

Luk
Nəvsaoyen Huvə kape Yesu Kristo
yame Luk rimirai
Nəgkiarien kwəkwə kape
nəkwəkwə e Luk

? Pa rimirai nəkwəkwə e? Keinein mə pa nhagin rimirai nəkwəkwə e- nəmehuə kupan kape niməhuak kimmhanti mhamə Luk rimirai nəkwəkwə e. In pəh nien mə yermamə twelef kirik kape Yesu, mərig in rirkun huvə aposol Pol, kini maməriwək-pən rehuə tuk Pol. Pəh nien mə Luk yemə Isrel, mərig in yemə Gris; mərig in yeməhuak kirik. In dokta kape nor-huvəyən narmamə, kini mor huvə skul. Miwəs huvə nəvsaoyen kape narimnar yame rimatərhav ye narəyən kape Yesu. In rimirai nəkwəkwə e, mine Wok yame Aposol minə Kimisor.

? Rimirai ramvən kimi pa? Rimirai nəkwəkwə e ramvən kimi in kirik, nhagin e Teofilas. Niprai nhag e ramni mə, “Yermamə yame rorkeikei Kughen.” Luk rimirai nəkwəkwə e ramvən kimi kwən a, mərig rirkun mə nəməhuak minə khap-saah tuksəvhəkin.

? Nimraghien rimmhawor pən iran mine ye nipig yame rimirai? Ye nipig a, nəvsaoyen kape Yesu rehuə mərərao. Kasərig, tiksın kimmhanti nəfrakisien iran, tiksın kimmhaukreikin nəvsaoyen kape Yesu mhani atuk ye nərigien kapəriə.

?Rimirai nək wək wə e tuk naha? Luk rorkeikei mə tukrini atuaturək nəkkiarijen ye narəyen kape Yesu. Rimə tukrirkun huvə nəfrakisien ye narəyen kape Yesu, maməgkiar kimi narmamə yamə mine kimnasəriwək iriə Yesu masəm naha nhagin yame In rimnamor. Kini Luk rimiwəs huvə nəkkiarijen kapəriə, kwasig ikin rirai nək wək wə e. In rorkeikei mə tukrhajoun mə Yesu In yermamə əfrakis kirik mine Kughen, rimipəh norien nar has kirik. In Kughen, kini In ravəh miragh narmamə.

Luk rimirikakun nəkkiarijen kafan

¹⁻³ Teofilas, ik yamehuə kirik, kamsiai ik. Narmamə khapsaah kimisəm narimnar kin nimririə yame Yesu rimnor ye nipig rimnamarə ye tokrei tanə. Iriə kimnisarə ye nipig kape nirikakunien kape narimnar minə a, kini misarkut pik mə tuksərəhu atuaturək nəvsaoyen kape narimnar minə a. Kimnharai ta narimnar yamə mine narmamə tiksın kimnhani, kini mhani-ərhav. Kini yo yimiwəs huvə nəkkiarijen iran minə mə jakirkun huvə narimnar minə a ye nirikakunien kafan. Kini taktəkun ai, kafak nərigien rimə jakrai atuaturək narimnar m-fam mher-pre kin. Jakrai atuaturək yamə minə kimisəkupən, mine yamə mine kimnhakwasig. ⁴ Yimnorkeikei mə jakni narimnar minə e tuk ik mə takirkun atuaturək nəfrakisien kape nəvsaoyen yame kinhajoun ta ik kin.

Agelo kirik rimini-ərhav narhayen kape Jon Bap-taes

⁵ Ye nīpīg king kape provins e Judia, nhagin e Herod Ehuə, pris kīrik aikin, nhagin e Sekaraea. In kīrik ye pris minə kamokrən kin əriə kimə, “Pris minə kape kwənərəus kape Apia,” [yame rīmasi-pən ye kwənərəus kape Eron kupən]. Kafan piahwaru, nhagin e Elisabet, rīmasi-pən min ye kwənərəus kape pris e Eron. ⁶ Kini iriu kwətuatuk ye nīmri Kughen, mawəri-pən huvə norien kape Loa kape Moses, mine nəgkiarien minə iran; mīrapəh nīwəsikien kīrik. ⁷ Mərig jiri rīrkək meinai Elisabet ror siə kin ror hanə, minəpiahwaru, kini Sekaraea min rīnəhuaru.

⁸ Kini ruauə atuatuk ye nīpīg yame Sekaraea mine kwhen kafan kasor wok kapəriə ye Nimə Ehuə kape Kughen. ⁹ Khamə tuksəmru mə pa nhagin tukrauru-pən ye Nimə Kape Kughen mīvaan insens nəmiovīn rapien huvə mamvən tuk Kughen. Kini ye norien kape pris minə kape nīrpenien yermamə yame tukrīvən imə, kimnharai-pən nhagriə ye kwaji kapier kīrik mhawhan. Kimnhawhan, kapier yame kimnharai-pən nhag Sekaraea iran rukreikin haktə. ¹⁰ Məkneikin rīməpəh narmamə khapsaah iruə kasofugin masəhuak, kini rīmauru-pən imə mīvaan insens.

¹¹ Məkneikin agelo kīrik kape Kughen Yermaru rītərhav-pə marer ye nīkar tebol matuk ye kwənmhaan yame rīvaan insens ikīn. ¹² Kini Sekaraea rəm rakur, mīgīn pik. ¹³ Mərig agelo a rīni-pən tukun mīmə, “Sekaraea, pəh nīgīnien, meinai Kughen rīmnərig kafam nəhuakien. Kafam piahwaru Elisabet tukrīrəh tini kīrik

yerman. Kini takaməkeikei mhen-pən nhagin mə Jon. ¹⁴ Kini takərig rhuvə, magien tukun, kini narmamə khapsaah tuksagien tuk nımraghien kafan, ¹⁵ meinai in tukruə yamehuə kirik ye nımri Kughen Yermaru. Kini to in rıpəh nınimien waen, mine nınimien skai minə.* Kini Nanmın kape Kughen tukrikwar ye nımraghien kafan, ririkakun ye nıpig raməmır apa ye tip nisini, mamvən, infamien rırkək. ¹⁶ Kini in tukrıvi-pə nəmə Isrel khapsaah kharerig-pə tuk Yermaru kapəriə e Kughen. ¹⁷ Kini in tukruə məkupən kin Yermaru ye nanmın mine nəsaninien kape Elaeja kupən, mə in tukrukreikin riki tatə minə khrerig-pən mın tuk kapəriə kwajikovə minə; kini in tukrukreikin mın narmamə yamə mine kasəsik nəkwai Kughen khauə mın ye nırkunien kape nəmə atuatur minə. Ye norien a, in tukror apnəpeinə ye nımraghien kape narmamə tuk nuəyen kape Yermaru.”

¹⁸ Məkneikin, Sekaraea rini-pən tuk agelo mımə, “?Jakhawor pən iran mine mırkun mə nar e tukruə mor nəfrakisien kin? Meinai yo yaknəhuaru ta; kini kafak piraovin rınəpiəhuaru mın.”

¹⁹ Mərig agelo a rini-pən tukun mımə, “Yo, nhagik e Gabriel, kini yo yakamərer ye nımri Kughen ye nıpig m-fam. Kini In rımnhher-pə kin yo mə jakuə məkkiar kimik, mini-pre nəvsaoyen huvə e. ²⁰ !Etərig-ru! Neramım tukrərpəvin kini takeinein nəgkiarien meriaji nıpig takəm nıprai

---

* **1:15:** Nam 6:1-4 ramni mə profet minə khapəh nhanimien waen, tamə kisapis kin. **1:15:** Nam 6:2-3 **1:17:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13 **1:19:** Dan 8:16; 9:21

nəgkiarien e, meinai nımipəh nıniyen nəfrakisien ye kafak nəgkiarien. In tukruə mor nəfrakisien kin ye nıpig atuatak kafan.”

²¹ Kini ye nıpig a, narmamə kimiseito kin Sekaraea, misərig mə rhawor ramor məkna tan pən ye nəkwai Nimə kape Kughen. ²² Kini rımatərhav-pə, meinein nəgkiarien. Ror məkneikin iriə kimnharkun mə in rımnəm nəmrərhavyen kirik imə. Raməgkiar əmə kin kwermın mamvən, neramən rımnarpəvin.

²³ Kini nıpig rımnor infamien ye wok kape pris ye nəkwai Nimə kape Kughen, in rırerig-pən yerkwanu. ²⁴ Kini rıpəh norien tu, kafan pıahwaru ror tıpin, mamerkwaig əmə yerkwanu meriaji makuə kirkirip, ²⁵ mamni mımə, “Nar e Kughen Yermaru rımnor ruə irak. Apa kupən, narik rirkək, yakauris. Mərig taktəkun ai, Kughen rımnor rhuvə-pə kimi yo, kini rikik ragien mə jakrəh kwajikovə kirik, mıpəh mın naurisien kin nımri jir.”

Agelo kirik rımini-ərhav mə Yesu tukrarha-pə ye tokrei tanə

²⁶ Kini nıpig Elisabet ror tıpin mivəh makuə sikis, Kughen rımnher-pə kin agelo kirik kafan, nhagin e Gabriel, rıvən apa yerkwanu kirik nhagin e Nasaret, ye provins e Galili. ²⁷ In mivəh nəgkiarien kirik mamvən kimi pıraovin kirik nhagin e Meri. Yerman rıpəh hanə nıvənien tukun, mərig kimirpen ta kimə tukikir pən kimi kwən kirik, nhagin e Josef, yame in kwənərəus kirik kape King Deved. ²⁸ Kini agelo a raji-ərhav pən tukun,

mini-pən tukun mīmə, “Rhuvə, Meri. Kughen rīmnərəhu kafan nīhuvəyen kīmik, kīni mamarə kīmiru min.”

²⁹ Mərig tīpīr ramuh Meri tuk nīprai nəgkiarīen a, mīmə, “?Rhawor e mamni vi vi məkneikīn yo?”

³⁰ Mərig agelo a rīni-pən tukun mīmə, “Takpəh nīgīnīen, Meri, meinai Kughen rīmīrpen mə tukrautə-pre kīn kafan nīhuvəyen kīmik.

³¹ Ror məkneikīn, takaməkeikei mor tīpīm. Takaməkeikei mīrəh kwaji kīrik yerman, mhen-pən nhagīn mə Yesu†. ³² In tukruə mamor yemə huvə pīk kīn. Tukaməkeikei kokrən kīn In kīmə In Ji Kughen Yerpīrig. Kīni Kughen Yermaru tukror In ruə king rəmhen əmə kīn rīpni kupən e Dēved.

³³ Kīni In tukramarmaru ye kwənərəus yamə mīne khasi-pən ye Jekob, kīni kafan narmaruyen tukramarə kape rerīn.”

³⁴ Kīni Meri rīni-pən tuk agelo mīmə, “?Jakhawor-pən iran mīne mīrəh kwajikovə kīrik tukmə yakpəh nəri-pən-hanəyen yerman?”

³⁵ Mərig agelo rīni-pən tukun mīmə, “Nanmīn kape Kughen tukrurə marə iram, kīni nəsanīnīen kape Kughen Yerpīrig tukrhen ik. Kīni in e kwa-jikovə yame takrəh, in ratuatuk pīk, tukamokrən kīn In kīmə Ji Kughen. ³⁶ Kīni, əmru, kuum e Elisabet rīnəpīəhuaru pawk, mərig rīnor ta tīpīn kīn kwaji yerman kīrik. Kīmīni in kīmə pīahwaru yame ror siə kīn, mərig taktəkun ai rīnor tīpīn

---

† **1:31:** Nhag e Yesu, nīpran ramni mīmə Kughen tukrīvəh mīragh narmamə mīfam. **1:31:** Aes 7:14; Mat 1:21-23 **1:33:** 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7

mivəh makuə sikis. ³⁷ Narimnar minə e kashajoun-pən mə nar kirik rīpəh norien neineinien tuk Kughen.”

³⁸ Məkneikin Meri rini-pən tukun mimə, “Ǝwəh. Yo yorwok əmə kape Kughen Yermaru. Pəh In tukror naha nhagin kimi yo yame ik nakamni.” Kini agelo rəta iran, mamvən.

Meri rimavən məm Elisabet

³⁹ Kwasig ikin ye narimnar minə a, rīpəh norien tu, Meri rimnarar iman ikin, mhai miren nar mivən apa yerkwanu kirik ye nikar tukwas minə ye provins e Judia, ⁴⁰ mauru-pən imei Sekaraea mine Elisabet. Magien tuk Elisabet, ⁴¹ kini nīpīg Elisabet rərig Meri raməgkiar, məknaikin kwajikovə a ye tīpīn rakur mikiu; kini Nanmin kape Kughen rimnor Elisabet ⁴² rok-rapomh mimə, “! Kughen ramor rhuvə-pre kimik rapita nīpiraovīn minə fam, kini In tukror huvə-pən kimi kwaji yerman yame takrəh! ⁴³ Mərig yakpəh nīrkunien mə rhawor e Kughen ramor huvə pə məkneikin kimi yo mə nisīn Yermaru kafak tukruə məm yo. ⁴⁴ Yakamni məkneikin meinai nīpīg yimnərig kafam nəgkiarien, kwajikovə e yame raməmīr e ye tīpīk ramagien mamkiu. ⁴⁵ Kini Kughen tukror rhuvə pre kimik meinai nīmīni nəfrakisien ye nəgkiarien yame Kughen Yermaru rīmīni-pre tuk ik.”

Meri raməni nīpei maməgnəgin Kughen

⁴⁶ Məkneikin Meri rīmə, “Ye nīmraghien minə fam kafak, yakaməgnəgin Kughen Yermaru,

- 47 kini rikik ramagien pik tuk Kughen kafak
yame ravəh miragh yo,
- 48 meinai yo yorwok əmə kafan yame yo yermamə
apnapig əmə, mərig rikin raməsik yo.
Kini taktəkun ai mamvən, narmamə m-fam
tukhani mə Kughen rimmnor huvə pə kimi yo.
- 49 Meinai Kughen e nəsaninien kafan in rehuə,
In rimmnor narimmnar rehuə kimi yo.
Kini nhagin ramərhakə.
- 50 Kini rikin rehuə tuk narmamə yamə mine
kamhasiai In, iriə e narmamə yamə mine
kimisəkupən misarə mine yamə mine tukpi-
hauə kwasig ikin.
- 51 In rimmnor nar apsipis minə ye nəsaninien ye
kwermın.
Mher yerhav kin narmamə yamə mine
kisausit ye nətərigien kapəriə.
- 52 Mivəh-si-əhu namehuə minə ye kapəriə
neihuəyen,
kini mivəhsi-haktə narmamə yamə mine
kapəriə nətərigien reiwaiyu.
- 53 Narmamə yamə mine nikumhə raməs əriə, In
raməvigin əriə kin nəviginien yame rhuvə,
kini narmamə yamə mine kapəriə nautə
rehuə, In rimmher yerhav kin əriə, nar
rimirkək tuk əriə.
- 54 In rimmnasitu ye kwənərəus kape Isrel, iriə e
yorwok minə kafan. Rikin raməsik mə
rikin tukraməkeikei mamehuə tuk əriə,
55 ririkakun ye Ebrahim kupən mine
kwənərəus kafan, mamvən kape rerin,

1:50: Sam 103:13,17   1:52: Job 12:19; 5:11; Sam 147:6   1:53:
Sam 34:10   1:54: Sam 98:3

rəri-pən nəgkiarien yame rimi-pən ta tuk kaha minə kapətawə.”

⁵⁶ Kini Meri ramarə iriu Elisabet mivəh makuə kisisər, kini ai, mipirerig-pən iman ikin.

Jon Baptaes rimnarha-pə

⁵⁷ Kini nipig atuatur kape Elisabet rimauə mə tukreimək iran, kini rimirəh tini yerman. ⁵⁸ Kini narmamə yamə mine kasarə ipakə tukun mine kafan kwənərəus minə kimisərig nəvsaoyen a mə Kughen Yermaru rikin rehuə tukun mor rhuvə pən məknakin kimin, kini iriə kimnhauə misor kirikianə iriə min mə tuksagien kwis.

⁵⁹ Kini nipig pikwarien a rimirəh nipig eit, kini iriə khauə mhavəh nao kim in. Kini ipakə əmə kishen-pən nhagin mə nifnhag rimni e Sekaraea, ⁶⁰ mərīg nisini rimi-pən mimə, “Nikam. Pəh kishen-pən nhagin mə Jon.”

⁶¹ Mərīg iriə khani-pən tukun mhamə, “?Rhawor? Ye kwənərəus kapəmiru, nhag e Jon rirkək iran.” ⁶² Kini masəgkiar kin kwermiriə misaiyoh-pən Sekaraea mhamə in rorkeikei mə tukshen-pən nhagin mə pa.

⁶³ Kini in raiyoh-pən əriə mə tukharəh-sipən nar kirik pəh tukrirai-pən nəgkiarien kirik aikin, mirai-pən mimə, “Nhagin e Jon.” Kisəm kisakur pik kin. ⁶⁴ Məkneikin, neramin rihuatuk, məkkiar mamni vi vi Kughen.

⁶⁵ Kini narmamə m-fam yamə mine kisarə ipakə tukun kisakur kin. Kini narmamə kimnhani narimnar minə a rarkurao ikin minə fam ye nikar

tukwas minə ye provins e Judia. ⁶⁶ Kini narmamə mifam yamə mine kimnhavəh nəvsaoyen a, misətərig kin, misaiyoh əriə minə mhamə, “Man. ?Keinein mə kwajikovə e tukreihuə mor naha?” Kimnhani məknaikin meinai kimisəm mə nəsaninien kape Kughen Yermaru ramarə iran.

Sekaraea rimini-ərhav nəgkiarien yame Kughen rimivəhsi-pən kimin

⁶⁷ Məkneikin Nanmin kape Kughen rimnor riki Sekaraea, ramni-ərhav nəgkiarien yame Kughen rimivəhsi-pən kimin mimə,

⁶⁸ “Pəh khani vi vi Yermaru, In Kughen kape nəmə Isrel,
meinai In rimauə mə tukrasitu ye kafan narmamə minə,
kini mipik ta əriə ye kwermi tikmir minə kapəriə.

⁶⁹ In rimivəh-si haktə yemə əsanin yame ravəh miragh ətawə, yame ramsi-pən ye kwənərəus kape yorwok kafan e Deved kupən ⁷⁰ raməri-pən əmə nəgkiarien yame rimivəhsi-pən kimi kafan profet kupən minə mimə ⁷¹ tukrivəhsita ətawə tuk tikmir minə kapətawə mine tuk kwermi narmamə mifam yamə mine kasəməkin ətawə.

⁷² Kini mimə rikin tukreihuə tuk riptawə minə,
kini rikin tukraməsik promes atuatur ⁷³ yame In rimini-pən ta tuk riptawə e Ebrahim mimə ⁷⁴ tukrirəh-si ta ətawə ye kwermi tikmir minə kapətawə,

---

1:68: Sam 72:18   **1:69:** Sam 18:2   **1:71:** Sam 106:10   **1:72:** Jen 17:7; Sam 105:8-9   **1:73:** Jen 22:16-17

mə nɪpɪg mɪfam ye nɪmraghien kapətawə, kɪtawə tukharkun nɪsorien wok kafan ye nɪmri Kughen, mhapəh nhaginien, ⁷⁵ kɪtawə kɪsəmərhakə mɪsatuatuk ye nɪpɪg mɪfam.”

⁷⁶ Kɪni Sekaraea rarar mɪni-pən tuk tɪni mɪmə, “Kɪni ik, narɪk, tukokrən kɪn ik kɪmə ik pris kape Kughen Yerpɪrɪg;

meinai Ik takəkupən kɪn Yermaru mor apnəpeinə ye swatuk kafan,

⁷⁷ mamni-ərhav tuk kafan narmamə mɪnə mə Kughen tukrəspir ta təvhagə has kapəriə, mɪvəh mɪragh əriə.

⁷⁸ In tukraməkeikei mor məknakɪn meinai rɪkɪn rehuə tuk ətawə, mamor huvə pə kɪmɪ ətawə.

Rɪkɪn rehuə tuk ətawə, Krɪsto tukruə tuk ətawə rəmhen əmə kɪn yame mɪrh ramhaktə mamvən ye neai ⁷⁹ mɪsia-pen ətawə yamə mɪne kasarə ye nəpɪgnapien mɪne apa ikɪn nəsanɪnien kape nɪmhəyen ramhen narmamə ikɪn,

kɪni mamkɪr-pən nɪhutawə ye swatuk kape nəmərinuyen.”

⁸⁰ Kɪni pɪkwarien a nɪpran ramehuə, kɪni mamehuə mɪn ye nanmɪn kape Kughen. Kɪni nɪpɪg mɪfam in ramarə apa ye tɪpəvsɪk mameito kɪn nɪpɪg atuaturuk yame tukrɪrikakun wok iran ye nɪmri nəmə Isrel.

2

Yesu rɪmnarha-pə (Mat 1:18-25)

1:75: Taet 2:12-14   **1:76:** Aes 40:3   **1:77:** Jer 31:34   **1:78:** Aes 60:1-2

¹ Ye nīpig a, yemə Rom kirik, nhagin e Sisa Ogastas, in ramarmaru ye tanə minə fam kape Rom. In maməṛəhu loa kirik mīmə tukəvheikin fam narmamə yamə mine kisarə aikin a. ² (In e nəvheikinien narmamə yame kinnəkupən kor. Ye nīpig a, kwən e Kwaerinas in gavman kirik kape provins e Siria). ³ Kaməvheikin narmamə, narmamə tukasəkeiki mharerig-pən mhavən hanə iməriə minə ikin mə tukəvheikin əriə. ⁴ Ror pən kwən a Josef min ritərhav yerkwanu e Nasaret ye provins e Galili, mivən apa provins a Judia, yerkwanu kirik kamni kimə Betlehem, imei King Deved kupən. Rīmavən aikin a meinai in kwənəṛəus kirik kape King Deved. ⁵ Kwerpen ta Josef mine pian e Meri mə tukwarkurək; kini Meri natukreimək kin kwajikovə. Kini iriu kimiravən apa Betlehem mə tukəvheikin min əriu. ⁶⁻⁷ Kini kratərhav Betlehem, mirapəh niwəmien kwənmhan tukwapir ikin, mwarə ye nimə kape nar miragh. Mwarə hanə apaikin, kini rinor nīpig kape kwajikovə tukrarha, kini reimək kin nimirin nupan kafan, yerman. Muvrig kin neipən, mərəhu-pən əmə in ye tikirao yame nar miragh minə kasəvigin-pən iran.

Agelo minə khatərhav-pə tuk yorwok ye sipsip minə

⁸ Kini ipakə əmə tuk yerkwanu e Betlehem, narmamə yamə mine kasəvigin sipsip minə kasarə yerki mənvhirik masarha tuk sipsip minə yenpig. ⁹ Məkneikin agelo kirik kape Kughen Yermaru ritərhav-pə tuk əriə, nikhakien kape Kughen Yermaru risia-pen əriə, khagin pik. ¹⁰ Mərig agelo a rimiini-pən tuk əriə mīmə, “Hapəh nhaginien.

Meinai yo yakwauə mə jakni-pre nəvsaoyen huvə tuk əmiə, yame tukror riki narmamə ragien pik. Kini Nəvsaoyen a ramvən tuk narmamə mifam. ¹¹ Taktəkun əmə, yermamə kirik rimnarha-pə ye taon kape King Deved. In ravəh mīragh narmamə, kini In Kristo yame Kughen rimini-ta kupən mə tukrher-pə kin tuk əmiə. Kini In Yermaru. ¹² Kini taksəm kwajikovə en kimuvrig kin neipən, kərəhu-pən ye tikirao, ror nīmtətien kimi əmiə mə kwajikovə a in a yakməni.”

¹³ Məkneikin, agelo minə khapsaah khatərhav-pə masərer iriə min, masəgnəgin Kughen, mhani mhamə,

¹⁴ “Pəh khani vi vi Kughen apa yerpirig ye neai.

Kini narmamə ye tokrei tanə yamə mine riki Kughen ramagien tuk əriə, pəh kisarə ye nəmərinuyen.”

Yorwok ye sipsip minə kimnhavən masəm Yesu

¹⁵ Məkneikin agelo minə kimisəta ye yorwok ye sipsip minə, mharerig-pən apa ye rao ye neai, kini yorwok ye sipsip minə kimnhani tuk əriə minə mhamə, “Pəh khavən apa Betlehem, misəm-ru nar e Kughen Yermaru rimini-pə tuk ətawə.”

¹⁶ Kishai miren mhavən misəm Meri mine Josef mine kwajikovə yame ramapir-pən ye tikirao.

¹⁷ Nipig kimisəm, kimnhani ərhav nəgkiarien yame agelo rimini ye kwajikovə, ¹⁸ kini narmamə mifam yamə mine kimisərig nəgkiarien yame yorwok ye sipsip minə kimnhani-pən tuk əriə, kisakur pik kin. ¹⁹ Mərig Meri rimnətərig əmə kin narimnar

minə e, markut tuk nərigien nıpran. ²⁰ Məriğ yorwok ye sipsip minə kimnharerig, mhavəhsi-haktə nhag Kughen, mhani vi vi In tuk narımnar m-fam yamə mine kimisəm misəriğ; rəmhen əmə kin yame agelo rımini-ta tuk əriə.

Kamhen-pən nhag Yesu

²¹ Kwajikovə a rımnarha, mivəh nıpiğ eit, kini kimivəh nao kimin rəri-pən əmə loa kapəriə, kini khen-pən nhagin kimə Yesu, nhag yame agelo rımini-pən ta tuk Meri nıpiğ in rımnor tıpin.

Josef mine Meri kimirərah Yesu miravən apa ye Nimə kape Kughen

²²⁻²⁴ Ye nıpiğ a, tukmə kwajikovə kirik rarha, rımnı mine nisini tukawəkeikei mwor sakrefaes kape nəspirien mamə, rəri-pən Loa kape Moses,* kini ruauə atuatur ye nıpiğ kape Josef mine Meri mə tukwor məkna. Ror pən kirərah Yesu mirhuvən Jerusalem, miravəh mak ye tanə kiraru uə yəkwınətuən kiraru kini mwəhopni, rəri-pən əmə loa yame Kughen Yermaru rımini.†

Kini kimiravəhsi-pən kwajikovə a kimi Kughen Yermaru. Nar a raməri-pən Nəgkiarrien kape Kughen yame ramni mımə,
 “Nımrın nupan minə yerman, tukaməkeikei kivəhsi-pən əriə kimi Kughen Yermaru mə kafan minə.” *(Eks 13:2, 12)*

Simeon mine Ana kimawəm Yesu, kawəgnəgin Kughen

2:19: Luk 2:51   **2:21:** Luk 1:31   * **2:22-24:** Nakəm loa e ye Eks 13:2 mine 1 Saml 1:22-28.   † **2:22-24:** Loa e raməmir ye Lev 12:8.

25 Kini huaru kirik ramarə apa Jerusalem, nhagin e Simeon. Kafan nimiraghi in ratuatuk huvə, kini nipig mifam in raməri-pən nəgkiarien kape Kughen. Kini in rameito kin nuəyen kape Kristo yame In tukruə mivəh miragh nəmə Isrel. Kini Nanmin kape Kughen ruə mikuar yerkin.

26 Nanmin kape Kughen ruini-pən ta tukun mimə tukripəh nimhəyen meriaji tukrəm Kristo yame Kughen Yermaru rimini mə tukrher-pə kin. 27 Kini Nanmin kape Kughen rimnor rikin mə tukrauru-pən ye Nimə Ehuə kape Kughen. Kini Josef mine Meri kimirərah Yesu mwaru-pən ye Nimə kape Kughen mə iriu tukwor narimnar fam yame Loa kape Moses ramni. 28 Məkneikin Simeon rimnəm Yesu, kini mirəh kin kwermın, kini mamni vi vi Kughen mamni-pən tukun mimə,

29 “Kughen Yermaru, promes yame Ik nimini tuk yo, naknor əfrakis.

Kini taktəkun ai, eighaan kin yo, yorwok e kafam, pəh yakmhə ye nəmərinuyen,

30 meinai yaknəm kwajikovə e kin nimirik yame tukrivəh miragh narmamə.

31 Ik nimnor arnəpeinə mə In tukrivəh miragh narmamə,

kini narmamə m-fam tukharkun nar a.

32 In tukruə rəmhen kin laet, mhajoun swatuk kin nəmə ye kantri pisin pisin minə,

Kini narmamə tukhavəhsi-haktə nəmə Isrel tukun.”

33 Kini rim kwajikovə a mine nisini kwakur pik kin nəgkiarien yame Simeon rimini iran.

34 Kini Simeon rəhuak mimə, “Pəh nihuvəyen kape

Kughen tukrurə tuk əmiru.” Kini mini-pən tuk Meri, nisın kwajikovə a, mımə,

“!Ərig-ru! Kughen rımırpen ta kwajikovə e mə tukror nəmə Isrel khapsaah tukhamır,

kini mə tukror mın əriə khapsaah khavəh nımraghien.

Kughen rımırpen pawk In mə In ror nımtətien kirik, mərig narmamə tukhani hah In.

³⁵ Ror pən tukəm əpu nərigien has kape narmamə khapsaah.

Kini, Meri, rikim tukrəmhə tukun rəmhen kın yame yermamə kirik ramhai rikim kın nau nisa.”

³⁶ Kini piahwaru kirik ramarə aikın, nhagin e Ana. In profet kirik. In ji Fanuel, kwənərəus kape Aser kupən. Rınəpiahuaru əgkəp. Nıpig rınnamətamaruə əmə, məri-pən kafan yerman. Mwarə kwis kape newk seven əmə, kwən a rımhə. ³⁷ Rınnarə pısın əmə məknakin meri-aji mıpiəhuaru. Kini taktəkun ai kafan newk eiti fo. Nıpig mıfam in raməmır ye Nimə kape Ehuə Kughen maməhuak, yenpig mine yeraan. Matuakəm mıpəh nəviginien mə tukrəhuak kimi Kughen. ³⁸ Kini in rımauə atuatur ye nıpig yame Simeon raməgkiar kın kwajikovə a. Kini piahwaru ai rımını vi vi Kughen tukun, kini maməgkiar ye kwajikovə e kimi narmamə mıfam yamə mine kamhawhin mə Kristo tukririsın nəmə Jerusalem.

Josef mine Meri kimiravən apa Nasaret

³⁹ Kini Josef mine Meri kimıwor narınnar fam yame Loa kape Kughen Yermaru ramni, kini

mərhirerig-pən imərisir ikin Nasaret ye provins e Galili. ⁴⁰ Kwajikovə a rinehuə muiskai, muirkun huvə nar, kini nipig m-fam nihuvəyen kape Kughen rukwar ye kafan nımraghien.

Tamaruə e Yesu ramvən apa Nimə Ehuə kape Kughen

⁴¹ Ye newk minə fam, rim Yesu mine nisini kimiravən apa Jerusalem mə tukwor lafet kape Pasova.‡ ⁴² Kini nipig Yesu rimivəh newk twelef, kimiwor norien yame kawor hanə, kini Yesu rikwasig kin əriu mirhivən apa faktə ye lafet a. ⁴³ Kini lafet rinor infamien, kini kafan minə kimnharerig mhavən iməriə ikin; mərig tamaruə Yesu In ripəh nikwasigien kin rimni mine nisini, maməmır əmə apa Jerusalem. Kini iriu kweinein. ⁴⁴ Krəmə-ta mə ramkwasig kin əriə. Kini kimisəriwək mamhavən tuk nipig piəpiə kirik. Mipirərikakun mwarha-kin yerki kwənərəus kapəriu mine iriu minə tiksın. ⁴⁵ Mərig kirapəh niwəmien In, mwarha-kin, mirarerig miravən Jerusalem. ⁴⁶ Kwarha-kin In nipig kisisər, kini mipiwəm apa ye Nimə Ehuə kape Kughen. Ramkwətə iriə nəmhajoun minə, mamətərig kin əriə. Kini mamaiyoh əriə kin narımnar tiksın. ⁴⁷ Kini narmamə mifam kimisərig In, kisakur tuk kafan nirkunien mine nhorpinien nəgkiarien minə kafan. ⁴⁸ Kini rimni mine nisini kimiwəm In, kwakur pik kin. Kini nisini rimini-pən tukun

---

2:39: Mat 2:23 ‡ **2:41:** Ye nipig kape lafet kape Nəviərokinien, uə Pasova, nəmə Isrel rikiriə raməsik Kughen rimivəh miragh kwənərəus kupən kapəriə mirəh-si ta əriə ye kwermi yamehuə kape Ijip. Əm-ru stori kape Pasova ye Eksodas 12:21-27.

mimə, “Narik. ? Nimnhawor mor məkneikin irəmru? !Erig-ru! !Kimru rimim, rikimru rəmhə pik tuk ik, kini yakwarha-kin pik ik!”

⁴⁹ Mərig In rini-pən tuk əriu mimə, “? Nakawarha-kin Yo tuk naha? Tukməror nakrapəh nırarkunien mə Yo jakaməkeikei maməmır ye Nimə kape Rimik.” ⁵⁰ Mərig iriu kirəpəh nırarkunien nıprai nəgkiarien yame rimini-pən tuk əriu.

⁵¹ Kini In rikwasig kin əriu, mirheiwaiyu mirhivən apa Nasaret. Kini In rimisiai əriu mamor nəkwairiu. Mərig nıpig mifam nisini ramətərig kin narimnar minə fam a. ⁵² Kini Yesu nıpran ramehuə, kini kafan nırkunien ramhaktə pik. Kini ye nıpig mifam, Kughen mine narmamə, rikiriə ragien əmə tukun.

3

Jon Baptaes raməvsao-ərhav kin nəgkiarien kape Kughen

(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

¹ Kwasig ikin ye narimnar minə a, yemə Rom kirik, nhagin e Taebirias Sisa, in ramehuə ye provins minə fam kape Rom. Kini ye nıpig in rinamarmaru meriaji newk fiftin, kini kwermın minə tiksın e: Herod Antipas ramehuə ye provins e Galili; mine piauni Filip in ramehuə ye provins mir e Ituria mine Trakonaetas, mine Lisantias ramehuə ye provins e Abilin, mine Ponjes Paelat in gavman kape provins e Judia. ² In e ye nıpig

atuatuk kape Anas mine Kaefas yame iriu jif pris mir.

Ye nipig a, Jon, ji Sekaraea, yame rinehuə ta ai, mamarə apa ikin ruhiko ikin, kini Kughen rimivəh-sipən nəgkiarien kirik kimin. ³ Kini in rimnokrən apomh pən ikin minə ipakə tuk nu apa Jodan maməvsao-ərhav kin nəgkiarien kape Kughen. In mamni-pən mimə narmamə tukasəkeikei misarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has, kini mhavən tuk Kughen mə In tukrəspir norien has minə kapəriə. Kini mə nimtətien kirik e, tukor baptaes irəriə. ⁴ In rəri-pən əmə nəgkiarien yame Aesea rimirai kupən ye nəkwəkwə kafan mimə,

“Kwən kirik ramokrən ehuə apa ikin ruhiko ikin mamni mimə,

‘Kimiə taksor apnəpeinə ye swatuk kape Yermaru, kini misor kafan swatuk ratuatuk.

⁵ Nkwətanə minə fam tuksuun huvə, kini tukwas minə mine nahawk minə fam tuksətən-ətən,

kini swatuk iko iko minə tukərəhu atuatuk, kini swatuk yame rapəjiapət tukəkeikei kor ripiə.

⁶ Kini narmamə mifam tuksəm swatuk kape Kughen tuk nivəh-miraghien narmamə.’”
(Aes 40:3-5)

⁷ Kini ye nipig a, narmamə khapsaah kimnhavən tuk Jon mə in tukror baptaes irəriə; mərig rini-pən tuk əriə mimə, “! Kimiə naksahas rəmhen əmə kin snek yamə mine kasərhkwopah! Pəh nien mə tuktu, Kughen ror niemhaa mivəhsi-pən narpinien kimi narmamə. ?Mərig, pa ramni mə to

kimiä nakharkun nisaptayen kin? ⁸ Sor narimnar tiksın yamə rhuvə mə tuksəm mə nakwəsəpəh əfrakis norien has minə kini mhavən tuk Kughen. Nəfrakisien mə kimiä kwənərəus kape Ebrahim, məriğ rikimiä tukriyəh nəsikien mə Kughen tukraməkeikei mivəh miragh əmiä mhawor kimiä kwənərəus kape Ebrahim. !Nikam, in nar apnapıg əmə! Yakamni-pre tuk əmiä mə Kughen rirkun nor-min-ien kapier apnapıg ruə rəmhen kin kwənərəus kape Ebrahim. ⁹ Kini taktəkun ai, Kughen rinərer matuk ta mə tukrərərü nuknei nai. Kini tukmə nai kirik riyəh nikuəyen kin kwənkwan yame rhuvə, kini tukrərərü marakikin-pən ye nap.”*

¹⁰ Kini kwhen ehua a kimisaiyoh Jon mhamə, “? Məriğ, naha nhagin kimawə jakasəkeikei misor?”

¹¹ Kini Jon rini-pən tuk əriə mimə, “Tukmə kafam neipən kiraru, vəhsi-pən kirik kimi yermamə yame kafan rirkək. Kini tukmə nam nəviginien rarə, əhi-pən tiksın kimi narmamə yamə mine nəriə rirkək.”

¹² Kini narmamə tiksın yamə mine kasərer tuk mane kape takis kimmhauə mə Jon tukor baptaes irəriə, kin misaiyoh in mhamə, “?Naha e nhagin kimawə jakasəkeikei misor?”

¹³ Kini Jon rini-pən tuk əriə mimə, “Takhapəh nhavəh-sitayen mane tuk narmamə rapita yame

---

3:7: Mat 12:34; 23:33   **3:8:** Jon 8:33,39   * **3:9:** Jon Baptaes raməgkiar skai kimi Farisi mine Sadusi, yamə mine khamə ta mə Kughen tukraməkeikei mivəh miragh əriə meinai iriə ji Ebrahim minə. Nuhpikinien ye nai yame Kughen tukrərərü ramhajoun mə Kughen tukrəkir norien kape narmamə, kini yamə mine khapəh nisorien norien huvə, Kughen tukriyəh-si-pən narpinien kimi əriə.

3:9: Mat 7:19   **3:12:** Luk 7:29

rəmhen mə takhavəh.”

¹⁴ Kini mobael minə tiksın kimisaiyoh min mhamə, “? Mərig rhawor irəmawə? ? Naha e nhagin kimawə jakasəkeikei misor?”

Kini in rini-pən tuk əriə mimə, “Takhapəh nhaviyen niginien kimi narmamə mhamə, ‘Tukmə nakhapəh nhavəh-si-pəyen mane, kini jaksor nəmhəyen kimi əmiə, uə jaksor əmiə naksarer ye nimri mirh kini yakhani hah əmiə.’ Mərig rikimiə tukraməkeikei mamagien əmə tuk nərok atuatuk kapəmiə.”

¹⁵ Kini narmamə minə a kasəm misəm, rikiriə ruh mə tukmə ror Jon in Kristo yame Kughen rimini mə tukrher-pə kin. ¹⁶ Mərig Jon rhorpin nətərigien kapəriə mimə, “Yo yakamor baptaes irəmiə kin nu, mərig yermamə kirik tukripiuə yame kafan nəsaninien mine nehuəyen rapita yo. Kini yo ye tanə əgkəp; yakpəh nəmhenien mə to yakənimkur mirisin ta nərəus ye kafan sandel. Kini In tukror baptaes irəmiə ye Nanmin kape Kughen mine nap. ¹⁷ In ramərer matuk tuk nəmien norien kape narmamə maməwhai əriə, nəmə huvə minə mine nəmə has minə. Rəmhen əmə kin yame yeməsim ravəh safel tuk nəspir-tayen tiki kwənkwai wit mə tukripiik nimitin yame rhuvə. Narmamə yamə mine khahuvə kisəmhen kin nimit wit, rəpiik əriə mamvən yerkwanu. Mərig narmamə has kisəmhen kin tiki kwənkwai wit, ramarakikin-pən əriə ye nap ehua yame ramuək rerin.”

¹⁸ Kini Jon ramni-ərhav nəgkiarien ripsaah mamor kwirig kin kimi narmamə mə tukripi-pə

nətərigien kape narmamə khauə tuk Kughen.

*Herod rımivəh-sipən Jon Baptaes ye kalabus
(Mak 6:14-29)*

¹⁹ Ye nıpiğ a, Herod Antipas rımikir ta Herodias in e piahwaru kape piauni, kini mamor narımınar rıpsaah yame rahas. Məriğ Jon rokrən skai kımın tukun. ²⁰ Ror pən Herod rımınəsik əpnis pən mın ye norien has kafan mivəhsi-pən Jon ye kalabus.

*Jon rımınor baptaes ye Yesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹ Məriğ kwasig ikin Jon rıvən ye kalabus, kini in rınamor baptaes ye narmamə, kini Yesu mın rımavən, Jon ror baptaes iran. Kini nıpiğ Yesu rımınaməhuak, Kughen rımınəhitə ye neai, ²² kini Nanmın kape Kughen rısi-faktə meiwaiyu iran, nıpran rəmhen kin mak ye tanə, kini nəgkiarlen kırık rısi-pən ye rao ye neai mamni mımə, “Ik narık keikei; rıkkik ragien pık tuk ik.”

Rıp Yesu mınə

²³ Nıpiğ Yesu rımırıkakun kafan wok, kafan newk rəmhen kin toti. Narmamə khamə ta mə in ji Josef.

Kini Josef in ji Heli,

²⁴ Heli in ji Matat,

Matat in ji Livae,

Livae in ji Melki,

Melki in ji Janae,

Janae in ji Josef

²⁵ Josef in ji Matatias,

Matatias in ji Amos,

Amos in ji Neham,
Neham in ji Esli,
Esli in ji Nangae,
²⁶ Nangae in ji Mahat,
Mahat in ji Matatias,
Matatias in ji Semein,
Semein in ji Josek,
Josek in ji Joda,
²⁷ Joda in ji Joanan,
Joanan in ji Resa,
Resa in ji Serubabel,
Serubabel in ji Sealtiel,
Sealtiel in ji Neri,
²⁸ Neri in ji Melki,
Melki in ji Adi,
Adi in ji Kosam,
Kosam in ji Elmadam,
Elmadam in ji Ere,
²⁹ Ere in ji Josua,
Josua in ji Eliesa,
Eliesa in ji Jorim,
Jorim in ji Matat,
Matat in ji Livae,
³⁰ Livae in ji Simeon,
Simeon in ji Juda,
Juda in ji Josef,
Josef in ji Jonam,
Jonam in ji Eliakim,
³¹ Eliakim in ji Melea,
Melea in ji Mena,
Mena in ji Matataha,
Matataha in ji Natan,
Natan in ji Deved,

³² Deved in ji Jese,
Jese in ji Obed,
Obed in ji Boas,
Boas in ji Salmon,
Salmon in ji Nason,
³³ Nason in ji Aminadab,
Aminadab in ji Admin,
Admin in ji Ani,
Ani in ji Hesron,
Hesron in ji Peres,
Peres in ji Juda,
³⁴ Juda in ji Jekob,
Jekob in ji Aesak,
Aesak in ji Ebrahim
Ebrahim in ji Teraha,
Teraha in ji Neho
³⁵ Neho in ji Serug,
Serug in ji Rehu,
Rehu in ji Peleg,
Peleg in ji Eba,
Eba in ji Sela,
³⁶ Sela in ji Kenan,
Kenan in ji Apaksad,
Apaksad in ji Sem,
Sem in ji Noa,
Noa in ji Lamek,
³⁷ Lamek in ji Metusela,
Metusela in ji Inok,
Inok in ji Jared,
Jared in ji Mahalalel,
Mahalalel in ji Kenan,

38 Kenan in ji Enos,
 Enos in ji Set,
 Set in ji Adam,
 kini Adam in ramsi-pən tuk Kughen.

4

*Setan rimivəhsi-pən wəhsi-pən kimi Yesu
 (Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹ Nanmın kape Kughen rimikuar ye nimraghien kape Yesu, kini ye nipig ruasi-pən ye nu apa Jordan, Nanmın kape Kughen rikir In mivən apa ikin ruhiko ikin. ² Aikin, Setan ramarkut mə tukrukrao ye nərigien kafan kape nipig foti. Ye nipig minə fam a, In rapəh nəviginien, kini ye nipig infamien, nikumhə rəs pik. ³ Kini Setan rini-pən tukun mimə, “Tukmə ik Ji Kughen əfrəh, ni-pən tuk kapiet e mə rukreikin muə mor bred kin.” ⁴ Mərig Yesu rhorpin mimə, “Kimirai ye Nəkwəkwə kape Kughen kimə, ‘Yermamə ripəh nimraghien əmə ye nəviginien.’ (Dut 8:3)”

⁵ Məkneikin Setan rikir Yesu mivən apa ye tukwas apomh kirik, kini taktəkun əmə, rhajoun In kin kantri minə fam ye tokrei tanə, ⁶ kini mini-pən tukun mimə, “Yo jakərəhu-pre narmaruyen ye tanimtanə ye kwermim, mine nautə kapəriə minə fam, meinai narimnar mifam a raməmır ye kwermik, kini yakirkun neighan-pəniyen kin kimi naha yermamə yame yakorkeikei mə jakvəhsi-pən kimin. ⁷ Kini tukmə nakəhuak kimi yo, narimnar m-fam ai ik takor kafam kin.”

⁸ Mərig Yesu rhorpin kafan nəgkiariyen mimə, “Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə,

‘Taksəhuak əmə kimi kapəmiə Yermaru Kughen, misəri-pən əmə kafan nərigien.’ *(Dut 6:13)*”

⁹ Məkneikin Setan rikir In mərip In apa Jerusalem mhaktə ye tokrei Nimə Ehuə kape Kughen apa yerpərig əgkəp. Kini mini-pən tukun mimə, “Tukmə ik Ji Kughen əfrakis, iv-ərhav-ru ikin e, ¹⁰ meinai kimirai kimə,

“‘In tukrher-pə kin agelo minə kafan khauə masarha huvə tuk ik.

¹¹ Tukharaptəraikin ik kin kwermiriə mə takpəh nowhan-pənien nihum ye kapier kirik.’” *(Sam 91:11, 12)*

¹² Mərig Yesu rhorpin kafan nəgkiarieren mimə, “Mərig Nəkwəkwə kape Kughen ramni mimə, “Takhapəh nisəm-əsaahyen kapəmiə Kughen Yermaru mə ramarha huvə əfrakis tukəmiə uə nikam.’ *(Dut 6:16)*”

¹³ Kini Setan ror infamien ye nivəhsi-pən vəhsi-pənien kimi Yesu; məkneikin, mapitan kin Yesu mawhin nipig huvə yame tukruə min tukun.

*Yesu rimirikakun kafan wok
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)*

¹⁴ Kini ai, Yesu rimirerig-pən Galili, kini nəsaninien kape Nanmin kape Kughen rimikuar ye nimraghien kafan. Kini kimnəvsao kin In rarkurao ye tanə a. ¹⁵ Kini Yesu rimnhajoun ye nimə kape nofuginien minə, kini narmamə m-fam khani vi vi In.

Nəmə ime Yesu kimisəpəh In

¹⁶ Kini Yesu rimauə Nasaret, aikin rimnehuə ikin kupən. Kini ye Sabat kirik, In rimavən ye nimə

kape nofuginien rəmhen əmə kin yame ramor hanə. Kini mərer mə tukrəvheikin Nəkwəkwə kape Kughen, ¹⁷ kini kivəhsi-pən nəkwəkwə yame kinnarpəvin-arpəvin yame profet Aesaea rimirai kupən. Kini ruhatukin nəkwəkwə məm nəgkiarieren yame Aesaea rimirai yame ramni mīmə,

¹⁸ “Nanmin kape Kughen ramarə irak
 meinai In rimirpen yo,
 jakəvsao-ərhav kin nəgkiarieren huvə kimi
 yavən hah minə.

Kini In rher-pə kin yo mə jakvən mamni-pən tuk narmamə yamə mine kivəhsi-pən əriə ye kalabus mə tukirisin əriə,
 kini mini-pən tuk nimirin pis minə mə tuksəm
 min nar.

Kini rher-pə kin yo mə jakrisin narmamə yamə mine kasəmir ye kwermi narmamə pisin masərig rahah,

¹⁹ mamni-ərhav mə nipig ruauə ta yame Kughen Yermaru tukrhajoun kafan nihuvəyen mivəh miragh narmamə.” *(Aes 61:1, 2)*

²⁰ Yesu rimməhueikin ta nəkwəkwə a, kini meiwaiyu mivəhsi-pən min kimi yermamə yame ramarha huvə tuk nəkwəkwə minə, kini mamkwətə mə tukrəvhag kimi narmamə. Kini narmamə mifam ye nimə kape nofuginien kasarha tim tim iran.

²¹ Kini In raməgkiar kimi əriə mamni min mīmə, “Taktəkun ai, ye nipig yame nimisərig Nəkwəkwə e Kape Kughen, niniyen a ruauə minor nəfrakisien kin.”

²² Kini narmamə mifam kasəgnəgin In, kini kisakur pik tuk nəgkiarieren huvə yamə mine ramni,

kini misaiyoh əriə minə mhamə, “?Mərig kwən e In ji Josef əmə uə?”

²³ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Yakirkun mə takpihani nəgkiarien akwas e tuk yo yame ramni mimə, ‘Dokta, or huvə atuk-ru nīpram,’ mhani min mhamə, ‘Narimnar yamə mine yimisərig mə nimmor ta apa Kapaneam, rhuvə mə takuə mor min e, imam ikin.’ ²⁴ Nəfrakisien, yakamni tuk əmiə mə narmamə to khapəh nhasaiyen profet kirik yame ramsi-pən irəriə. ²⁵ Ye nīpig kape Elaeja, nəhig rīpəh nīpien newk kisisərig mine makuə sikis, kini nīkumhə ravən ikin minə fam, nəviginien rirkək. Kini yakni nəfrakisien tuk əmiə mimə, ye nīpig a nīpiahuaru kimhə tan kin əriə khapsaah e Isrel, ²⁶ mərig pəh nien mə Kughen rher-pə kin Elaeja mə tukrivən masitu irəriə. Nikam. In rher-pə kin mə tukrasitu əmə ye piahwaru kirik yerkwanu Jarefat apa ye provins e Saedon. Mərig piahwaru a pəh nien mə pian Isrel. ²⁷ Kini ye nīpig kape profet e Elisa, narmamə khapsaah kimnisarə Isrel yamə mine kamhawəh nəmhəyen e ‘leprosi’* mərig Elisa rīpəh nor-huvəyen kirik. Mərig in rimmor huvə əmə kwən Siria e Neman, yame pəh nien mə yemə Isrel.”

²⁸ Narmamə ye nimə kape nofuginien kimisərig nəgkiarien a, niemhaa rhai pik əriə m-fam. ²⁹ Kini kisarar mharəh In, misəukəkin mhatərhav yerkwanu, mhavən misokrig ye tukwas yame kimmor

---

4:22: Luk 3:23; Jon 6:42   **4:24:** Jon 4:44   **4:25:** 1 King 17:1,7

4:26: 1 King 17:8-16   * **4:27:** Leprosi in nəmhəyen skai kirik yame raməmir ye tiki yermamə.   **4:27:** 2 King 5:1-14

taon ikin, mə tuksarkwərhav kin apa ikəutən.
³⁰ Mərig Yesu rīvən-pən ta ye kwənimrheriə, map.

*Yesu rimməko ta yarmhə ye yermamə kirik
 (Mak 1:21-28)*

³¹ Kini Yesu rimməwəiyu apa Kapaneam, taon kirik ye provins e Galili. Kini ye Sabat kirik, In raməvhag kimi narmamə. ³² Kini narmamə kimisərig nəgkiarien kafan, kimisakur kin, meinai nəgkiarien kafan, nanmīn aikin.

³³ Kini ye nəkwai nimə kape nofuginien, kwən kirik aikin yame nanmīn has ramərer-pən iran. Kini in rokr-apomh mīmə, ³⁴ “!Eh, Yesu, yemə Nasaret! ?Rhawor? ?Nimauə mə takoriah əmawə uə? Yakwīrkun ta ik. !Ik yemə rhakə kape Kughen!” ³⁵ Mərig Yesu rimməgkiar skai kimin mīmə, “!Ah, pim! !Əta ye kwən e!” Kwən a ramərer ye kwerkwan irəriə, məkneikin nanmīn hah a rəsua kin reiwaiyu mowhan ye nimoptanə, map ta iran, kini mīpəh noriahyen in.

³⁶ Kini narmamə m-fam aikin a kisakur kin, mhani-pən tuk əriə mīnə mhamə, “!Eh! Nəgkiarien pisin kirik e. Kwən a kafan nəgkiarien nanmīn aikin. Tukmə In rəgkiar kimi nanmīn has mīnə, kasəta ye narmamə.” ³⁷ Kini nəvsaoyen kape Yesu ritərhav markurao ye tanə a.

*Yesu rimmənor huvə narmamə khapsaah
 (Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Aikin, Yesu rarar, mītərhav ye nimə kape nofuginien mīvən apa nimə kape Saemon Pita†. Ye

---

4:32: Mat 7:28-29 † **4:38:** Nipig kirik, kamokrən kin Saemon Pita kimə, ‘Saemon.’ Kini nipig kirik, kamokrən kin kimə, ‘Pita.’

nīpig a, kuhu Saemon ramhə maməpan pik, kini iriə kisaiyoh-pən Yesu mə tukror huvə. ³⁹ Kini Yesu rərer ipakə tukun, məgkiar skai kimi nəpanien, nəpanien rəta. Taktəkun əmə piahwaru a rərer, mivən mīruk ta nəriə nəviginien.

⁴⁰ Kini nīpig mīrh natukrivə‡, narmamə kīmnhapik narmamə m-fam yamə mine kamhamhə, mhavən tuk Yesu. Kini In rərəhu-pən kwermīn irəriə kīrikianə kīrikianə, kini iriə m-fam kisəsanin. ⁴¹ Kini yarmhə mīnə mīn kamhatərhav misap ye narmamə khapsaah, misokrən apomh mhamə, “!Ik Ji Kughen!” Mərig Yesu rəgkiar skai kimi əriə mətəpig kīn əriə tuk nəgkiarīen meinai iriə kwənharkun ta mə In Kristo yame Kughen rīmnher-pə kīn.

⁴² Kəni rikwamer kīn, Yesu rītərhav aikin a, mivən apa ikīn kīrik. Mərig narmamə kīmisarhakin In, kini nīpig kīmisəm, khauə tukun misarkut mhamə tukhani-əhu mhamə In tukripəh nəpəhyen əriə. ⁴³ Mərig əmə Yesu rīni-pən tuk əriə mīmə, “Nīkam. Yo jakaməkeikei mivən yerkwānu pīsīn pīsīn mīnə, mīni-ərhav Nəvsaoyen Huvə kape narmaruyen kape Kughen, meinai Kughen rīmnher-pə kīn yo mə jakor məkneikīn.”

⁴⁴ Kini In rīmavən mameriwək ye tanə Judia mamni-ərhav nəgkiarīen kape Kughen ye nīmə kape nofuginien mīnə.

---

‡ **4:40:** Nəmə Isrel, rikiriə rīmnəsik mə Loa kape Moses ramni-əhu mə tukpəh nīrəhyen yermamə ye Sabat. Mərig nīpig mīrh rīmivīa, Sabat rīnor infamien en, kini kīrkun nīrhəyēn yermamə. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23

5

Aposol yamə mine Yesu rimnəkupən mokrən kin əriə

(*Mat 4:18-22; Mak 1:16-20*) ¹ Nipig kirik, Yesu rərer ye nikar-kar nu ehuə kamni kimə Galili*, kini narmamə khapsaah kimnhauə misərer rarkurao iran mhamə tuksərig nəgkiarien kape Kughen. ² Kini In rimnəm kwaji rao kiraru yame narmamə kape niviyen kəməəm kimnhapəh kawərer ye nipakir misaikwas ye kapəriə net minə. ³ Məkneikin Yesu ratpən ye rao kape Saemon Pita, mini-pən tukun mə tukrivi-pirə rao. Saemon rivi-pirə rao, kini Yesu rəkwətə-pən aikin maməvhag kimi narmamə.

⁴ Yesu rimnəgkiar infamien, kini mini-pən tuk Saemon mimə, “Saemon, əsuə. Pəh khavən apa ikəmnim, pəh naksaruk kin net minə mhavi kəməəm tiksın.”

⁵ Mərig Saemon rini-pən tukun mimə, “Yemehuə, yenpig, yimisarkut pik tuk nar e miseriaji reraan, mərig yimnhapəh niviyen kəməəm kirik. Mərig ik nakmə tukhavən min, ror pən, pəh khavən misaruk min kin net minə.”

⁶ Khavhirə, misaruk kin net minə, mhavi kəməəm khapsaah pik, ror net minə kapəriə khakwar huvə kin kəməəm, mharikakun miseikus net minə. ⁷ Kini iriə kisokrən-pən kin iriə minə tiksın ye rao min kirik mhamə tukhauə misasitu irəriə. Kini khauə misarakə-pən kin kəməəm ye rao mir a kwəkrig, ipakə əmə rao mir kwəmnim.

* **5:1:** Nəgkiarien kape Gris ramni mimə, “nu apa Genesaret.”

5:1: Mat 13:1-2; Mak 3:9-10   **5:5:** Jon 21:3-8

⁸ Kini Saemon Pita rimməm, kini rənimkur-pən tuk Yesu mamni mīmə, “Yermaru. !Yuvən isok tuk yo, meinai yo yakpəh nəmhenien! Yo yor təvhagə hah kirik.” ⁹ In rimməgkiar məknaikin meinai in mine narmamə minə a ye rao mir, kimisakur pik kin kəməəm khapsaah yamə mine kimnhavi. ¹⁰ Kini Jemes mine Jon, ji Sebedi mir, yamə mir e kawor wok irisir Saemon, iriu min kimiwakur pik kin.

Mərig Yesu rini-pən tuk Saemon mīmə, “Pəh niginien. Ik yermamə kape niviyen kəməəm. Mərig taktəkun ai mamvən, ik takvi-pə narmamə.”

¹¹ Ror pən, kimnhavi-fiak kapəriə rao minə, misəpəh narimnar mi-fam mhakwasig əmə kin Yesu, kini mhauə kafan narmamə minə.

Yesu rimmnor huvə yermamə kirik yame ravəh nəmhəyen əutən ye tikin†

(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Nipig kirik, Yesu rimmeriwək mivən yerkwanu kirik, kini kwən kirik yame ravəh nəmhəyen e lep-rosi, kini nīmḥəyen ai rivəh fam nipran. Kini rəm Yesu, rəriwək muə tukun, meiwaiyu, mənīm-pən nipəghigin ye nimoptanə, kini mamasək ətgin Yesu mīmə, “Yermaru, tukmə nakirkun mə to nakor huvə yo, or huvə yo, məspir ta nəmkimik irak.”

¹³ Kini Yesu rərao-pən mirap kwən a, mīmə, “Əwəh. Yakorkeikei mə jakor. !Əsanin!” Kini taktəkun əmə nəmhəyen e leprosi rəta.

5:11: Mat 19:27 † **5:11:** Ye Nəkwəkwə kape Kughen, nəgkiarien e ‘leprosi’ raməgkiar ye nəmhəyen pisin pisin minə kape tikim. Nəmhəyen minə e kasoriah tikim, kini Loa kape Moses ramni mə yermamə yame ravəh nəmhəyen məkna, in rəmkimik ye nīmri Kughen. Əvheikin Levitikas yame rehua 13-14.

¹⁴ Mərig Yesu rimiini-əhu in mimiə, “Takpəh nini-ərhavyen narimnar minə e kimi narmamə. Mərig yuvən məm pris kirik pəh in rəm mə nīpram rinor məknen. Kini or sakrefaes kimi Kughen rəri-pən yame Loa kape Moses rimiini ye yermamə kirik yame kafan leprosi ruirkək, pəh narmamə tukharkun mə nəfrakisien nakwahuvə, kini kafam nəmkimik ruirkək.”

¹⁵ Mərig nəvsaoyen kape Yesu ramtərhav mamvən ikin minə fam, kini narmamə khapsaah kamhauə mə tuksətərig kin kafan nəgkiarinen kini mhamə In tukror huvə nəmhəyen minə kapəriə.

¹⁶ Mərig, nīpig rīpsaah, In ramvən pisin əmə apa ikin kirkək ikin, maməhuak.

*Yesu rimnor huvə yermamə kirik nīpran rīmha
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Nīpig kirik, Yesu rimnhajoun apa nimə kirik, kini Farisi minə, mine nəmhajoun minə kape Loa kape Moses, iriə kasəkwətə min aikin. Kimnhasi-pən apa yerkwanu minə apa provins mir e Galili, mine Judia, mine Jerusalem. Kini nəsaninien kape Kughen Yermaru ramarə tuk Yesu mə tukror huvə narmamə yamə mine kamhamhə. ¹⁸ Ye nīpig a, narmamə tiksın kimnharəh kwən kirik mhauə yame ramapir-pən əmə ye nikaokao, meinai nīpran rīmha. Kini iriə kisorkeikei mə tukharəh misərəhu-pən ye nihu Yesu. ¹⁹ Mərig kiseinein mə tukshawor mhavən imə, meinai narmamə khapsaah aikin. Kini kimnhavən apa ye tokrei nimə, misəhipu ta nīkar nimə kirik, mharəh nikaokao yermamə ramapir-pən iran, mhavi, reiwaiyu-pən ye kwerkwan ye narmamə, ipakə əmə tuk Yesu.

²⁰ Kini Yesu rəm nhatətəyən kapəriə mini-pən tuk kwən a mimə, “Yo kirik. Kafam norien has minə, yakwərəh-si ta fam narpinien iran.”

²¹ Mərig nəmhajoun kape Loa kape Moses mine Farisi minə, rikiriə rəsik mimə, “? Kwən e raməgkiar məkne, mamni hah Kughen. Kughen pisin əmə In rirkun nivəh-sitayen narpinien kape norien has kape narmamə. ? Pa min to rivəh-si ta?” ²² Mərig Yesu In ruirkun ta əmə kapəriə nətərigien, kini mini-pən tuk əriə mimə, “? Rhawor e nakasətərig məkneikən? ²³ ? Jakni-pən naha tuk yermamə a, kini kimiə nakasəm əfrakis? ? Mə jakni-pən tukun mə narpinien kape kafan təvhagə hah yakwərəhsi-ta ta? ? Uə mə jakni-pən tukun mə tukrhekimter meriwək mamvən? ²⁴ Mərig yakorkeikei mə jakor yo mə takharkun mə yo, Ji Yermamə, yakvəh nehuəyən ye tokrei tanə tuk nivəhsi-tayen narpinien kape təvhagə has.” Kini marə mini-pən tuk kwən a mimə, “Yakamni-pre tuk ik mə, takhekimter, mirəh kafam nikaokao mamvən imam yerkwanu.”

²⁵ Kini taktəkun əmə, kwən a rhekimter, mirəh kafan nikaokao məriwək maməgnəgin Kughen mamvən. ²⁶ Kini iriə m-fam kisakur pik kən, masəgnəgin Kughen. Khagin, mhamə, “Man, kimisəm əfrakis nar apsipis minə e towei.”

Yesu rimmokrən kən Livae

²⁷ Kwasig ikin ye narimnar minə e, Yesu ritərhav məriwək mamvən, kini məm kwən kirik yame ramərer tuk mane kape takis, nhagin e Livae. Ramkwətə ikin kamərok takis ikin. Kini Yesu

rimini-pən tukun mimə, “Yuə, mikwasig kin Yo.”
 28 Məkneikin rimnəpəh narimnar fam kafan, mərər, mikwasig kin Yesu.

29 Kini ai, Livae rimaraptərəkin nəviginien ehuə kirik kape Yesu ye nimə kafan. Kini narmamə khapsaah yamə mine kasərer tuk mane kape takis, mine narmamə apnapig minə, kimnhavən misəkwətə iriə min, mə tuksəvigin kwis. 30 Mərig Farisi minə mine narmamə min tiksın irəriə yamə mine iriə nəmhajoun kape Loa kape Moses, rikiriə rapəh nagienien, kini mhani-pən tuk narmamə kape Yesu minə mhamə, “?Rhawor e nakasəvigin kwis kimiə narmamə yamə mine kasərer tuk mane kape takis mine yor təvhagə has minə?”

31 Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Pəh nien mə narmamə yamə mine kisəsanin khavən masəm dokta. Mərig narmamə yamə mine kamhamhə, tukasəkeikei mhavən misəm dokta. 32 Pəh nien mə Yo yimauə mə jakokrən kin narmamə yamə mine kwəsatuatuk ta. Nikam. Yimauə mə jakokrən kin yor təvhagə has minə, mə tuksarar ye kapəriə nərigien.”

Nhajounien kape Yesu in rivi, nhajounien kape loa in nəkwəs
 (Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Kini iriə kimnhani-pən tuk Yesu mhamə, “Əmru. Narmamə kape Jon Baptaes, nipig ripsaah kisəpəh nəviginien masəhuak kimi Kughen; mine Farisi minə min. ?Mərig rhawor kafam narmamə minə kasəvigin əmə mamharpin?”

34 Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “? Nipig kimia nakmasor nəviginien kape yerman yame rimnarkurək pə pə, mərig nakhani-əhu in minə tiksın mə tukhapəh nisəviginien uə? ! Nıkam! 35 Mərig tukripior nipig yame narmamə tukhawəhsi-ta Yerman e yame rimnarkurək pə pə tuk In minə tiksın. Kini ye nipig a in a, In minə tiksın tuksəpəh nəviginien iran.”‡

36 Kini Yesu rimiini min nuhpikinien kirik tuk əriə mīmə, “To yermamə kirik ripəh niwəhyen kwonmut neipən vi kirik kini mijir-pən ye neipən mətit kafan yame rimneikus. To ror məknakin, kini tukroriah kwonmut neipən yame rivi, kini neipən vi tukripəh nəmir-pən-tim-tim-ien ye neipən mətit. 37 Kini to yermamə kirik ripəh niwəhyen waen vi kini mivi-pən ye tiki waen mətit. To ramor məknakin, kini waen a ye tiki waen mətit tukrəməteih, kini waen tukraiye. 38 Nıkam. Waen vi tukaməkeikei kivi-pən ye tiki waen vi. 39 Kini yermamə yame ruinim ta waen, in ripəh norkeikeiyen mə tukrinim waen vi, mərig in ramni mīmə, ‘Waen akwas in rhuvə rapita.’ ”

6

Narmamə kape Yesu kimisətim wit ye Sabat (Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Kini ye Sabat kirik, Yesu mine kafan narmamə mine kimiseriwək mhavən yerki wit tiksın, kini kafan narmamə mine kimisətim wit tiksın misəkwai-əkwei, masən kwənkwan. 2 Mərig Farisi

---

5:34: Jon 3:29 ‡ 5:35: “Yermamə yame rimnarkurək pə pə,” nipran e Yesu. Mine “In minə tiksın” nipran e Kristen minə. 6:1: Dut 23:25

minə tiksın kimnhani mhamə, “!Eh! Sabat e towei, mərig iriə kasor wok masakapir Loa kape Moses. ? Rhawor kafam narmamə kasor məknakin?”

³ Mərig Yesu rimiini-pən tuk əriə mīmə, “Tukmə ror nakhapəh nisəvheikinien nəvsaoyen ye Nəkwəkwə kape Kughen yame raməvsao kün norien yame King Deved rimnor kupən, yame in mine kafan narmamə minə, nəriə nəviginiien ramrirkək, kisəmkərev. ⁴ Mərig, Deved rimavən ye Nimə Ehuə kape Kughen mən bred yame pris minə kwənhawəhsipən-ta kimi Kughen. Kini mərig Deved rimiivəhsi-pən min kimi kafan narmamə kisən min.* Kini mərig bred a, ye Loa kape Moses ramni mə narmamə apnapig tukhapəh nisəniien. Mərig pris minə əmə kharkun nisəniien.” ⁵ Kini Yesu rimiini-pən tuk əriə mīmə, “Yo, Ji Yermamə, Yo yakamarmaru ye Sabat.”

*Yesu rimnor huvə yermamə ye Sabat
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)*

⁶ Kini ye Sabat min kirik, Yesu rimavən ye nəkwai nimə kape nofuginien, maməwhag kimi narmamə. Kini aikin a, kwən kirik aikin yame kwermın matuk rimhə mirpəvin. ⁷ Kini nəmhajoun kape Loa kape Moses minə mine Farisi minə kimisarkut mə tuksəm-ru naha nhagin yame tukhani hah Yesu iran, misarha əterik mə tuksəm-ru mə Yesu to ror huvə kwən a ye Sabat uə nıkam. ⁸ Mərig Yesu ruirkun ta nərigien kapəriə, kini mini-pən tuk yermamə yame kwermın rimhə mirpəvin mīmə, “Yuə, mərer ye nimri narmamə m-fam.” Kini rivən mərer əkupən. ⁹ Kini Yesu

* **6:4:** Stori e raməmir ye 1 Saml 21:1-6. **6:4:** Lev 24:5-9

rimini-pən tuk əriə mīmə, “?Loa kape Moses ramni mə nakharkun nisorien naha nhagin ye Sabat? ? Ramni mə takasor norien huvə uə takasor norien has? ?Mə takshopni yermamə uə takhavəh miragh yermamə?” ¹⁰ Kini rimnarha mərərao irəriə, mini-pən tuk kwən a mīmə, “Huatuk kin kwermim.” Kini ruhuatuk kin kwermim, rhuvə əgkəp. ¹¹ Mərig niemhaa rhai pik narmamə minə a, kimnhavən, mhani-pən tuk əriə minə mə tukshawor pən iran mine ye Yesu.

*Yesu rimirpen kafan aposol minə twelef
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Kini ye nipiğ a, Yesu rimnhaktə fiak ye tukwas kirik maməhuak, kini maməhuak kimi Kughen meriaji reraan. ¹³ Kini yenpiğ-enpiğ, rimnokrən kin kafan narmamə minə mə tukhauə masəm In. Kini mirpen narmamə twelef irəriə mivəhsi-pən nehuəyen kimi əriə mīmə “aposol minə.” ¹⁴ Nhag namasur twelef e ror məknekin: Saemon (yame Yesu rimnhen-pən nhagin vi mə Pita), mine pi-auni Andrew, mine Jemes, mine Jon, mine Filip, mine Batalomiu, ¹⁵ mine Matiu, mine Tomas; mine Jemes ji Alfeas, mine Saemon Selot, † ¹⁶ mine Judas ji Jemes; mine Judas Iskariot, yame kwasig ikin rimnor kəut kəsua kin Yesu kimi nəmə has minə.

*Yesu rimnəwhag kimi narmamə, mor huvə narmamə yamə mine kamhamhə
(Mat 4:23-25)*

¹⁷ Kini Yesu mine kafan narmamə minə kimnhasi-faktə mhauə ikin rətən-ətən ikin,

---

6:14: Jon 1:42   † **6:15:** “Selot” rəmhen kin yermamə kirik rikwasig kin nukwao kape nəmə Isrel tuk nherye-rhavyen kin nəmə Rom.

misəm narmamə khapsaah aikin- kimnhasi- pən yerkwanu minə ye provins e Judia, mine Jerusalem, mine ye nikar-kar tahik apa taon mir e Taea mine Saedon. ¹⁸ Kimnhauə mə tüksərig nəgkiarien kape Yesu kini mə tukror huvə nəmhəyen minə kapəriə. Kini In rimnor huvə narmamə yamə minə nanmin has minə kimisoriah əriə. ¹⁹ Kini narmamə yamə mine kimisərer rao rao kin, misarkut mə tukharap In meinai nəsaninien ramsi-pən iran mamor huvə fam narmamə.

Nagianien mine nahasien

(Mat 5:1-12)

²⁰ Kini Yesu rarha-pən məm kafan narmamə minə, mini-pən tuk əriə mimə,

“Kimiə e yavən has minə, nakasarə ye nihuvəyen əfrakis. In nihuvəyen əfrakis meinai, kimiə narmamə kape Kughen, kini In ramarmaru irəmiə.

²¹ Kimiə yamə mine naksəmkərəv ai taktakun, nakasarə ye nihuvəyen əfrakis. In nihuvəyen əfrakis meinai, takpisəvigin rəmhen.

Kimiə yamə mine naksasək ai taktakun, nakasarə ye nihuvəyen əfrakis. In nihuvəyen əfrakis meinai, takpisarh.

²² Nakasarə ye nihuvəyen əfrakis ye nipig narmamə tüksəməkən əmiə, kini mhapəh niseighanien kin əmiə mə taksor narimnar kimiə miriə, kini mhani hah əmiə, kini masoriah nhagmiə mhamə kimiə narmamə kape yarmhə minə, kini iriə taksor

mæknakîn irəmiə meinai yo e yo Ji Yermamə,
kîni kîmiə, kafak narmamə minə.

²³ “Kîni rîpriə minə kîmisor mæknakîn ye profet
minə kupən. Mərig ye nîpig narîmnar a ramuə
tuk əmiə, taksagien, mhavi-haktə-haktə meinai
nərokien kapəmiə ramarə apa ye rao ye neai.

²⁴ “! Kəsi! Mərig nəmhəyen ehuə tukrurə tuk
əmiə yamə mîne kapəmiə nautə rehuə ai
taktəkun,
meinai nakwənhavəh nar huvə, mərig
tukrîpior infamien.

²⁵ !Kəsi! Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə yamə
minə nakasəvigîn tîpîmiə raməsiis,
meinai takpisəmkərəv.

!Kəsi! Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə yamə minə
nakasarh ai taktəkun,
meinai, takpîsasək rîkîmiə rəmhə.

²⁶ !Kəsi! Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə nîpig
narmamə kamhavəh-si haktə nhagmiə
meinai, rîpriə minə kupən kîmnhavəh-si
haktə nhag profet eikuə minə.”

Sorkeikei tîkmîr minə
(Mat 5:38-48; 7:12; Luk 6:29-30)

²⁷ Kîni Yesu rîmîni mîn mîmə, “Mərig yakamni-
pre tuk əmiə yamə minə nakasərig Yo mîmə
takasəkeikei mîsorkeikei kapəmiə tîkmîr minə,
kîni masor huvə-pən kîmi narmamə yamə mîne
kasəməkîn əmiə, ²⁸ kîni nîpig narmamə kamhani
hah əmiə, mərig kîmiə taksaiyoh Kughen mə
tukrîwəhsi-pən kafan nîhuvəyen kîmi əriə, kîni

masəhuak tuk narmamə yamə mine kasor-ahas-pre kimi əmiə. ²⁹ Tukmə yermamə kirik rəriṗ nıkapım, kini nakukreikin-pən min nıkarın pəh rəriṗ. Kini tukmə yermamə kirik rırəhsi-ta kafam kot, takpəh nini-əhuyen mə tukriṗəh nırəhsita-minien kafam sot. ³⁰ Vəh-sipən naha nhagin kimi yermamə yame ramaiyoh ik kin. Kini tukmə yermamə kirik rırəhsi-ta kafam kirik nar kirik, takpəh niniyen mə tukrarpın. ³¹ Kini taksor huvə pən kimi narmamə mifam ye norien mifam yamə naksorkeikei mə narmamə tuksor min kimi əmiə.

³² “?Məriḡ tukmə naksorkeikei əmə narmamə yamə mine kasorkeikei əmiə, nakhamə ta mə norien a ramor əmiə nakhahuvə uə? Nıkam. Yor təvhagə hah minə min kisorkeikei narmamə yamə mine kisorkeikei əriə. ³³ ?Kini tukmə naksor rhuvə pən əmə kimi narmamə yamə mine kasor huvə pre kimi əmiə, nakhamə ta mə nakhahuvə tukun uə? Nıkam. Yor təvhagə has minə min kasor əmə nar kirikianə. ³⁴ ?Kini tukmə nakseighan-pən əmə kin narımnar kimi narmamə yamə mine kharkun nhavəhsi-preyen tain, nakhamə ta mə nakhahuvə tukun uə? Nıkam. Yor təvhagə has minə min kaseighan-pən kin narımnar kimi narmamə yamə mine tuk nıṗiḡ kirik tukpihawəh-sipən min tain rəmhen. ³⁵ Məriḡ takasəkeikei misorkeikei kapəmiə tikmir minə. Masor rhuvə pən kimi əriə. Mhavəhsi-pən narımnar kimi əriə mhapəh nisaiyohyen kin tain. Tukmə naksor məknekin, nərokien ehuə tukrurə tuk əmiə, kini takpihauə ji Kughen minə yame In Yerpriḡ, meinai In min ramor huvə pən kimi nəmə has

minə, mine narmamə yamə mine khapəh nhani-vi-vi-yen In. ³⁶ Rikimiə tukreihuə tuk narmamə rəmhen kin yame Rimimiə Kughen rikin rehuə tuk narmamə.”

Takhapəh nhaniyen nıkar narmamə

(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

³⁷ Kini Yesu rimini mimə, “Takpəh nəm-pənien nar has ye narmamə, tamə Kughen min rəm-pre nar has iram. Takpəh nini-pənien narpinien ye narmamə, tamə Kughen rini-pre narpinien iram. Takpəh norien tai təvhagə has yame narmamə kasor pre kimik, kini tukpəh norien tai təvhagə has kafam. ³⁸ Vəhsi-pən narımnar, kini tukwəhsi-pre min narımnar kimik. Narımnar khapsaah yame kivai-pən, kəsian-əsian, rhaktə mukwar tukhaswin ye kwermim. Tukmə nakvəhsi-pən narımnar rıpsaah, tukwəhsi-pre narımnar rıpsaah kimik; mərig tukmə nakvəhsi-pən rikəskəh, tukhavəhsi-pre rikəskəh kimik.”

³⁹ Kini Yesu rimini nuhpikinien min kirik kimi əriə mimə, “?Nımrın pis to rikir nımrın pis kirik uə, to reinein? Nıkam, tamə kirəviə ye nəkwai nımır. ⁴⁰ Kini studen minə to khapəh nisarmaruyen ye yhajoun kapəriə. Mərig narmamə yamə mine kasətərig huvə kin yhajoun kapəriə, mhavəh fam nəgkiarien kafan, iriə tukhauə misəmhen kin yhajoun kapəriə. ⁴¹ ?Rhawor nakamhani nımoptanə yame ramswın-pən ye nımırı piaumiə; mərig nakhapəh nisərigien nai ehuə yame ramərer-pən ye nımırimiə? ⁴² Tukmə nakhapəh nisərigien nai ehuə yame ramhai nımırimiə, ?

takshawor pən iran mine mhavəh-si ta nimoptanə ye nimri piaumiə? Kimiə nəmarpəkao eikuə minə. Taksəkupən mhavəh-si ta nai ehuə ye nimrimiə, kwasig ikin, nakharkun nisəm-huvəyen nimoptanə yame ramswin-pən ye nimri piaumiə.”

*Kwənkwai nai huvə mine nai hah
(Mat 7:17-20; 12:34-35)*

⁴³ Kini Yesu rimini mimə, “Kini nəpgin kirik rirkək yame ramkuə kin kwənwkan yame kipəh nəniən. Kini to nai has ripəh nikuəyen kin kwənkwan huvə. ⁴⁴ Meinai narmamə kasəm kwənkwan, kharkun mə nhag nai minə a. Kapiriapir to ripəh nikuəyen kin kwənkwai fig; kini kwənurkəsik to ripəh nikuəyen kin kwənkwai grep; . ⁴⁵ Yermamə huvə, rikin rukwar kin narimnar huvə minə; kini in ramor əmə narimnar yame rhuvə. Kini yermamə has, rikin rukwar əmə kin nar has minə, kini mamor əmə norien has. Meinai tukmə rəgkiar, nar has minə yerkin khatərhav-pə.”

*Nəgkiarien kape Yesu ramasitu irətawə mə
tuksərer tim tim*

⁴⁶ Kini Yesu rimini mimə, “?Rhawor e naksokrən kin Yo mhamə, ‘Yermaru, Yermaru,’ mərig nakhapəh nisəri-pəniən nəgkiarien kafak? ⁴⁷ Pəh yakhajoun əmiə kin norien kape yermamə kirik yame ramuə tuk yo, kini mətərig kin nəgkiarien kafak, marar, mor narimnar yame yakməni. ⁴⁸ Yermamə a in a in rəmhen əmə kin yermamə yame, tukmə rimə tukror kafan nimə, tukrəkupən mikir nimoptanə, meiwaiyu məspir kapier apig,

mor pən nimə iran. Kini nīpīg tukmə yapiwən raiyu, mīrəhpīkin nimə, to rapəh nəusarkuyen, meinai rīmnəvhirəkin tim tim. ⁴⁹ Məriḡ yermamə yame raməriḡ nəḡkiarien kafak, mīpəh norien, in rəmhen kīn yermamə yame tukmə rīmə tukror kafan nimə, ravhirəkin haktə əmə ye nīmoptanə. Kini nīpīg tukmə yapiwən raiyu, mīrəhpīkin nimə, tukrīmīr mowhan əsis.”

7

Yamehuə kape mobael kafan nhatətəyən rehuə (Mat 8:5-13)

¹ Nīpīg Yesu rīmnəḡkiar ta kīmi narmamə mīnə a, kini mīvən mīn apa ye taon Kapeneam. ² Kini ikin aikin a, yamehuə kirik kape mobael kape nəmə Rom ramarə ikin, kini slef kirik kafan aikin, yame in rorkeikei pīk. Məriḡ slef a ramhə pīk, ipakə rīmhə. ³ Kini nīpīg yamehuə a rīmnəriḡ nəvsaoyen ye Yesu, kini in rher-pən kīn nəmehuə tiksīn kape nəmə Isrel mīmə tukhavən mhani-pən tuk Yesu mə tukruə mor huvə kafan slef. ⁴ Kini nīpīg nəmasur mīnə a kīmnhavən mīsəm Yesu, mīsəkeikei kīmin mhamə, “Eh, ratuatuk əmə mə takasitu ye yamehuə a ⁵ meinai in rorkeikei pīk ətawə nəmə Isrel, kini in rīmīvhirəkin nimə kape nofuginien kapətawə.” ⁶ Kini Yesu rīkwasiḡ kīn əriə.

Kini nīpīg kwənhauə ipakə tuk nimə, yamehuə kape mobael rher-pən kīn kafan mīnə narmamə mə tukhavən mīsəm Yesu mhani-pən mhamə, “Yermaru, takpəh norien narkutien tuk nuəyən, meinai yakpəh nəmhenien mə takuə imak ikin. ⁷ Kini ror məkneikin, yīmīpəh nuəyən məm ik. Ik

yerpirig mærig yo yetanə əmə. Mærig, takəgkiar əmə, pəh kafak slef tukrəsanin min. ⁸ Yakirkun mə nimhəyen a tukraməkeikei mor nəkwam, meinai yo min, kafak nəmehuə minə kasehuə irak, kini yakamor nəkwairiə. Kini mobael minə tiksın aikin yame yo yakamehuə irəriə. Tukmə yakni-pən tuk kirik mimə, ‘Yuvən,’ kini tukraməkeikei mivən. Kini tukmə yakni-pən tuk kirik mimə, ‘Yuə,’ tukraməkeikei muə. Kini tukmə yakni-pən tuk kafak slef mimə, ‘Or nar e,’ tukraməkeikei mor.”

⁹ Nipig Yesu rimnərig nəgkiarrien e, rakur pik kin. Kini marar mini-pən tuk narmamə khapsaah yamə mine khakwasig kin In mimə, “Yakamni tuk əmiə mə, pəh nien mə kwən e in yemə Isrel. Kini nar apnapig kwənərəus minə Isrel, mærig yakpəh nəm-hanəyen kirik irəriə yame kafan nhatətəyen rehuə rəmhen kin in.” ¹⁰ Kini ye nipig narmamə yamə mine yamehuə kape mobael rimnher-pən kin əriə kimnharerig-pə imə, misəm mə slef a rinəsanin ta.

Yesu rimivəh miragh ji piraovin kirikyame kimhə tan kin

¹¹ Kini kwasig ye narimnar minə e, ripəh norien tu, Yesu rimavən ye taon kirik, nhagin e Nain, iriə narmamə khapsaah yamə mine khakwasig kin. ¹² Kimnəsik kəupə rarkurao ye taon a, kini nipig Yesu rimauə ipakə tuk kwəruə, kini məm narmamə tiksın khasi-pən ye taon a mamharəh yemə mhə kirik mamhauə. In pikwarien kape piraovin yame kimhə tan kin, tini yerman kirikianə əmə. Kini narmamə khapsaah khasi-pən ye taon a mamhauə iriə pian a. ¹³ Məkneikin Yesu Yermaru rimnəm pian a, rikin rəpou pik tukun, kini

mini-pən tukun mīmə, “Pəh nasəkien.” ¹⁴ Kini mivən mirap nikaokao yame kamharəh kwən a kin rimamhə, məkneikin kisərer. Kini Yesu rimini-pən tukun mīmə, “!Pikwarien! !Yakamni-pre tuk ik mīmə, hekimter!” ¹⁵ Məkenikin yemə mhə a rimragh, mhekimter, kini mirikakun məgkiar. Kini Yesu rivəhsi-pən min pikwarien a kimi nisini.

¹⁶ Iriə m-fam kimnhagin, misətəmnimin, mhani-vi vi Kughen mhamə, “!Profet ehuə kirik ramarə kitawə min ai taktəkun! !Kughen e ruauə mə tukrasitu ye kafan narmamə minə!” ¹⁷ Kini nəvsaoyen kin Yesu rimnarkurao ikin minə fam ye tanə Judia* mine yamə mine ipakə tukun.

Jon Baptaes rimə tukrirkun-ru mə Yesu in Kristo, uə nikam (Mat 11:2-6)

¹⁸ Narmamə kape Jon Baptaes kimisəvsao-pən Jon kin narimnar minə fam yame Yesu ramor. Kini rimnokrən kin kafan yermamə kiraru kirauə mwəm, ¹⁹ kini rher-pən kin əriu mə tukravən miwəm Yesu Yermaru mwayioh-pən ru mirəmə, “?Rhawor? ?Ik e Kristo kimini ta mə tukruə, uə kimawə jakamhawhin yarmə kirik tukripiuə?”

²⁰ Kini kwərə mir a kimiravən mwəm Yesu, mirəni-pən tukun mirəmə, “Jon Baptaes rimnher-pə kin əmru mə jakrauə mwəm ik yakwayioh-ru ik mirəmə, ‘ ?Ik e yermamə yame Kughen rimini ta mə tukruə, uə kimawə jakamhawhin yarmə kirik tukripiuə?’ ”

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36   **7:16:** Luk 1:68   * **7:17:** 7:17
 Ikin e, nipig Luk ramni “tanə Judia,” tukmə ror raməgkiar ye tanə pəpiə kape nəmə Isrel.   **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Rev 1:8

21 Kini ye nīpig atuatak a, Yesu rīmnor huvə narmamə khapsaah yamə mine kamhamhə. Tiksin kimnhavəh nəmhəyen minə pisin pisin; tiksin nanmin has raməmīr irəriə. Kini iriə khapsaah nīmririə rīpis. Mərig Yesu rīmnor huvə əriə. 22 Məkneikin, Yesu rīni-pən tuk əriu mə, “Rarerig, mīravən mīrəni-pən narīmnar minə fam tuk Jon, yamə mine nīmīwərig kini mwəm. Nīmrin pis minə khapsaah kimisəm nar. Kini narmamə yamə mine nihuriə rahas kimiseriwək. Kini narmamə yamə mine kamhavəh nəmhəyen ye tikiriə, tikiriə ruahuvə. Kini narmamə yamə mine nīmətīrgiriə rəru, kini taktəkun ai, nīmətīrgiriə rīnərig nar. Kini narmamə yamə minə kimnhamhə, kwənhamragh min. Kini yavən hah minə, taktəkun ai kwən kirik rīnamni-ərhav pən nəvsaoyen huvə tuk əriə. 23 Kini kimīru, takravən mīrəni-pən tuk Jon mīrəmə narmamə yamə mine kapəriə nhatətəyen irak rīpəh nīmīrien, iriə tuksarə ye nihuvəyen əfrakis.”

*Yesu raməgkiar ye Jon Baptaes
(Mat 11:7-15)*

24 Nīpig kwərə mir a yame Jon rīmnher pən kin əriu kratərhav, kini Yesu rīmīrikakun maməgkiar ye Jon kimi nukwao ehua. Mīmə, “?In apa kupən kimiə nīmnhavən apa ye tīpəvsik mə taksəm naha nhagin? ?Nīmnhavən mə taksəm əmə yermamə apnapig kirik yame in rəmhen kin nuwig yame nīmətāg ramuh mamowhan-owhan? !Nīkam! 25 ? Tukmə nīkam, kini nīmnamhavən mə taksəm pa? Yermamə kirik yame ramvən ye neipən huvə yame

nimrîn rəutən uə? !Nikam! Narmamə yamə mine kamhavən ye neipən huvə misagien əmə tuk kapəriə nautə, iriə kisarə ye nimə huvə minə rəmhen kin kape king. ²⁶ ?Kini naha nhagin a nimnhavən mə taksəm? ?Profet kirik uə? Əwəh, nəfrakisien. Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə Jon in yerpirig pik rapita profet. ²⁷ Kwən e in e Nəkwəkwə kape Kughen rimini-ta mimə,

“Səm-ru. Yakamher-pre kin kafak yermamə yame tukrivəh kafak nəgkiarieren.

In tukrəkupən kin ik mor apnəpeinə ye kafam swatuk.’

(Mal 3:1)

²⁸ Yakamni-pre tuk əmiə mə narmamə yamə mine kimisarha-pə ye tokrei tanə, kirik rapəh napitayen kwən e Jon. Mərig yermamə yame in ye tanə əmə ye narmaruyen kape Kughen, in yerpirig min rapita Jon.”

Yesu raməgkiar skai kimi narmamə yame khapəh nhaniyen nəfrakisien iran

(Mat 11:16-19)

²⁹ Nipig narmamə apnapig, mine narmamə yamə mine kasərer tuk mane kape takis kimisərig nəgkiarieren kape Yesu, iriə khamə swatuk kape Kughen in swatuk atuatuk. Kimnhani məkna meinai Jon rimnor ta baptaes irəriə. ³⁰ Mərig Farisi minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses, iriə kimnhapəh niseighanien kin Jon mə tukror baptaes irəriə. Kini mhaukreikin pən nimeitairiə ye swatuk kape Kughen ye nimraghien kapəriə. ³¹ Kini Yesu rimnəgkiar min mimə, “?Kini Yo jakni mə narmamə yamə

mine kisarə ai taktəkun, mə norien kapəriə rəmhen kın naha? ?Mə naha nhagin nətərigien kapəriə? ³² Iriə kisəmhen əmə kın kwajikovə yamə mine nar kirik rirkək yame tukror əriə, rikiriə ragien. Misəkwətə masəukir ikin kamor maket ikin, mashek əriə minə mhamə, ‘!Ah! Kimawə yimnhauh gita, mərig kimiə nakhapəh nisorien danis. Kini yaksarar miseikuə kın nasəkien tuk nimhəyen, mərig kimiə nimnhapəh nisasəkien kitawə-m kimiə.’ ³³ Yakamni məknei meinai ye nipig Jon Baptaes rimauə, mamatuakəm, məpəh nəviginien nipig ripsaah tuk nəhuakien, mipəh ninimien waen. Mərig kimiə nakamhani mhamə, ‘Kwən a, nanmın has kirik raməmır iran.’ ³⁴ Kini Yo, Ji Yermamə, yimauə maməvigin, mamnim waen, mərig kimiə nakamhani mın mhamə, ‘!Ah! Kwən a in yermamə kape nəvigin-pikien, mine napisien kın ninimien. Kini mamor norkeikeiyen kimi narmamə kape nərerien tuk mane kape takis, mine yor təvhagə has minə.’ ³⁵ Mərig kwajikovə əfrakis kape Kughen minə tukasəkeikei mharkun mə kimru Jon yakawor narimnar ye nirkunien əfrakis.”

Piraovin kape norien təvhagə has rimnəkwi nihu Yesu kın senta

³⁶ Kini Farisi kirik, nhagin e Saemon, raiyoh-pən Yesu mimə tukrivən ye nəkwai nimə kafan məvigin kwis. Kini Yesu rimavən yerkwanu, mivən ye nəkwai nimə kape Farisi a, məkwətə mə tukrəvigin. ³⁷ Kini piraovin kirik ye taon a in yor təvhagə hah, rimnərig mə Yesu raməvigin apa imei Farisi. Kini rimavən miwəh botel kirik kimnor kın kapier kirik

nhagin e alabasta. Nimrin rhaktə. Botel a, senta aikin. ³⁸ Kini in rimauə ipakə tuk Yesu mərer ye nıkar nihun, mamasək. Nehe nimrin rətəg-pən ye nihu Yesu, mokwi nihun. Kini mamrai-ta nehe nimrin kin nıkwənen ye nihu Yesu, mənim-pən nimrin ye nihu Yesu, mətəg-pən senta ye nihun mir.

³⁹ Mərig Farisi e yame rimnokrən kin Yesu mə tukrəvigin iriu min, nipig rimnəm narimnar minə e, rikin ruh mə, “To kwən e profet əfrakis, rıpirkun norien kape piraovın a yame ramrap nihun, mipirkun mə in yor təvhagə has.”

⁴⁰ Kini Yesu rimini-pən tukun mimə, “Saemon, yakmə jakni-pre nar kirik tuk ik.”

Kini Saemon rimə, “Yhajoun, ni.”

⁴¹ Kini Yesu rimini mimə, “Yermamə kiraru, kapəriu mane rapəh nəmhenien, kini yamehuə kirik rıvəhsi-pən mane kirik kimi əriu, mə tuk nipig kirik iriu tukwarpın kafan mane. Kirik rimiwəh faef hundred taosen vatu; kini kirik rıwəh fifti taosen vatu†. ⁴² Kini mwarə miravən, mweinein narpınien mane a. Kini yamehuə rimini-pən tuk əriu mimə, ‘Nəmhen. Wəpəh narpınien mane yame nimirəvəh tuk yo.’ ?Kini, pa nhagin irəriu tukrorkeikei pik yamehuə a rapita?”

⁴³ Kini Saemon rini-pən tukun mimə, “Rikik raməsik mə yermamə yame rimivəh mane ehuə, kini yamehuə a rıpəh naiyohyen kin tain.”

7:37: Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3   † **7:41:** Gris ramni mə kirik rimiwəh “denari” faef hundred, kini kirik rimivəh “denari” fifti. “Denari” kirik in rəmhen kin mane yame kiwəh tuk wok kape nipig kirikianə əmə.

Kini Yesu rîmîni-pən tukun mîmə, “Nakamni əfrāh.”

⁴⁴ Kini Yesu rarar marha-pən məm pian a, mîni-pən tuk Saemon mîmə, “Saemon. ?Nakaməm pian e uə? Nîpîg yîmauə imam îkin, ik nakpəh nîwəhsi-pəyən nu kirik tuk naikwasien ye nîhuk. Mərig pian e in rîmnəkwi nîhuk kîn nehe nîmrîn, məspir kîn nîkwənen. ⁴⁵ Kini nîpîg yîmauə, ik nîmîpəh nəturəm-pəyən kimi yo. Mərig pian e, ravəhsi-pə nîsiaiyeən kimi yo mîpəh nîpəhyen. ⁴⁶ Ik nîmîpəh nhawkien kapək kapə kîn nehe olif, mərig pian e rîmnətəg pən senta ye nîhuk yame nîmrîn rhaktə pîk. ⁴⁷ Kini ror məkneikîn yakamni-pre tuk ik mə yîmnəspir ta fam kafan təvhagə has yame rehuə pîk. Ror məkneikîn mə in rorkeikei pîk yo. Mərig tukmə yakaspir təvhagə has kape yermamə yame təvhagə has kafan rəkəskəh əmə, kîni, rorkeikei mar əmə Yo.”

⁴⁸ Kini Yesu rîmîni-pən tuk pian a mîmə, “Yakwərəh-si ta ta narpîniyen kape təvhagə has kafam.”

⁴⁹ Kini narmamə mînə tiksin yamə mîne kasəvîgîn iriə mîn, khani tuk əriə mînə mhamə, “?Naha e yermamə yame In ramni mə ravəhsi-ta narpîniyen kape təvhagə has kape narmamə?”

⁵⁰ Mərig Yesu rîni-pən tuk pian a mîmə, “Kughen rîmivəh mîragh ik meinai nîmnhatətə irak. Amvən ye nəmərînyen.”

8

Nîpiraovin yamə mîne khakwasîg kîn Yesu

¹ Kwasig ikin ye narimnar minə a, Yesu In rimneriwək mamvən ye taon minə mamtərhav mamvən yerkwanu minə, maməvsao-ərhav kin nəgkiarrien huvə kape narmaruyen kape Kughen. Ye nipig a, aposol minə twelef kafan kimnhakwasig kin, ² mine nipiraovın tiksın yamə mine kupən kimnhavəh nəmhəyen pisin pisin, uə nanmın has minə kimnasəmir irəriə, mərig Yesu rimnəko-ta əriə irəriə, mor huvə kapəriə nəmhəyen. Nhag nipiraovın minə e: Meri, pian Magdala yame Yesu rimnəko-ta nanmın hah seven iran; ³ mine Joana, piahwaru kape Jusa yame in ramarmaru ye nimə kape King Herod Antipas; mine Susana; mine nipiraovın khapsaah. Nipiraovın minə e kimnhavəh-sipən mane kapəriə tuk nivəhyen nimri narimnar tuk nasituyen ye Yesu mine kafan minə.

Nuhpikinien kin yermamə yame ramsuv kweru nai

(Mat 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁴ Narmamə khapsaah khasi-pən ye taon minə khapsaah mhauə tuk Yesu. Nipig kimnhauə masərer rarkurao iran, kini rimiini nuhpikinien kirik tuk əriə, mimə, ⁵ “Yermamə kirik rimavən mə tikrisuv kweru nai apa ye nəsimien. Mipik mivitəg-ətəg fam, kini tiksın rəsaah-əsaah-pən ye swatuk, kəvi-əpni, kini man minə khauə misən fam.* ⁶ Kini kweru nai tiksın rəsaah-pən ye tokrei kapier, murə aihuua əmə. Kini mərig kwəsaukei fam meinai ikin rəusik ikin. ⁷ Kini kweru nai

---

8:2: Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49   * **8:5:** Kwon e ramsuv kweru nai kirik kamni kimə “wit” rəri-pən norien kape nisuyen wit.

tiksin rəsaah-əsaah-pən yerki kwənurkəsik.† Kini mhaktə mehuə. Məknekin, kwənurkəsik rerko əsuun, kini kweru nai rurə mipəh nikuəyen. ⁸ Kini tiksin rəsaah-əsaah-pən ye nimoptanə huvə, kini mhaurə, miseihuə, mhakuə kin kwənkwaيريا wan handred.”

Kini Yesu rimini ta nəgkiarieren e, mokrən apomh mimə, “Tukmə kimiə narmamə yame nimətirgimiə rarə, sətərig huvə kin nəgkiarieren e.”

⁹ Mərig narmamə kape Yesu minə kisaiyoh-pən In mhamə, “Hoprai-pə niprai nəgkiarieren e kimi əmawə.”

¹⁰ Kini rini-pən tuk əriə mimə, “Narmaruyen kape Kughen nar erkwaig, mərig yakwəni-ərhav-pre ta kimi əmiə; kini mərig Yo yakamni-ərhav əmə nuhpikinien kimi narmamə minə tiksin, rəmhen kin yame Profet Aesaea rimini mə, “Iriə tuksarhakin, misarhakin pawk, mərig to khapəh nisəmien nipran.

Iriə to kisərig pawk, mərig to khapəh nharku-nien.’ (Aes

6:9-10)

¹¹ “Niprai nuhpikinien e ror məkneikin. Kweru nai, in e Nəgkiarieren kape Kughen. ¹² Kini yamə mine kisəsaah-pən ye swatuk iriə kisəmhen kin narmamə yamə mine kisərig nəgkiarieren kape Kughen, məkneikin Setan ravəhsi-ta yerkiria, mamətapig kin əriə mə tukhapəh nhaniyen nəfrakisien ye Kughen, kini In to ripəh nivəh-miraghien əriə. ¹³ Kini yamə mine kisəsaah-pən yerki kapiə kisəmhen kin narmamə yamə mine kisərig nəgkiarieren kape Kughen, rikiria ragien

† **8:7:** Yesu ripəh ninuyen kwənurkəsik, mərig nərəus kirik nirhin aikin.

tukun, mærig nuairiə ri:pəh neiwaiyu-pikien, kini nhatətəyen kapəriə ramarə kape ni:pig kwakwə, mærig tukmə nəśəsaoyen uə nahasien ramuə tuk əriə, tukhamir ye kapəriə nhatətəyen. ¹⁴ Kini yamə mine kisəsaah-pən yerki kwənurkəsik, kisəmhen kin narmamə yamə mine kisərig nəgkiarieren kape Kughen, mærig narimnar khapsaah kiseruk nimraghien kapəriə, in e, kasətərig pik kin narimnar kape nimraghien kapəriə, uə, kisorkeikei nautə ripsaah, uə kisorkeikei mə tukasərig rhuvə ye ni:prairiə. Khapəh nishaktə-huvəyen ye nimraghien yame Kughen rorkeikei. ¹⁵ Mærig yamə mine kisəsaah pən ye nimoptanə huvə, iriə kisəmhen kin narmamə yamə mine kisərig nəgkiarieren kape Kughen, kini rikiriə ratuatuk mi:huvə, mamharaptərək kin nəgkiarieren kape Kughen riskai yerkiriə. Kini iriə masərer tim tim mhavən, mhakuə kin nimraghien huvə.”

Nhatətəyen kapətawə rəmhen kin laet yame raməsiə
(Mak 4:21-25)

¹⁶ Kini Yesu rimini mimə, “To kipəh nəsiə-pəniēn ye laet kukrai-pən ye nəkwai baket uə ye nəpəəg tebol. Nikam. Tukaməkeikei kiruk haktə pəh narmamə kisəm nar. ¹⁷ Tukmə nar erkwaig, tukaməkeikei kəm. Tukmə yermamə kirik ruvrig nar kirik, kini mærig tukraməkeikei mier-pə ikin rhakak ikin. ¹⁸ Ror pən, nəgkiarieren e yamə nakasərig, sətərig huvə kin. Narmamə yame mine kisəri-pən kafak nəgkiarieren, Kughen tukrivəhsi-pən min nirkunien kimi əriə. Mærig narmamə

yamə mine kisərig nəgkiarien kini misor nar ap-napig iran, Kughen tukrivəhsi-ta nirkunien kəskəh yame rikiriə raməsik mə iriə kwənhavəh ta.”

Famle əfrakis kape Yesu, iriə e narmamə yamə mine kasor nəgkiarien kafan

(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Kini ye nipig a, nisin Yesu mine piauni minə kimnhauə mə tuksəm In, mərig kiseinein nhavəniēn ipakə tukun, meinai narmamə khap-saah kisərer rarkurao kin. ²⁰ Kini yermamə kirik rini-pən tukun mimə, “Eh. Nisinim mine piam minə kasərer apa iruə mhamə tuksəm ik.”

²¹ Mərig In rini-pən tukun mimə, “Narmamə m-fam yamə mine kisərig nəgkiarien kape Kughen kini misəri-pən, iriə e kafak narmamə minə, mine nisinik, mine piak minə.”

Yesu ramni-əhu nimətag ehuə ye tame tahik

(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Nipig kirik, Yesu rimini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, “Pəh khavən apa nıkar lugun a.” Məkneikin kisətpən ye bot mhavi pirə. ²³ Bot ramaiyu mavirə, Yesu rapir. Kini nimətag ehuə kirik rimnəvi nu, kini nu rinamakətənim kin bot; ipakə iriə kisəmnim. ²⁴ Kini narmamə kape Yesu kimnhavən mhasig In, mhamə, “! Yemehuə! ! Yemehuə! ! Natuksəmnim!”

Kini Yesu rarha, mini-əhu nimətag mine peao-peao ehuə. Nimətag reiwaiyu. Nu reiwaiyu mamərinu min. ²⁵ Kini Yesu raiyoh-pən kafan narmamə minə mimə, “? Mərig nhatətəyen hiə kapəmiə?”

Mərig iriə kisakur mhagin, misaiyoh əriə minə mhamə, “!Eh! ?Naha e yermamə? !Nar apnapig mə nimətag mine tahik, mərig kawor nəkwan!”

*Yesu rimməko-ta nanmin has ye yemə Gerasa kirik, yame nagheen rehuə
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Kimnhavi-pirə bot mhavən mhavhiak nıkar Galili pən, apa kwənmhaan a kamni kimə Gerasa. ²⁷ Yesu rəviə-fiak, məkneikin yermamə kirik ruə məm In. Kwən a, nanmin has minə kasəmir iran. In rımipəh nivənien ye neipən, mipəh napirien imə, ramarə əmə ikin kamnim narmamə ikin. ²⁸⁻²⁹ Apa kupən, nipig rıpsaah, nanmin has minə a kimisor in ramarmar pik, kini narmamə kimnharkwəji kwermın mine nihun ye jen mə tukharaptəra kin tim tim pəh rıpəh noriahyen narımnar. Mərig nipig m-fam raməvi-əru jen minə. Kini nanmin has minə kasəkeikei kimin mə tukhakir misap mhavən apa ikin kirkək ikin.

Kini nipig kwən a rımnəm Yesu ruə mənimkurpən ye nihun. Kini Yesu rımını mə nanmin has tukrier map ye kwən a. Kini kwən a rok-rapomh mımə, “Yesu, Ji Kughen Yerpırig. ?Nakmə takhawor yo? !Aweh! !Yakamaiyoh ik mımə takpəh norien nəmhəyen kimi yo!”

³⁰ Kini Yesu rımnaiyoh-pən nanmin has mımə, “?Nhagım pa?”

Kini in rımə, “Nhagık e Nukwao Ehuə.” Rımını məknakin meinai nanmin has khapsaah kasəmir iran. ³¹ Kini nanmin has minə kimisaiyoh-pən skai m-rıpsaah kimi Yesu mhamə, “Takpəh nher-pəyen

kin əmawə ye nəpəəg e yame reiwaiyu pik, imei narpinien rerin.”

³² Kini ikin a, pukəh minə khapsaah ikin. Kasəruk a ye nihu tukwas a. Kini nanmin has minə kimisasək mhani-pən tuk Yesu mhamə, “! Awe! Əta-pən irəməwə yerki pukəh minə a.” Kini Yesu reighan-pən kin əriə kamhavən. ³³ Kini nanmin has minə a kimnhatərhav ye kwən a mhavən yerki pukəh minə. Kini pukəh minə a, iriə fam kimisaiyu miseiwaiyu ye nəpatu, mhaviərhav misəmnim ye nu.

³⁴ Mərig nipiğ narmamə yamə mine kasəvigin pukəh minə a kimisəm nar a, kimisaiyu mhatərhav, mhavən misəvsao-pən kin ye taon mine ikin minə fam rarkurao aikin. ³⁵ Kini narmamə kimnhatərhav ye taon mhavən mə tuksəm nar a. Kini mhavən masəm Yesu, kini misəm kwən a yame nanmin has minə kimisəta iran ramkwətə yetanə, ipakə tuk Yesu. Kini minipəh narmərien, muavən ye neipən. Kini narmamə ye taon a kimnhagin. ³⁶ Kini narmamə yamə mine kimisəm atuatuk nar a kin nimirriə kimisəvsao min kin kimi narmamə tiksın mhamə Yesu rimnhawor mor huvə kwən a yame in apa kupən nanmin has minə kimnasəmir iran. ³⁷ Kini narmamə mi-fam yamə mine kasarə apa Gerasa kimnhani-pən tuk Yesu mə tukritərhav aikin, meinai kimisəm khagin pik kin. Məkneikin, Yesu ratpən ye bot mə tukritərhav. ³⁸ Mərig kwən a yame nanmin has minə kimisəta iran, raiyoh-pən Yesu mimə, “!Eh! Pəh kirau.”

Mərig Yesu rimini-pən tukun mimə, ³⁹ “Rerig-pən imam ikin, mivən mini-ərhav naha nhagin Kughen

rinnor kimik.” Kini kwən a rimavən ikin minə fam ye taon iman ikin mamni-ərhav narimnar m-fam yame Yesu rinnor kimin.

Piahuaru kirik yame ramhə, mine piakəskəh yame rimamhə

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Nipig Yesu rimirerig-pə min ye nikar lungun pə, narmamə kimisagien tukun, meinai iriə kimmnaseito kin. ⁴¹ Kini yermamə kirik, rimauə məm In, nhagin e Jaeras. In ramehuə ye nimə kape nofuginien. Rimauə, mənimkur-pən tuk Yesu, maməkeikei kimin mə iriu tukravən apa iman ikin ⁴² meinai kafan kwajikovə piraovin kwənkwan kirikianə ramhə pik, nimhəyen rineriaji. Kini kafan newk twelef əmə.

Kini Yesu rimmeriwək mivən tuk piakəskəh a, kini narmamə khapsaah khakwasig kin mamhasig-sig In. ⁴³ Kini piraovin kirik aikin yame rawəh nəmhəyen kapəriə nipiraovin, nitawin rimnaiyu mivəh newk twelef. Rimavən məm dokta minə, moriah fam kafan mane ye nəmhəyen kafan, mərig yermamə kirik to ripəh nor-huvəyen. Kini ruə məm Yesu, ⁴⁴ mukurao-pən ye nimetaın, mirap nəpəəg nimri neipən kafan, taktəkun əmə, kafan nəmhəyen ror infamien.

⁴⁵ Kini Yesu rimə, “!Eh! Pa e rirap Yo?”

Kini iriə m-fam khamə kiseinein. Mərig Pita rimə, “!Yhajoun, narmamə khapsaah e kamhasig-sig Ik.”

⁴⁶ Mərig Yesu rimini mimə, “Nikam. Yakirkun mə yermamə kirik e rimirap Yo, meinai yimmərig mə nanmin kafak rinnor huvə yermamə kirik.”

⁴⁷ Kini piraovin a ruirkun mə in to ripəh min nerkwaigien, rimauə mənımkur ye nihu Yesu makur pik kin. Kini ye nimri narmamə m-fam rini-ərhav-pən nar yame rimırap Yesu tukun. Kini mini-ərhav min mə ye nipig atuaturk yame rimırap In, taktəkun əmə, rimnəsənin min. ⁴⁸ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Kafak piakəskəh, nhatətəyen kafam rimnor ik naknəsənin. Amvən ye nəmərınyen.”‡

⁴⁹ Yesu raməgkiar hanə, məkneikin, yermamə kirik risi-pən apa imei Jaeras, yamehuə kape nimə kape nofuginien, muə, mini-pən tuk Jaeras mə, “Kafam piakəskəh ruamhə ta. Takpəh norien narkutien kimi Yhajoun e mə takikir mivən.”

⁵⁰ Mərig Yesu rimnərig nəgkiarrien e, mini-pən tuk Jaeras mə, “Takpəh niginien. Hatətə əmə irak, piakəskəh kafam tukramragh min.” ⁵¹ Kini ye nipig Yesu rimauə mitərhav-pə ye nimə kape Jaeras, mini-əhu narmamə mə tukhapəh nhakwasigien kin. Kini mikir əmə Pita, mine Jon, mine Jemes, mine rim piakəskəh e mine nisini, iriə min.

⁵² Narmamə m-fam kəsasək apomh tuk piakəskəh a mamhauvrig-uvrig pik. Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Hapəh nisasəkien. Piakəskəh e ripəh nimhəyen; ramapir əmə.”

⁵³ Mərig iriə kimisarh iakei iran meinai iriə kharkun mə piakəskəh a in ruamhə ta. ⁵⁴ Mərig Yesu rərao-pən, mivəh kwermi piakəskəh a, mini-pən tukun mə, “Piakəskəh kafak. Hekimter.”

⁵⁵ Kini taktəkun əmə nanmin rirerig-pə, in

---

‡ **8:48:** Nəgkiarrien kirikianə əmə yame Yesu rimini-pən tuk piroavin kirik ye Luk 7:50.

mhekimter. Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Havəh-sipən nəviginien kirik pəh rən.” ⁵⁶ Kini rimni mine nisini kawakur pik kin; mərig Yesu rini-pən tuk əriu mimə, “Takrapəh niwəvsaoyen kin nar e kimi narmamə.”

9

Yesu rher yerhav kin kafan narmamə twelef mə tukhani-ərhav narmaruyen kape Kughen
(*Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16*)

¹ Kini ai, Yesu rimnofugin kafan aposol twelef, mivəhsi-pən neihuəyen mine nəsaninien kimi əriə tuk nəko-tayen nanmın has ye narmamə, mimə iriə tuksor huvə mın nəmhəyen mınə. ² Kini Yesu rimnher-pən kin əriə mə tukhani-ərhav narmaruyen kape Kughen, kini mimə iriə tuksor huvə mın narmamə yamə mine kamhamhə. ³ Kini mamni-pən tuk əriə mə, “Tukmə nakamhavən ye swatuk, mhapəh nhavəhyen nar kirik rəmhen kin kaskin, uə nitip, uə nəviginien, uə mane, kini mhapəh nhavəhyen neipən kiraru kiraru. ⁴ Nipig tukmə nakamhavən yerkwanu kirik, misarə ye nimə kirik, nimə e in a taksarə əmə ikin miseriaji mhatərhav ikin mamhavən. ⁵ Kini ikin pukhaa takhavən ikin, tukmə narmamə rikiriə ripəh nagienien mə takhauə misarə kimiə miriə, taksarpita-arpita nimokrur ye sandel kapəmiə. Norien e tukror nımtətien mə narmamə yerkwanu a kimisor nar kirik rapəh nəmhenien.” ⁶ Kini iriə kimnhatərhav miseriwək mamhavən yerkwanu mınə, masəvsao-ərhav kin nəvsaoyen huvə, kini ikin mınə fam kimnhavən ikin, kimisəhuak tuk

narmamə khapsaah yamə mine kamhamhə, kini kasəsanin.

⁷ Kini King Herod Antipas, yame in ramarmaru ye nəmə Galili, in rimiwəh nəvsaoyen kin, kini mətərig kin meinein apomh, meinai narmamə tiksın khamə Jon Baptaes a in a rimamragh min. ⁸ Kini narmamə tiksın kamhani mhamə Elaeja a ruauə min. Kini narmamə tiksın kamhani mhamə in profet kupən kirik kape Kughen yame rimamragh min. ⁹ Mərig Herod Antipas rimə, “Jon e, yimikis əru nipətək nuan. ?Mərig pa e nhagin yakamərig nəvsaoyen kin?” Kini in morkeikei mə tukrəm Yesu.*

Yesu rimivəh nəviginien rikəskəh, mor ripsaah, maməvigin narman faeftaosen kin
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

¹⁰ Kini aposol minə kape Yesu kharerig-pə min tukun, mhani-pən narimnar m-fam yame kimisor. Kini In rikir əriə misəta ye narmamə, mhavən apa taon kirik, nhagin e Betsaeda. ¹¹ Mərig nipig narmamə kimisərig mə Yesu rimauə, kini khauə, mhakwasig kin. Kini Yesu rimnəm əriə, rikin ragien əmə. Kini mamhajoun əriə kin narmaruyen kape Kughen, mamor huvə narmamə yamə mine kamhamhə.

¹² Kini rinamenaiyu, narmamə twelef kape Yesu khavən tukun, mhani-pən tukun mhamə, “Yer-maru. Her-pən kin narmamə mifam e kamhavən apa yerkwanu minə mə tuksarhakın kwənmhan

---

9:7: Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19   * **9:9:** Nipig mobael minə kimnharaptərəkin Yesu (Luk 23:8), Herod ramni mə rorkeikei mə tukrəm Yesu, məmru mə to Yesu ror merkele kirik.

huvə kirik kape napərien, mine nəviginien. Meinai ikin e kitawə kasəmır ikin, kwənmhaan əkwak.”

¹³ Mərig əmə rini-pən tuk əriə mımə, “Rhuvə əmə. Kimiə səvigin əriə.”

Mərig iriə khamə, “? Rhawor? Kimawə yakamhawəh əmə bred faef mine kəməəm kiraru. ?Nakmə jakhavən mhawəh nimri nəviginien ne nukwao e uə?” ¹⁴ Kimnhani məknakin meinai narmamə khapsaah khapsaah kwənhauə ikin a, tukmə kəvheikin əmə narman, rəmhen kin faef taosen.

Mərig Yesu rimini-pən tuk kafan narmamə minə mımə, “Havən mhani-pən tuk əriə mə tuksəkwətə fifti fifti ye nimirin minə.” ¹⁵ Məkneikin kafan narmamə minə kimisəwhai məknakin əriə, kasəkwətə.

¹⁶ Kini Yesu rimivəh bred a faef mine kəməəm kiraru, mivaag haktə mini vi vi Kughen tukun, mhapu-hapu bred mine kəməəm, mipik-pən kimi kafan narmamə minə mə tukhapik misəvigin narmamə minə a kin. ¹⁷ Kimisəvigin tipriə rəsiis, misəpəh nipərpər bred mine kəməəm. Kini kafan narmamə minə khavai-pən ye kəmeiru twelef khakwar min.

*Pita rimini mə Yesu in Kristo
(Mat 16:13-20; Mak 8:27-33)*

¹⁸ Nipig kirik, Yesu rimnaməhuak iriə pisin əmə kafan narmamə minə. Kini raiyoh-pən əriə mımə, “Mərig narmamə minə a kamhani mə Yo e pa?”

¹⁹ Kini khani-pən tukun mhamə, “Tiksin kamhani mə ik Jon Baptaes. Kini tiksin kamhani mə ik profet Elaeja. Kini tiksin kamhani mə ik

profet kupən kirik kape Kughen yame ruəmragh mìn.”

²⁰ Mərig Yesu raiyoh-pən əriə mīmə, “? Mərig kimiə nakhamə Yo e pa?”

Mərig əmə Pita rīmə, “Ik e Kristo yame Kughen rīmīni mə tukrher-pə kīn.”

²¹ Mərig Yesu rīmīni-əutən-pən tuk əriə mə tukhapəh nhani-pənien tuk narmamə.

Nikwasigien kīn Yesu in rəutən

(Mat 16:24-28; Mak 8:34-9:1)

²² Kīni In rīmīni-pən mīn mīmə, “Nar kirik yame tukraməkeikei muə mor nəfrakisien kīn. Mə Yo, Ji Yermamə, jakərig nəmhayen tuk narimnar khap-saah. Kīni nəməhuə kape nəmə Isrel, mīne jif pris mīnə, mīnə nəmhajoun kape Loa kape Moses, iriə tukhaukreikīn-pə nimeitairiə kimi Yo, mīshopni Yo. Mərig nīpig yame ror kīsīsər kīn, Kughen tukror Yo jakamragh mīn ye nīmhayen kafak.”

²³ Kīni Yesu rīni-pən tuk kafan narmamə mīnə mīmə, “Tukmə yermamə rīmə tukrikwasig kīn Yo, in tukraməkeikei mətə ye nərigien kafan, kīni tukmə rərig pawk nəmhayen rəmhen kīn nəmhayen ye nīmhayen ye nai kamarkwao kīn, mərig tukrikwasig kīn Yo. ²⁴ Yermamə yame ramgīn tuk kafan nīmraghien, tukraməkeikei mīmḥə. Mərig yermamə yame tukhopni tuk nīkwasigien kīn Yo, tukrarə ye nīmraghien rerin.

²⁵ Tukmə yermamə kīrik kafan nautə rehuə pik ye tokrei nīmoptanə e, mərig ramarakikīn

9:19: Luk 9:7-8   **9:20:** Jon 6:68-69   **9:22:** Luk 9:44; 18:32-33

9:23: Mat 10:38; Luk 14:27   **9:24:** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25

kafan nımraghien tukun, nanmın tukrerwei.
²⁶ Tukmə nakauris kin nini-ərhavyen nhagik mine nəgkiarien kafak ye nımri mirh, Yo mın jakauris kin nini-ərhavyen nhagim nıpig Yo, Ji Yermamə, jakrerig-pə mın kimawə agelo rhakə yamə mine tukhauə ye neihuəyen kape Rimik.
²⁷ Mərig yakamni nəfrakisien tuk əmiə mə, kimia tiksın e nakasərer ikin e, kwasig ikin nakhamhə, taksəm narmaruyen kape Kughen.”

Kughen ramhajoun mə Yesu in Tini, nımrin rukreikin muə mor pisin

(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Yesu rımnəgkiar ta, nıpig eit ruə mivən, kini rikir Pita, mine Jon mine Jemes mishaktə mhavən ye tukwas kirik mə tuksəhuak. ²⁹ Nıpig raməhuak hanə, nımrin rukreikin muə mor pisin. Kini neipən kafan raməsiə rəmhen kin naropigien kape karuəruə. ³⁰ Məkne, Moses mine Elaeja ³¹ kratərhav-pə, nikhakien rarkurao irəriu. Kwarer mwəgkiar irisir Yesu. Marhini nımhəyen kape Yesu apa Jerusalem yame tukror nəgkiarien kape profet mınə kape Kughen tukruə mor nəfrakisien kin.† ³² Mərig Pita mine in mir kiraru, napirien rımivəh nımrisir, kimirhapir kape nıpig kwakwə. Mərig nıpig kimirharha, mirhəm nikhakien rarkurao ye Yesu, mirhəm mın Moses mine Elaeja kawərer irisir Yesu. ³³ Kini nıpig kwərə mir a kimiravən, Pita rini-pən tuk Yesu mə, “Yermaru. Rhuvə mə kimasir jakarharə

9:26: Mat 10:33; Luk 12:9 † **9:31:** Nəgkiarien Gris atu-
 atuk ramni mə, “kirhəgkiar ye nıpig yame in tukritərhav mipəh
 Jerusalem.” Nıpran ramni nımhəyen kafan. **9:31:** Luk 9:22

9:32: 2 Pita 1:16-18

ikin e. Pəh jakrharkwopək nimə kisisər- kafam kirik, kape Moses kirik, mine kape Elaeja kirik.” (Mərig in rimməgkiar əmə mīpəh nirkunien nar yame ramni). ³⁴ In raməgkiar hanə, napuə kirik reiwaiyu muvrīg əpis əriə. Napuə rimmhorukin əriə, kīrhīgīn pīk. ³⁵ Kīrhərig nəgkiarien kirik risi-pən ye napuə mamni mīmə, “! In e Narik yame yimirpen; taksətərig kin In!” ³⁶ Kimisərig ta nəgkiarien yame Kughen rīmīni, kini Pita mine Jon mine Jemes kimirharha-pən mīrhəm Yesu ramərer pisin əmə. Ye nīpig minə a, kimirhipəh nīrhīni-ərhavyen narimnar minə a kimi narmamə; mīrhipəh nīrhīniyen narimnar a yame kimirhəm.

*Yesu rimməkota nanmīn has ye pīkwarien kirik
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)*

³⁷ Kəni rikwamer kin, kisəta ye tukwas miseiwaiyu-pə, misəm narmamə khapsaah kamhauə mə tuksəm Yesu. ³⁸ Kini yermamə kirik ramokrən apomh kin Yesu mīmə, “Yhajoun. Yakorkeikei pīk mə takuə masitu irak. Kwajikovə kafak yerman kwənkwan kirikianə əmə. ³⁹ Nīpig nanmīn hah kirik ramərer-pən iran, mor in ramətəpar pīk, nīpran ramətəmmīmīn mamor ghan əmə. Nehe nəkwān ramaiyu rhawən. Nanmīn has a ramoriah pīk in; mamraptəəkīn in, mīpəh nīpəhyen. ⁴⁰ Kini yo yimməkəikei kimi kafam narmamə minə mə tuksəko ta nanmīn has e, mərig kiseinein.”

⁴¹ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “!Kəsi! Kimiə yamə mine naksarə e towēi mine, nhatətəyen

kapəmiə rirkək. Kini kapəmiə nətərigien rapəh nat-uatukien. ?Kitawəm kimiə tuksarə miseriaji nipig pukaa nakpishatətə irak?" Kini rini-pən tuk rim kwajikovə ai mimə, "Harəh pikwarien en mhauə."

⁴² Kini pikwarien a ruə tuk Yesu, məkneikin nanmin has rəsua kin reiwaiyu mowhan, mamətəmnimin. Mərig Yesu rimnəgkiar skai kimi nanmin has məkə-ta. Kini mor huvə pikwarien a. Meighan-pən kin pikwarien a kimi nisini mine rimni.

⁴³ Kini iriə m-fam kisakur, rikiriə ragien tuk nəsaninien kape Kughen.

Mərig nipig narmamə kimisakur pik kin narimnar m-fam yame Yesu rimnor iriə miriə, kini In rini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, ⁴⁴ "Havəh tim tim nəgkiarien e yerkimia: Yermamə kirik tukreighaan pən kin Yo, Ji Yermamə, ye kwermi tikmir minə kafak." ⁴⁵ Mərig kafan narmamə minə kimiseinein niprai nəgkiarien e meinai Kughen rimnerkwaig kin niprai nəgkiarien e mə iriə tukhapəh nharkunien; kini iriə khagin min kin naiyoh-pən-ien kin nipran.

?Pa e in yermamə yame in rehuə rapita?

(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

⁴⁶ Kini narmamə kape Yesu kisotgoh kimi əriə minə mhamə, "? Pa irətawə in ravəh nehuəyen, yame rhuvə mapita?" ⁴⁷ Mərig Yesu rimirkun kapəriə nətərigien, kini miyən mikir kwajikovə kirik mərip ye nikarin, ⁴⁸ mini-pən tuk əriə mimə, "Tukmə yermamə kirik ravəh nhagik, mamasitu

kin ye kwajikovə kirik rəmhen kin yame, nasituyen e in e tukror min kimi Yo. Kini pəh nien mə ramor əmə irak, mərig ramor min kimi Yermamə yame rimmher-pə kin Yo. Meinai tukmə yermamə rīvəh-si əhu atuk in yetanə, in tukruə mamehuə mapita.”

49 Kini Jon rimini mimə, “Yermaru. Kimawə yimisəm kwən kirik ravəh nhagim, maməkota nanmin has minə kin, mərig yakhamə jakhani-əhu, meinai kwən a, pəh nien mə kitawə kirik.”

50 Mərig Yesu rimini-pən tuk əriə mimə, “Hapəh nhani-əhuyen in. Meinai, tukmə yermamə kirik rīvəh norien tikmir kitawə min, in kitawə kirik en.”

Nəmə Sameria tiksın rikiriə rapəh nagienien tuk Yesu

51 Kini ruauə ipakə tuk nipiğ yame Kughen tukrivəh Yesu iran mivən apa ye rao ye neai. Kini Yesu rikin rimməsik mə tukraməkeikei mivən apa Jerusalem, nar kirik rirkək yame tukrərer əswasig kin. 52 Kini In rher-pən kin yəgkiar tiksın khavən apa yerkwanu kirik apa Sameria, mə tuk-sor apnəpeinə tukun. 53 Mərig narmamə aikin a, khapəh nisorkeikeiyen mə In tukrivən marə a iməriə ikin, meinai iriə kwənharkun huvə mə In ramvən min Jerusalem.‡ 54 Kini kafan yermamə mir e Jemes mine Jon kimiwəm mə narminə Same-ria khapəh nisorkeikeiyen əriə, krəmə, “Yermaru. ?Nakorkeikei mə jakwokrən kin nap risi-faktə ye

---

9:48: Mat 10:40   9:50: Mat 12:30; Luk 11:23   ‡ 9:53: Nəmə Sameriə kasəməkin nəmə Jerusalem.

neai meiwaiyu mæs əriə, uə?” ⁵⁵ Mərig Yesu rarhəpən məm əriu mini-əhu. ⁵⁶ Kini khatərhav mhavən mīn yerkwānu pīsin mīn kīrik.

*Yesu rīmə narmamə tuksəpəh fam narimnar
mhakwasig kin In
(Mat 8:19-22)*

⁵⁷ Kini Yesu mīne kafan narmamə mīnə kīmiseriwək ye swatuk, kini kwən kīrik rīni-pən tukun mīmə, “Yo jakikwasig kin ik ikin hiə takvən ikin.”

⁵⁸ Kini Yesu rīni-pən tukun mīmə, “Kuri aparū mīnə, kapəriə nəpəəg rarə yame kasapir ikin. Kini man mīnə, nīmairiə rarə yame kasapir ikin. Mərig Yo, Ji Yermamə, kafak nīmə rīrkək tuk napirien.”

⁵⁹ Kini Yesu rīni-pən mīn tuk kwən kīrik mīmə, “Yuə, kirau mik, muə kafak kīrik yermamə.” Mərig kwən a rīni-pən tukun mīmə, “Rhuvə, Yermaru. Mərig eighaan kin yo yakvən pi pom mīnim rīmik.”

⁶⁰ Mərig Yesu rīni-pən tukun mīmə, “Nīkam. Apəh-pən. Narmamə yamə mīne khapəh nhavəhyen nīmraghien pəh khavən mhanim nəmə mhə mīnə. Mərig ik, yuvən mīni-ərhav narmaruyen kape Kughen.”

⁶¹ Kini kīrik mīn rīni mīmə, “Yermaru, jakikwasig kin ik muə yermamə kīrik kafam. Mərig, awhin yo, pəh yakrerig mīvən imak ikin mawīə kin yo mīnə tiksīn.”

⁶² Mərig Yesu rīni-pən tukun mīmə, “Yermamə yame rīmə tukror wok kape Kughen, mərig rīkin

ramvən tuk nar pisin, rapəh nəmhenien mə to ruə
Kughen ramarmaru iran.Š”

10

Yesu rher-yerhav kin kafan narmamə seventi tu

¹ Kwasig ye narimnar minə a, Yesu Yermaru rimirpen ta narmamə kafan seventi tu, kini mher-pən kin əriə kiraru kiraru kisəkupən kin In mhavən ye taon minə mine ikin minə tiksın yamə mine Yesu tukripikwasig mipivən min ikin. ² Kini rimini-pən tuk əriə mimə, “! Səmrur! Nəviginien rehuə apa ye nəsimien yame kwənhamruə. Mərig yorwok kwatiksın əmə yame kamhavəh. Kini səhuak-pən kimi Yemasur kape nəsimien mhamə In tukrher-pə kin yorwok minə khapsaah mə tukhavən mhavəh nəsimien kafan. ³ !Havən! Mərig takasəkeikei mharkun mə Yo yakamher-pən kin əmiə mə takhavən rəmhen kin kwaji sipsip yamə mine kaseriwək mhavən yerki kuri aparı minə, yame kasəs narmamə. ⁴ Takhapəh nharurien kwaji nitip kape mane, mine nitip apnapig min, mhapəh nhavəhsi-pənien sandel, mhapəh nisapisien ye swatuk misəgkiar apap kimi narmamə. ⁵ Naha nimə yame taksapir ikin, taksokupən mhani-ərhav mhamə, ‘Pəh nəmərinuyen tukramarə eikin e.’ ⁶ Tukmə narmamə aikin, iriə narmamə kape nəmərinuyen, kafam nəhuakien tukruə

Š 9:62: Yesu rimini nuhpikinien ye nəsimien. Yermamə yame rimə tukrəsim, mərig rikin ramvən tuk rukwanu, mə tukrapis əmə, in ripəh nəmhenien. **10:1:** Mak 6:7 **10:2:** Mat 9:37-38; Jon 4:35 **10:3:** Mat 10:16 **10:4:** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

mor nīpran, nāmārinuyen tukramāmīr tuk əriə. Mərig tukmə narmamə kape nāmārinuyen rirkək aikin, kwənkwai nəhuakien kafam tukrīrerig-pre min tuk ik. ⁷ Taksapīr əmə ye nimə a, mhəpəh nisapīrien ye nimə pīsīn pīsīn. Kīni taksən naha nəvīginien yame tukvəhsi-pre kīmi əmiə, mhanim naha nīnimien yame tukvəhsi-pre kīmi əmiə. Meinai ratuatuk mə narmamə yamə mine kasor wok tukhavəh nərokien iran. ⁸ Tukmə nakhavən ye taon kīrik, kīni narmamə rīkiriə ragien tuk əmiə, sən naha nəvīginien yame tukvəhsi-pre kīmi əmiə, ⁹ mīsor huvə narmamə aikin yamə mine kamhamhə. Mhani-ərhav tuk əriə mhamə, ‘Narmaruyen kape Kughen ruauə ipakə tuk əmiə.’ ¹⁰ Mərig tukmə nakhavən ye taon kīrik, kīni narmamə rīkiriə rīpəh nagienien tuk əmiə, havən mīseriwək ye swatuk ehuə mamhani mhamə, ¹¹ ‘Yaksarpita-arpita nīmokrur ye taon kapəmiə yamə ramswin-pən ye nīhumawə, ramor nīmətātien mə nīmīsor nar kīrik rapəh nəmhenien. Kīni Kughen rīmnəpəh əmiə. Mərig takasəkeikei mharkun mə narmaruyen kape Kughen ruauə pakə ta.’ ¹² Kīni yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə Kughen tukror narpīnien ehuə kīmi əriə rapita narpīnien yame rīmnor ye taon has a Sodom* kupən.

¹³ “! Kīmiə nəmə Korasin! ! Kəsi! Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə. Kīmiə nəmə Betsaeda, kəsi, nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə, meinai yīmnor

---

10:7: 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18   **10:8:** 1 Kor 10:27   **10:11:** Wok 13:51; 18:6   * **10:12:** Nap risifaktə ye neai məs narmamə m-fam apa Sodom. Nakəm stori kape Sodom ye Jen 19:1-25.   **10:12:** Wok 13:51; 18:6

pawk nar apsipis rehuə ye taon mir kapəmiə. Kini tokmə yapior narimnar minə a apa Taea mine Saedon kupən, narmamə a to kipsisarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has mīpīhavən ye neipən has, mīpīsəsoḱ-əsoḱ ye nīmrawk ror nīmṭətien mə kīsəriḡ rahas pīk tuk kapəriə norien has minə. ¹⁴ Məriḡ ye nīpīḡ a yame Kughen tukror narpīnien kapəmiə, in tukrīskai pīk rapita narpīnien yame tukror kimi narmamə yamə mine kīmīsarə apa Taea mine Saedon kupən.† ¹⁵ Kini kīmīə nəmə Kapeneam. ?Kīmīə nakhamə ta mə Kughen tukrīvəh-si haktə əmiə ye kwənmhaan kape nīsiayen ye rao ye neai? Nīkam. Kughen tukrīvəh-si-əhu əmiə naksweiwaiyu pīk əḡkəp, ye kwənmhaan kape narpīnien.”‡

¹⁶ Kini Yesu rīni-pən tuk kafan minə mīmə, “Narmamə yamə mine kasətəriḡ kīn əmiə, kasəriḡ Yo. Kini narmamə yamə mine kamhaukreikīn-pən nīmetairiə kimi əmiə, khaukreikīn-pə mīn nīmetairiə kimi Yo, kini narmamə yamə mine kamhaukreikīn-pə nīmetairiə kimi Yo, kamhaukreikīn-pən nīmetairiə kimi Yermamə yame rīmnher-pə kīn Yo.”

Narmamə seventi tu kape Yesu kharerīḡ-pə mīn

¹⁷ Kini narmamə seventi tu kape Yesu kharerīḡ-pə mīn, rīkiriə ramagien, mhani-pən tuk Yesu mhamə, “Yermaru. !Nar apnapīḡ mə nanmīn has

---

† **10:14:** Kughen rīmnoriah əḡkəp Taea mine Saedon. Ɛm-ru stori ye Aes 23:1-8. ‡ **10:15:** Yesu ramni narpīnien yame Aesea rīmīni ta tu ye Aes 14:12-15. **10:15:** Mat 11:20-24 **10:16:** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23

mīnə, məriḡ kīmawə yaksəḡkiar ye nhagim, kini iriə kasor nəkwaimawə!”

¹⁸ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “Yo yimnəm Setan rīsi-pən ye neai meiwaiyu rəmhen kin yame naraḡpiḡien reiwaiyu mowhan. ¹⁹ Sətəriḡ-ru. Yo yakvəhsi-pre ta nəsaninien kimi əmiə. In a nakharkun nisəvi-əpnien snek mīnə mīne milpedš mīnə. Kini nəsaninien yame yakavəh-si-pre kimi əmiə in rapita nəsaninien kape tikmīr kapətawə e Setan. Kini to nar kīrik rīpəh noriahyen əmiə. ²⁰ In e nəfrakisien. Məriḡ tukmə naksagien, pa rīmə naksagien mə nanmīn has mīnə kasor nəkwaimə, məriḡ taksagien mə kwərai-pən ta nhagmīə ye nəkwəkwə ye rao ye neai.”

²¹ Kini ye nīpiḡ a, Yesu, rīkin ramagien pīk ye nagienien yame ramsi-pən ye Nanmīn kape Kughen, kini In raməhuak mamni mīmə, “Tatə Kughen. Ik Yermaru kape narimnar fam- yerpīriḡ ye neai, mīne ye tokrei tanə. Yakəḡnəḡin Ik meīnai Ik nīmnerkwaig kin nīprai narimnar mīnə e ye nīmri narmamə yamə mīne kharkun nar. Kini mor əpu kimi narmamə yamə mīne kisəmhen əmə kin kwajikovə mīnə mə iriə e tukharkun nar. Əwəh. Tatə. In e nar yame nakorkeikei.”

²² Kini Yesu rīrpiḡ nəḡkiarien mīni-ərhav mīmə, “Rīmīk rīmneighan-pə ta kin narimnar fam ye kwermīk. Kini Rīmīk piḡin əmə rīrkun Tini. Kini Tini əmə mīne narmamə kafan mīnə, iriə əmə kharkun

---

10:18: Aes 14:12; Rev 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Rev 20:1-3,10 § **10:19:** Gris rapəh nīnien “milped,” mamni əmə “skopion.” Nīpikov skopion ramhai əjir. **10:20:** Fil 4:3; Rev 3:5

Rimni. Iriə e narmamə yamə mine Tini rimirpen ta əriə mə In tukror əpu Rimni tuk əriə.”

²³ Kini Yesu rarar mægkiar əmə kimi kafan narmamə minə mimə, “Kimiə nakasarə ye nihuvəyen əfrakis meinai kimiə nakasəm narimnar minə e ye nimrimia. ²⁴ Yakamni-pre tuk əmiə mə apa kupən, profet minə khapsaah, mine king minə khapsaah, kimisorkeikei pik mə tuksəm narimnar minə e yame kimiə nakasəm ai taktəkun. Mərig kimnhapəh nisəmien. Kini iriə kimisorkeikei mə tuksərig narimnar yamə mine nakasərig, mərig kimnhapəh nisərigien.”

Yesu rimini nuhpikinien kin yemə Sameria kirik yame rhuvə

²⁵ Nipig kirik, yemhajoun kirik kape Loa kape Moses ruə mini naiyohyen kirik kimi Yesu mə tukrəm-ru mə Yesu rirkun nar uə nikam. Mimə, “Yhajoun. ? Jakhawor pən iran mine mivəh nimraghien rerin?”

²⁶ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “? Mərig Loa kape Moses ramni naha nhagin? ? Nipig nakəvheikin, kini nipran ramni naha nhagin tuk ik?”

²⁷ Kini kwən a rini-pən mimə, “Takaməkeikei morkeikei Kughen Yermaru kafam yerkim fam, mine ye nimraghien mi-fam kafam, mine ye nəsaninien fam kafam, mine ye nətərigien fam kafam. Kini morkeikei min ik minə tiksın rəmhen kin yame nakorkeikei atuk ik.”

28 Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “In atuatak en. Tukmə nakor məknakin, kini ik takvəh nımraghien rerin.”

29 Mərig kwən a, in rorkeikei əmə mə tukrhajoun mə in yemə atuatak, kini maiyoh-pən Yesu mimə, “?Mərig, ni-pa minə e yo minə tiksın?”

30 Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yemə Isrel kirik rımatərhav Jerusalem meriwək mamvən apa Jeriko. Mamvən ye swatuk, yəkrəh minə tiksın kımnharaptərəkin mhapik ta kafan narımnar, kini mhauh, rımhə rhaih, misap ta kin. 31 Mərig ye nıpig atuatak a, pris kirik rəri-pən swatuk a mamuə. Mərig nıpig in rımnəm kwən a, rəurək kin mamvən. 32 Kini Lifaet* kirik rəri-pən min swatuk a mamuə. Kini nıpig rımnəm kwən a raməmır, in rımnor əmə nar kirkianə kin məurək kin. 33 Mərig yemə Sameria kirik [yame kasor tikmır iriə nəmə Isrel], in min rəri-pən swatuk a mamuə, kini məm kwən a raməmır. Nıpig rımnəm, rikin rımhə tukun. 34 Kini meriwək mivən pakə tukun. Maməkwi kafan nımap minə kin nehe olif mine waen, muvrıg kafan nımap minə. Kini mırəh-si haktə kwən a mərəhu-haktə ye kafan dongki, kini mırəh mıravən apa ye hotel, mamarha huvə tukun aikin. 35 Kəni rikwamer kin, in rıvəh mane tiksın, mivən mivəhsi-pən kimi yamehuə kape hotel, mini-pən tukun mimə, ‘Takamarha huvə tuk kwən en. Kini tukmə nakəvrə kin kafam kirik mane, tukmə yakrerıg-pə, nakni tuk yo pəh jakarpın.’ ”

10:28: Lev 18:5 * 10:32: Lifaet in pris kirik yame ramehuə ye temple.

³⁶ Kini Yesu rimi-ta nuhpikinien a, marar maiyoh-pən yemhajoun kape Loa kape Moses mimə, “?Ye kafam nərigien, nakirkun mə kwərə misir a, pa nhagin rimnor huvə pən kimi kwən a kimoh, rəmhen kin mə in kirik?”

³⁷ Kini yemhajoun kape Loa kape Moses rimi-pən tukun mimə, “Yermamə yame rikin rehuə tuk kwən a.”

Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Ita. Ik yuvən mor min rəmhen kin yame kwən a rimnor.”

Yesu rimavən imei Mata mine Meri

³⁸ Kini nipig Yesu mine kafan narmamə minə kaseriwək ye swatuk, mhatərhav-pən yerkwanu kirik. Kini piraovin kirik, nhagin e Mata, rikir Yesu yerkin agien miravən ye kafan nimə. ³⁹ Pian a, naorahini e Meri. Kini Meri ruə məkwətə-pən ipakə tuk nihu Yesu Yermaru, mamətarig kin nəgkiarien minə kafan. ⁴⁰ Mərig Mata, kafan nətarigien ramvən pik tuk norien nəviginien. Kafan wok rimoh in. Kini rivən mini-pən tuk Yesu mimə, “Yermaru. ?Rhawor? ?Rikim raməsik mə ratuatuk uə nikam mə pian e naorahik rapəh nasituyen irak tuk norien wok e, kini yo pisin əmə yakamor. Her-pə kin pəh ruə masitu irak.”

⁴¹ Mərig Yesu Yermaru rini-pən tukun mimə, “Eh, Mata. Takpəh nərig-pikien narimnar ripsaah məknei. ⁴² Mərig nar kirikianə əmə in nar keikei. Kini Meri rorkeikei nar yame rhuvə rapita, kini to yakpəh min nivəhsi-tayen.”

11

Nəhuakien kape Yermaru

(Mat 6:9-15)

¹ Nipig kirik, Yesu rınnaməhuak apa ikin kirik. Kini nipig rınnəhuak ta, kafan kirik yermamə raiyoh In mə, “Yermaru, hajoun-ru əmawə kin nəhuakien rəmhen kin yame Jon Baptaes rınnhajoun kafan minə.”

² Kini Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “Nipig naka-hamə taksəhuak, takhani mhamə, “ ‘Rımtawə ye neai, nhagım rəmərhakə, pəh narmamə tukhasiai Ik.

Pəh kafam narmaruyen tukruə mamarə.

³ Nipig mi-fam, vəh-si pə nəviginien kimi əmawə rəmhen tuk nipig e towei.

⁴ Kini vəh-si ta narpinien kape təvhagə hah kapəməwə meinai kimawə yakhapəh nharaptərəkın tim-timien norien has yame narmamə kasor irəməwə.

Pəh nipəhyen əməwə mə Setan tukrivəhsi-pə vəh-si-pə kimi əməwə tamə yakhamır.’ ”

Tukamharpın ye nəhuakien

(Mat 7:7-11)

⁵⁻⁶ Kini rini-pən tuk əriə mə, “? Tukmə yermamə kirik ruə imam ikin yenpig, tukmə nakəm nəviginien rirkək, kini takhawor pən iran mine? Takvən imei ik kirik, mını-pən mımə, ‘Yo kirik, vəh-si-pə nəviginien kirik, pəh yakvən məvigin yermamə kirik kin yame rımasi-pən isok mitərhav-pə imak ikin yenpig. Mərig nəviginien rirkək yame jakəvigin in kin.’ ⁷ Kini ik kirik tukrhorpın nəgkiarien kafam mımə, ‘! Ah! Amvən. Pəh

nisiġien əmawə. Yaknəsapir kimawə kwajikovə minə. To yakpəh nərerien mivəhsi-pre nəviginiien kimik.’ ⁸ Yakamni-pre tuk əmiə mə, nar apnapig mə in ik əgkəp kirik, mərig kwən a rīpəh norkeikeiyen mə tukrīvəh-si-pre nəviginiien kimik. Mərig yakamni əfrakis mə tukmə nakamharpin ye naiyohyen, in tukraməkeikei mərer mivəh-si-pre narimnar fam kimik yame nakorkeikei. ⁹ Kini ror məknakin, yakamni-pre tuk əmiə mə, saiyoh Kughen kin narimnar, kini In tukrīvəh-sipre kimi əmiə. Sarha kin, misəm. Səsik-əsik kwəruə, kini pəh kwəruə tukrəhitə tuk əmiə. ¹⁰ Yakamni məknakin meinai narmamə m-fam yamə mine kisaiyoh, tukhavəh. Kini narmamə yamə mine kasarha kin, tüksəm min. Kini yamə mine kisəsik-əsik kwəruə, kwəruə tukrəhitə tuk əriə.

¹¹ “Kini, kimiə tatə minə. Yermamə kirik aikin irəmiə yame tukmə tini raiyoh kin kəməəm, mərig ravəhsi-pən snek uə, nīkam? !Nīkam! ¹² ?Uə tukmə nīpig raiyoh kin kwənəhr man, mərig ravəhsi-pən milped* uə? !Nīkam! ¹³ Kimiə naksahas pawk, mharkun nhavəh-si-pəniien narimnar huvə minə kimi jimie minə. Mərig Rimtawə Kughen ye neai, kafan norien rhuvə pik rapita norien kapəmiə, kini nəfrakisien, In tukrīvəh-si-pre Nanmin Kafan kimi narmamə yamə mine kisaiyoh kin.”

Farisi minə kamhani mhamə Yesu ramor wok ye nəsaniien kape Setan

(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

¹⁴ Kini nīpig kirik, kwən kirik aikin yame nanmin has raməmīr iran, mamor in rameinein

* **11:12:** Nəgkiariien kape Gris ramni mə “skopion.” Əm-ru footnote ye Luk 10:19.

nəgkiarien. Kini Yesu rimməko-ta nanmin has a iran, kini kwən a ririkakun maməgkiar, kini narmamə kisakur pik kin. ¹⁵ Mərig narmamə tiksın kimnhani mhamə, “!Nikam! Rirkun nəko-tayen nanmin has minə meinai rikwasig kin Setan, yemehuə kape nanmin has minə.” ¹⁶ Mərig narmamə minə min tiksın aikin khamə tukharkun-ru mə nəsaninien kafan ramsipkaa, kini misaiyoh In mə tukror nımtətien kirik ye nəsaninien yame ramsipən ye rao ye neai.

¹⁷ Mərig Yesu ruirkun ta nətərigien kapəriə kini mimə, “Nikam. Tukmə narmamə ye kantri kirik kasəwhai əriə minə, misarə kiraru, kini tuksoariah kapəriə narəyen, kantri tukrimir. Kini rəmhen min kin yerkwanu kirik. Tukmə narmamə kasəwhai əriə minə, misarə kiraru, rukwanu a to ripəh narə-huvəyen. ¹⁸ Kini rəmhen min kin narmamə kape Setan minə, tukmə iriə kasəwhai əriə minə, misarə kiraru, tukseikus-eikus min nimə kape Setan. Norien kape Setan tukripəh niskaiyen. Tukrəsaah-əsaah mirkək. Yakamni məkneikin meinai kimiə nakamhani mə yakaməko ta nanmin has ye nəsaninien kape Bielsebul. ¹⁹ Kini kimiə minə min tiksın nakasəko-ta nanmin has minə rəmhen kin yame yakamor. Mərig pa rimə kisəko ta nanmin has minə e ye nəsaninien kape Bielsebul. Rhuvə mə iriə tukhani neikuəyen ye nəgkiarien yame nakamhani mhamə yakaməko ta nanmin has ye nəsaninien kape Bielsebul. ²⁰ Mərig Yo yakəko-ta nanmin has minə ye nəsaninien kape Kughen, ramhajoun mə narmaruyen kape Kughen ruauə ta tuk əmiə. ²¹ Nipig yermamə

yame nagheen rehuə, ravəh̄si-pən neipən kape narowaginien, mamərer matuk mamarha huvə tuk kafan nimə, in, kafan narimnar ramswin huvə əmə. ²² Mərig tukmə yermamə min kirik nagheen rehuə rapita min kwən a, ruə, mīroh əriu minə, mīravən, mərig yermamə nagheen rehuə, in tukraməkeikei mapita, mivən, mipik ta neipən kape narowaginien yame kwən a rimnəkupən mivən iran, mamətiḡtə iran, mipik ta min kafan nautə mivən məwhai kimi kafan narmamə minə.†

²³ “Yermamə yame ripəh̄ n̄ikwasigien kin yo, in kafak tikm̄ir. Kini yermamə yame ripəh̄ nofuginien narmamə minə kafak, in raməko-ta əriə kisaiyu rik rik. ²⁴ N̄ipig nanmin has raməta ye yermamə kirik, in ramavən ye tipəvsik, mamarha kin ikin tukrapis ikin, mərig ripəh̄ nəmien. Kini in mamni mimə, ‘Pəh yakrerig pən ye kafak nimə yame yimnamarə ikin kupan.’ ²⁵ N̄ipig in rirerig-pə məm kafan nimə, kimnahiə r̄ipiə huvə, narimnar m-fam kamhaswin huvə. ²⁶ Kini in ramvən mikir min nanmin has minə iriə seven yamə mine kisahas pik min rapita in. Kini khavən min imə misarə min ye n̄imraghien kape yermamə a. Kini yermamə a, in apa kupən, kafan n̄imraghien rahas, mərig taktəkun ai rimnahas pik rapita yame in kupən.”

²⁷ Yesu raməgkiar hanə, məkneikin, piraov̄in kirik rokrən apomh mimə, “Pəh Kughen tukrautə-

---

† **11:22:** Ye stori e, Yermamə yame ramarha tuk nimə kafan, in e Setan. Yesu rəmhen kin yermamə nagheen rehuə rapita. Yesu rimnapita in, m̄irisi-ta nautə kafan. In e, rimnor huvə yermamə yame reinein nəgkiarien, meinai yarmhə raməm̄ir iran. **11:22:** Kol 2:15 **11:23:** Luk 9:50

pən kın kafan nıhuvəyen kımı pıraovın yame rımneımək kın ik, mıvəhsi-pre nah kımık.”

²⁸ Kını Yesu rımə, “Nəfrakıs. Mərig Kughen tukrautə-pən kın kafan nıhuvəyen rapıta kımı nar-mamə yamə mıne kasərig kafak nəgkiarın ma-sor.”‡

Nımtətın yame Kughen rımnor kupan ye nımraghın kape Jona, kını tukrıpor mın ye Yesu (Mat 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Kını narmamə kımnhauə mə tuksərig nəgkiarın kape Yesu; ırıə khapsaah. Kını Yesu rımə, “Kımıə narmamə e towei mıne, kımıə naksor pık təvhagə has. Kımıə naksorkeıkeı mə taksəm nımtətın pısın kırık. Mərig tukmə ror Kughen tukrıpəh norın nımtətın kırık ırəmıə. Mərig tukror əmə nımtətın kırıkianə əmə yame rımnor kupən ye nımraghın kape Jona. ³⁰ Rəmhen əmə kın yame nımraghın kape Jona rımnor nımtətın ye nəsanının kape Kughen kımı nəmə Nıneve kupən. Ye norın a, ın əmə mın e, Yo, Jı Yermamə, nımraghın kafak tukror nımtətın ye nəsanının kape Kughen kımı narmamə e towei mıne. ³¹ In apa kupən, kwın kape kanrı e ShipaŞ, rıması-pən ısok muə mə tukrıvəh nırkunın kape Kın King Solomon kupən. Mərig yo yakmauə, nırkunın kafak rapıta Kın King Solomon. Mərig kımıə nakhapəh nısətərigın kın Yo. Mə tukmə nıpig Kughen tukrəkır narmamə ırın, kwın a tukrərer mını-hah yamə mıne kısarə e towei mıne. ³² Kını ye nıpig yame Kughen tukrəkır narmamə ırın, nəmə

11:27: Luk 1:28,42,48   ‡ **11:28:** Əm-ru stori ye Luk 8:18-21.

11:29: Mat 16:4   § **11:31:** Nakəm kwın kape kanrı e Shipa ye 1 King 10:1-13.

Nineve m̄in tuks̄arer mhani hah narmam̄a yam̄a m̄ine kisar̄a e tow̄ei m̄ine. Meinai irīa kim̄is̄ar̄ig n̄agkiarīen kape Jona, misarar ye n̄ar̄igien kap̄arīa tuk t̄avhaḡa has. M̄ar̄ig Yo yakapita Jona, m̄ar̄ig kim̄īa nakhap̄ah nis̄at̄ar̄igien kin Yo.”

Nikhakien kape laet

(Mat 5:15; 6:22-23)

³³ Kini Yesu rim̄ini m̄im̄a, “Yermam̄a kirik to rip̄ah n̄asīa-p̄anien ye laet, kini merkwaig kin, ūa m̄ask̄amnāan kin besin. Nikam. Tukm̄a yermam̄a r̄asīa p̄an ye laet, tukram̄akeikei miruk hakt̄a ye kw̄anm̄haan kape laet, m̄a narmam̄a yam̄a m̄ine tukhaūa ye n̄akwai nim̄a mas̄am nar.

³⁴ “Nikwai nim̄rim in r̄amhen kin laet yame raw̄ahsi-pre nikhakien ye n̄ipram. Tukm̄a nikwai nim̄rim mir kirahuv̄a, r̄amhen kin m̄a n̄ipram rukwar kin nikhakien. M̄ar̄ig tukm̄a nikwai nim̄rim mir kwahas, r̄amhen kin m̄a n̄ipram rukwar kin n̄ap̄ignapien. ³⁵ Kini ror m̄akneikin m̄a ik takam̄akeikei mamarha huv̄a tuk nikhakien ye nimraghien kafam, m̄a takp̄ah niv̄anien ye n̄ap̄ignapien. ³⁶ Kini tukm̄a kafam nimraghien in rukwar huv̄a kin nikhakien, n̄ap̄ignapien tukrir̄k̄ak̄ āfrakis iram, kini nikhakien in ram̄asīa-pen huv̄a fam kafam nimraghien r̄amhen kin yame nikhakien kape laet ram̄asīa-pen ik.”

Yesu rim̄n̄agkiar skai kimi Farisi m̄in̄a m̄ine n̄amhajoun kape Loa kape Moses

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Kini Yesu rim̄n̄agkiar ta, kini Farisi kirik rūa m̄ini-p̄an tukun m̄im̄a tukrav̄an m̄av̄igin ye kafan

nimə. Kini Yesu rauru-pən imə, məkwətə-pən ye nıkar tebol tuk nəviginien. ³⁸ Kini Farisi rəm mə Yesu rıpəh nəravyen tuk nəviginien, rakur.

³⁹ Kini Yesu Yermaru rini-pən tukun mə, “Kimiə Farisi minə nakhamə ta mə tukmə naksai kwas ye narımnar, rəmhen kin kap mine tikiplet mə kimiə takhahuvə, nəmkimik rirkək irəmiə. Mərig in apa imə, nəptigien kin nar mine nahasien rukwar irəmiə. ⁴⁰ !Kimiə naksarmar pik! ?Rikimiə raməsik uə nıkam mə Kughen e yame rımnor nıprai yermamə iruə rımnor min riki yermamə imə, uə? ! Əwəh! ⁴¹ Mərig havəhsi-pən narımnar kimi yavən has minə yerkin agien, kini narımnar fam apa iruə irəmiə mine in apa imə tuksatuatuk mhahuvə.

⁴² “Mərig, !awı, kimiə Farisi minə! !Nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə! Kimiə nakasəri-pən huvə loa yamə mine khamar əmə tuk əmiə tuk nəri-pənien, rəmhen kin in e naksəri-pən loa yame ramni mə takasəkeikei mhavəh kwesris mine onion* ye nəsimien vi mhavəhsi-pən kimi Kughen. Mərig naksəpəh Loa yamə mine kasəkupən, iriə e, nakhapəh nisorien nar yame ratuatuk minə kimi narmamə, kini mhapəh nisorkeikeiyen Kughen. To nakpisəri-pən Loa yamə mine kasəkupən a, mıpisəri-pən min Loa minə tiksın.

---

* **11:42:** Yesu rıpəh niniyen kwesris mine onion, mərig rımini nəviginien mir e “dill mine kumen”. Nımar nai yamə mine nəmıovriə ramapien huvə yame kiwəh-si-pən ye nəviginien. Loa ye Dut. 14:22-29; 26:12-15, mine Lev. 27:30-33 ramni mə tukaməkeikei kiwəhsi-pən nıpar nəsimien vi kimi Kughen. Farisi minə kimisəri-pən huvə loa minə e, mərig kimnhapəh nisəri-pən huvəyen loa yame ramni mə tuksorkeikei Kughen mine narmamə. Loa e raməmır ye Dut. 30:16.

⁴³ “Kimiə Farisi minə, nəmhəyen ehuə tukruə tuk əmiə meinai naksorkeikei mə takhavən misəkwətə əkupən əmə ye nimə kape nofuginien. Mine in apa ye maket, naksorkeikei mə narmamə tuksaowia kin əmiə ye nisaiyen.

⁴⁴ “Kimiə Farisi minə, naksəmkimik rəmhən kin suranə ye yermamə yame rikinar rhorukin. Narmamə kasəriwək əsuun, miseinein kimnhavən ye kwənmhaan kape nimhəyen.”

⁴⁵ Kini yemhajoun kirik kape Loa kape Moses rini-pən tuk Yesu mimə, “Yhajoun. Nakni nəgkiarien minə e, mamoriah min əmawə kin.”

⁴⁶ Mərig Yesu rimə, “!Kimiə namhajoun kape Loa kape Moses! Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə meinai kimiə nakhapik-pən nar pam minə kimi narmamə mə tukhapik. Mərig nakhapəh nhawəsi-pəniən kwermimiə mə taksasitu irəriə tuk nipikien. ⁴⁷ Nəmhəyen ehuə tukrurə tuk əmiə. Meinai kimiə nakasor huvə pən marə marə ye suranə kape profet kape Kughen minə, mərig ripmiə minə atuatur kimishopni əriə. ⁴⁸ Naksor-pən huvə marə marə ye suranə kape profet kape Kughen minə, ramhajoun mə rikimiə ragien tuk nar yame ripmiə minə kimisor, in e kimishopni profet minə. ⁴⁹ Kini tuk nar e, Kughen yame nirkunien kafan rehuə, ramni mimə, ‘Yo jakher-pən kin kafak profet minə mine aposol minə tukhavən misəgkiar kimi əriə, kini mərig iriə tuksor nəmhəyen kimi tiksın, mishopni tiksın.’ ⁵⁰ Ror məknakin mə Kughen tukrəkir əmiə rəmhən kin mə kimiə atuk nimishopni profet minə m-fam kafan. Kini In tukror narpinien kimi əmiə tuk nimhəyen kapəriə. Iriə yame mine kimisarə

ye n̄irikakunien kape tokrei tanə meriaji-pə ai taktakun- ⁵¹ profet m̄inə fam yame kimnhopni əriə r̄irikakun ye Ebel muə meriaji-pə Sekaraea, yame rimamhə ye Nimə Ehuə kape Kughen ye kwenimrhei tebol m̄ine kwənmhaan rhakə.† Nəfrakisien mə kimiə e towei m̄ine Kughen tukror narp̄inien kimi əmiə.

⁵² “Kimiə nəmhajoun kape Loa kape Moses. Nəmhayen ehuə tukrurə tuk əmiə, meinai kimiə nakharkun pawk swatuk yame Kughen rorkeikei, m̄ərig nakhapəh nisəri-pənien, masərer əswasig k̄in narmamə yamə m̄ine khamə tuksəri-pən.”

⁵³ K̄ini Yesu r̄itərhav ye nimə a, meriwək mamvən, k̄ini nəmhajoun kape Loa m̄inə m̄ine Farisi m̄inə, niemhaa rhai əriə. R̄irikakun ye n̄ipig a, k̄imisor t̄ikm̄ir iriə min. Misaiyoh-pən k̄in naiyohyen skai rehuə k̄imin ⁵⁴ mə tuksəm nəgkiar̄ien k̄irik kafan yame tukhani hah In iran.

12

Pəh norien m̄ine nəgkiar̄ien kapətawə tukror k̄irikianə

(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

¹ K̄ini ye n̄ipig a, narmamə khapsaah kimnhauə k̄irikianə, to k̄ipəh nəhueikin-famien əriə. M̄ərig narmamə kwənhapsaah p̄ik, k̄ini m̄hasig-ta-sig-ta əriə m̄inə. K̄ini Yesu r̄irikakun maməgkiar̄ k̄imi kafan narmamə m̄inə, m̄imə, “Kimiə, takasərig əmiə tuk yis kape Farisi m̄inə, yis e in e nəgkiar̄ien kapəriə rhuvə m̄ərig nərigien kapəriə rəm̄kimik.

† **11:51:** Pəh nien mə Sekaraea e rim Jon Baptaes. Nakəm stori kape Sekaraea kupən ye 2 Kron 24:20-22.

² Tukmə nar erkwaig, tukaməkeikei kəm. Tukmə kuvrig əpis, kini mərig tukraməkeikei mier-pə ikin rhakak ikin. ³ Nəgkiarien yame nakhani yenpig, tukərig yeraan. Nəgkiarien yame nakhani ye nəkwai nimə, tukni-ərhav ye swatuk.”

Kughen rorkeikei pik atawə mamarha huvə tuk atawə

⁴ Kini Yesu rimə, “Kafak narmamə minə, yakamni-pre tuk əmiə mə takhapəh nhaginien kin narmamə yamə mine kharkun nhopniyen nipraimiə, meinai kwasig ikin, to khapəh nisorhas-preyen nar kirik kimi əmiə. ⁵ Mərig yakamni-ərhav yermamə e kimi əmiə mə ratuatuk mə takhagin kin. Takasəkeikei mhagin kin Kughen, meinai tukmə In rhopni yermamə kirik, In rirkun narakikin-pən-ien in apa ye nap ehua. Əwəh, nəfrakisien, yakamni-pre tuk əmiə mə takasəkeikei mhagin kin Kughen. ⁶ Nar apnapig keihap in rikəskəh pik, kivəh nimirin kwaji mane əmə, mərig Kughen ramarha huvə tuk əriə. ⁷ Kini nimiraghien kapəmiə rapita nimiraghien kape keihap. Kini tukmə Kughen ramarha huvə tuk keihap ramhajoun pən mə tukraməkeikei mamarha huvə əmiə rapita. Nəfrakisien, nar apnapig nimar nikwənemie in nar kəskəh, mərig Kughen raməvheikin fam muirkun ta mə kuvhuun.

⁸ “Kini yakamni-pre tuk əmiə mə tukmə yermamə kirik ramni-ərhav nhagik ye nimir nar-mamə, Yo, Ji Yermamə, yo min jakni-ərhav nhagin

ye nimri agelo minə kape Kughen mə in kafak yermamə. ⁹ Mərig tukmə yermamə ramni-ərhav ye nimri narmamə mə reinein Yo, Yo jakni-ərhav min ye nimri agelo minə kape Kughen mə yakeinein min in. ¹⁰ Kini yermamə yame ramni hah Yo, Ji Yermamə, Kughen rirkun nivəh-si tayen narpinien ye kafan təvhagə hah. Mərig yermamə yame ramni hah Nanmin kape Kughen, Kughen to ripəh nivəhsi-tayen narpinien kape kafan təvhagə has.

¹¹ “Kini tukmə kərip-ərhav əmiə ye nimə kape nofuginien, uə ye nimri nəmehuə minə, uə ye nimri narmaru minə, mə tukharuk-pre nəgkiarien has irəmiə, pəh kimiə takhapəh nisətərig-pikien mə takshawor-pən iran mine mishorpin nəgkiarien kapəriə, ¹² meinai ye nipig atuaturuk a, Nanmin kape Kughen tukrhajoun əmiə kin naha nəgkiarien yame takasəkeikei mhani-ərhav.”

Takhapəh nisətərig-pikien tuk nimoptanə mine nautə

¹³ Kini nəmə minə a kirik rini-pən tuk Yesu mimə, “Yhajoun. Rimik ruamhə ta. Awəh. Uh riki piak mə tukrəwhai narimnar kape rimimru, nivəhsi-pə yame rimimru ruini ta mə kafak.”

¹⁴ Mərig Yesu rimini-pən tukun mimə, “Kafak yermamə. Yakirkək ye nətərigien e kapəmiru tuk nəwhaiyen kapəmiru narimnar.” ¹⁵ Kini mini-pən tuk əriə mimə, “!Takasərig əmiə! Taksətapig kin əmiə mə takhapəh nisəptigien kin nar. To yermamə kafan nautə rehuə pawk, mərig pəh nien mə nautə in nuknei nimraghien.”

16 Kini rīmini nuhpīkinien kīrik mīmā, “Yer-mamā kīrik, kafan nautā rīpsaah. Kini kafan nāsīmien ramor kwānkwan rehuā. 17 Kini rīkin ramāsik mīmā, ‘?Jakhawor pən iran mīne? Meinaī kafak nīmā rīpāh nāmhenien mā to yakātu-pən kafak nāsīmien aikin.’ 18 Kini rarar mīmā, ‘Rhuva mā jakor mākneikin. Jakpīk ta nīmā mīnā e mīwhirākin mīn nīmā tīksin yame rehuā pīk mīn, mātu-pən kafak nāsīmien aikin, mīne kafak nautā. 19 Aikin, rīkik tukramāsik mā kafak narīmnar rīpsaah rāmhen tuk newk rīpsaah. Kini jakapīk kin norien narīmnar, māvīgīn, mamnim, mamərig əmə nagienien mamvən.’ 20 Mərig Kughen rīni-pən tukun mīmā, ‘!Ik nakeno-eno! Taktəkun əmə, tuk yenpīg, nakmhā. ?Kini rhawor ye kafam narīmnar e yame nīmənwhai kəji?’ 21 Kughen tukror māknaikin kimi narmamā yamā mīne kasəwhai kəji nautā rīpsaah mā kapəriā əmə, mərig rīkiriā rīpāh nāsīk-pīkien norien huvā yamā mīne Kughen rorkeikei.”

Tukhapəh nisətərig-pīkien tuk neipən mīne nāvīgīnien, meinaī Kughen rorkeikei ətawə, mavəhsi-pə fam narīmnar kimi ətawə

(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Kini Yesu rīmini-pən tuk kafan narmamā mīnā mīmā, “Tuk nar a, yakamni-pre tuk əmiā mā, takhapəh nisətərig-pīkien tuk nīmraghien kapəmiā mā taksən naha. Kini takhapəh nisətərig-pīkien tuk narīmnar kape nīpraimiā mā ‘?Yakwəseinein mā jakhawəhsi-pən naha?’ 23 Takhapəh nisətərig-pīkien tuk narīmnar mīnā e, meinaī nīmraghien kapəmiā rapita nāvīgīnien, kini nīpraimiā rapita

neipən. ²⁴ Səm-ru man minə. Khapəh nisəsimien, mhapəh nisarhakınien nəviginien, mhapəh nisətu-yen nəriə nəviginien ye nəkwai nimə. Mərig Kughen raməvigin əriə. !Mərig Kughen rorkeikei pik əmiə rapita yame rorkeikei man minə! ²⁵ ? Tukmə nakətərig pik tuk nimraghien apomh kafam, nakirkun mə to rasitu iram nakarə min rəpomh uə? !Nikam! Norien kape nətərig-pikien to ripəh nəsik-əpnis-pən-ien aoa kirikianə ye nimraghien kapəmiə. ²⁶ ?Mərig tukmə nakseinein norien nar kəskəh a, mərig rhawor e nakasətərig pik tuk narimnar pisin pisin ye nimraghien kapəmiə?

²⁷ “Rikimiə tukraməsik jihi nai yamə mine kamhavus. Iriə khapəh nisorien wok, mhapəh nhajirien kapəriə neipən. Mərig yakamni-pre tuk əmiə mə King Solomon kupən, kafan nautə rehuə pawk, kafan neipən rhuvə pawk, mərig ripəh nihuvə-pikien mapita jihi nai minə a. ²⁸ Jihi nai minə a kashaktə tuk nipig kwakwə əmə, kəni rikwamer kin, kivaan əriə ye nap. Mərig Kughen ramor əriə kamhavən ye neipən huvə. ? Mərig kimiə nakharkun mə Kughen tukrivəhsi-pre neipən kimi əmiə uə nikam? !Əwəh! Kafak narmamə minə. Kapəmiə nhatətəyen in rəkəskəh əmə.

²⁹ “Ripəh nihuvəyen mə rikimiə tukrivən pik tuk nəviginien mine ninimien. Takhapəh nisətərig-pikien tukun, ³⁰ meinai narmamə yamə mine khapəh nishatətəyen ye Kughen, rikiriə ramvən tuk narimnar minə a. Mərig Rimimiə rirkun narimnar yamə mine takamhavəh tuk nimraghien kapəmiə. ³¹ Mərig taksor mə narmaruyen kape

Kughen, pəh in tukrərer əkupən ye nımraghien kapəmiə, kini Kughen tukrivəhsi-pre narımnar kape nımraghien e ye tokrei tanə kimi əmiə.

³² “Kimiə e sipsip minə kafak, kimiə kwatıksın əmə, məriğ takhapəh nhaginien meinai Rımimiə rikin ragien pik mə In tukramarmaru irəmiə, mamarha huvə tuk əmiə. Kini kimiə min taksarmaru kimiə min. ³³ Taksor salem kin kapəmiə narımnar, mhavəhsi-pən mane iran kimi yavən has minə. Tukmə naksor məknakin, rəmhen mə naksor nıtip kapəmiə yame to rıpəh nımətıtien tuk nıpig kirik. Misərəhu-pən nətərigien kapəmiə ye narımnar yame rhuvə apa ye rao ye neai. Kini ikin aikin a, to yəkrəh minə khapəh nhavən-pakəyen ikin, kini to ivn* minə khapəh nisəsien narımnar aikin. ³⁴ Yakamni məkneikin meinai, ikin pukhaa kapəmiə narımnar huvə minə kamhaswin ikin, rikimiə tukrivən ikin.”

Narmamə kape Yesu tukasəkeikei masərer matuk tuk nırerıg-pə-minien kafan

³⁵ Kini Yesu rımə, “Takasərer matuk nıpig mıfam, rəmhen kin yame nakamhawəhsi-pən neipən minə kape wok, uə rəmhen kin yame nakasarha huvə tuk kapəmiə laet minə mə tukamhauək ye nıpig mıfam. ³⁶ Takasəkeikei misəmhen kin yorwok minə kape yemehuə kirik yame ramsipən ye lafet kape mared yame kimnor pə pə əmə. Tukmə rırerıg-pən iman yerkwanu, məsik-əsik tapıg, taktəkun əmə kafan yorwok minə tuksəhitə ye tapıg mhamə tukruə imə. ³⁷ Yorwok minə

---

* **12:33:** Nəgkiarien kape Gris ramni “İkin aikin a, to popahuk rıpəh nəsien narımnar aikin.” **12:33:** Luk 18:22 **12:35:** Mat 25:1-13

kafan yamə mine kasarha masərer matuk ye nīpig yame yamehuə kapəriə ramuə, iriə tukšərig huvə. Nəfrakisien, yakamni tuk əmiə mə, yamehuə a in tukreiwaiyu mivəhsi-pən neipən kape yorwok əmə kirik, mokrən kin əriə mə tukhauə misəkwətə, kini in rarha huvə tuk əriə maməvigin əriə rəmhen kin mə in yorwok kapəriə. ³⁸ Kini tukmə yamehuə ramuə pawk yenpig, uə ye kwəsum-niraanien, mərig yorwok minə kafan kasərer matuk əmə, kini in tukror huvə-pən pik kimi əriə.

³⁹ “Kini kimiə takasəkeikei mharkun mə, tukmə yermamə kirik rirkun nīpig atuatur yame yəkrəh tukruə ye kafan nimə mə tukrəkrəh, kini in to rīpəh napirien, mərig tukramərer matuk mamarha huvə tuk kafan nimə mə yəkrəh tukrīpəh nivənen imə. ⁴⁰ Kini kimiə, nīpig mi-fam, takasəkeikei misərer matuk meinai Yo, Ji Yermamə, jakrerig pə min ye nīpig yame kimiə nakseinein.”

⁴¹ Kini Pita rīmini-pən tukun mīmə, “Yermaru. ?Nakamni-pə nuhpikinien e kapəməwə əmə, uə kape narmamə mi-fam?”

⁴² Kini Yesu Yermaru rīmə, “?Pa e yorwok yame rirkun nar, kini mamor kafan wok ye nīpig m-fam ye norien yame rhuvə? ?Kini yemehuə kirik to rīvəh-si haktə pa nhagin mə in tukrameihuə ye yorwok minə kafan, mivəh-si-pən kapəriə nərokien, in e nəriə nəviginien? ⁴³ Əwəh. Nīpig yemehuə kape kwən a ramtərhav-pə, kini məm mə in ramor huvə kafan wok, kini in tukror huvə-pən kimi yorwok a. ⁴⁴ Nəfrakisien, yakamni-pre tuk əmiə mə yemehuə in tukrivəhsi-haktə yorwok a mə

tukruə mamehuə ye narimnar m-fam kafan. ⁴⁵ ? Mərig rhawor? Tukmə ror yorwok a rikin tukruh mīmə, ‘Kafak yamehuə ramor tan pən tuk nuəyen.’ Kini mirikakun mamuh yorwok minə nīpīraovīn mīne narman, mamvən, maməvīgīn, mamnīm, mamapīs. ? Kini yamehuə kafan tukrhawor? ⁴⁶ Yemehuə kape kwən a tukrītərhav-pə tukun ye nīpīg kīrik yame in to rīpəh nīrkunien mīpəh nərəer matukien tukun. Kini Yermaru tukrəpənī, mərəsis-ərəsis, marakikīn-pən imei narmamə yamə mīne khapəh nhaniyen nəfrakīsien iran. ⁴⁷ Yorwok a yame ruirkun ta nəgkiarien kape yamehuə kafan, mərig rīpəh norkeikeiyen mə tukrarer matuk mamor wok minə a, tukuh in, rərig nəmhəyen. ⁴⁸ Mərig yorwok yame rīpəh nīrkun-huvəyen nəgkiarien kape yamehuə, kini mamor narimnar yame rīpəh natuatukien, yame tukraməkeikei mīvəh narpīnien iran, tukuh mar əmə in. Tukuh mar əmə yorwok e meinai yermamə yame Kughen rīvəhsi-pən narimnar rīpsaah kīmin, in tukraməkeikei mor narimnar rīpsaah. Kini yermamə yame kərəhu-pən narimnar rīpsaah ye kwermīn, tukaiyoh-pən kīn narimnar rehuə tukun.”

Yesu raməwhai narmamə kafan minə mīne narmamə yamə mīne khapəh nhaniyen nəfrakīsien iran

⁴⁹ Kini Yesu rīmīni mīmə, “Yo yakwauə mə jakərəhu-pən nap ye tanīmtanə, kini taktəkun ai, nap a to rīpiuək ta; rīkik rīpiagiēn. ⁵⁰ Mərig

12:44: Mat 25:21,23

12:46: Mat 24:45-51

12:47: Jem 4:17

12:48: Mat 10:34-36

nipig autan† kirik tukruə ye kafak nimiraghen, kini rikik rəmħə tukun meriaji nipig yame tukror infamien iran. ⁵¹ ?Rikimiə raməsik mə jakərəhu əmə nəmərinuyen ye tanimtanə uə? !Nikam! Pəh nien mə yımauə mə jakərəhu nəmərinuyen, mərig yımauə mə jakor narmamə kasəwhai əriə minə. ⁵² Kini taktəkun ai, tukmə narmamə kirkirip yerkwanu kirik, kini tuksəwhai əriə minə, kisisər kirhek kiraru, kini kiraru kawhek kisisər. ⁵³ Rim narman tukshek nipikwarien minə kapəriə; kini nipikwarien minə tukshek rımriə minə; kini nisın nıpiraovın minə tukshek nıpiakwəskwəh minə kapəriə; kini nıpiakwəskwəh minə tukshek nisınriə minə; kini kuhu nıpiraovın minə tukshek yasunriə minə. Kini yasunriə minə tukshek kuhuriə minə.”

Tukasəkeikei mharkun nıprai nımtətien yame Kughen ramor kimi ətawə

(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Kini Yesu rımını-pən tuk nukwao ehuə mımə, “Tukmə nakasəm napuə rərer, nakharkun mə nəhig natukrip. ⁵⁵ Kini tukmə nakasəm mə nuwig ravus jihin, nakharkun mə nipig kape nəpan-əpanien ruauə pakə. ⁵⁶ !Eh! !Kimiə nəmarpəkao has minə! Kimiə nakhamə nakharkun pik nar, mharkun nıprai nımtətien ye tokrei tanə mine ye neai, rəmhen kin napuə, uə jiji nai minə. Mərig nakhapəh nharkunien nıprai nımtətien e yame Kughen ramor kimi əmiə ai taktəkun. ⁵⁷ Takasəkeikei misəri-pən swatuk yame ratuatuk

† 12:50: Nəgkiarien kape Gris ramni “Baptaes,” mərig ikın e nıpran ramni nipig autan kirik. 12:50: Mak 10:38-39 12:53: Maeka 4:6

mə taksəri-pən. ⁵⁸ Tukmə yermamə kirik rimə tukrərip ik ye nimri mirh, kini tukmə nakramə takwəriwək kwis miravən ye nimri mirh, rhuvə mə takawəkeikei mwəkupən mwərəhu nəmərinyen tuk əmiru minə, tamə, rəkəkin ik mivən ye nimri mirh. Kini yamehuə kape kot reighan-pən kin ik ye kwermi polis. Kini polis rirəh ik mivən mətapig əsigin ik ye kalabus. ⁵⁹ Kini yakamni-pre tuk ik mimə, tukmə ror məknakin, to nakpəh napien ye kalabus meriaji takarpin fam.”

13

Sarar ye nərigien kapəmiə tuk təvhagə has, tamə nakhamhə

¹ Kini ye nipig a, narmamə tiksın kimnhauə mhani-pən tuk Yesu mə nəmə Galili tiksın kamhauh nar miragh minə mhamə taksor sakrefaes kin kimi Kughen, kini aikin, mobael minə kape gavman e Paelat kimnhauə mishopni əriə.* ² Kini Yesu rini-pən mimə, “?Rhawor? ? Nakhamə ta mə nimhəyen skai a yame rimivəh əriə ramhajoun pən mə iriə nəmə has rapita narmamə apnapig minə apa Galili uə? ³ Nikam. Yakamni-pre tuk əmiə mə ripəh norien məknakin. Mərig tukmə nakhapəh nisararien ye nətərigien kapəmiə ye norien has minə kapəmiə, kini kimie fam takpiasəkeikei mhamə. ⁴ Uə jakni min ye narmamə iriə m-fam 18 yamə mine nimə apomh

---

12:59: Mat 5:25-26 * **13:1:** Narmamə kimisərig nəvsaoyen kin, mə gavman kape Paelat rimavən ye nimə rhakə kirik, mhopni narmamə ye nipig yame kimnhauə masəhuak, kisakur. Mə nar a gavman rimmor ramor naurisien. **13:2:** Jon 9:2

a yame kamni kimə Saeloam rimamir mohtəəkɪn əriə, khamhə. ?Nakhamə ta mə nimhəyən skai yame rimivəh əriə ramhajoun-pən mə iriə kisahas rapita narmamə apnapig minə apa Jerusalem uə?
⁵ Nɪkam. Yakamni-pre tuk əmiə mə ripəh norien məknakɪn. Mərig tukmə nakhapəh nisararien ye nətərigien kapəmiə ye norien has minə kapəmiə, kini kimie fam takpiasəkeikei mhamə.”

⁶ Kini Yesu rimoh nuhpikinien kirik mimə, “Yermamə kirik rimihu nai kirik e figtri, apa ye kafan nəsimien. Kini newk minə tiksɪn ruə mivən, kini kwən a ramaiyu-pən məsiəkun, məm ripəh nikuəyən. ⁷ Kini mini-pən tuk yermamə yame ramarha tuk nəsimien mimə, ‘Em-ru. Yimauə məsiəkun kwənkwai figtri e miwəh newk kisisə, mərig yakpəh nəmien kwənkwai nai kirik. Erəru ta. Ripəh nəmhenien mə tukrərer əswasig kɪn nimoptanə ye nəsimien.’ ⁸ Kini kwən yame ramarha tuk nəsimien rhorpɪn nəgkiarien mimə, ‘Yemasur. Pəh rivəh min ru newk kirikianə, pəh jakikir-pən nimoptanə huvə kimin. ⁹ Kini tukmə ramkuə ye newk aikɪn, kini rhuvə əmə. Mərig tukmə ripəh nikuəyən, pəh kərəru ta.’ ”

Yesu rimnor huvə piraovɪn kirik ye Sabat

¹⁰ Kini ye Sabat kirik, Yesu rinaməvhag kimi narmamə apa ye nəkwai nimə kirik kape nofuginien.
¹¹ Kini piraovɪn kirik aikɪn yame nanmɪn has rimnəmɪr-pən iran mivəh newk 18. Mor nimeitaan ramirpəvɪn ye nipig mifam, to ripəh nərer-atuatukien. ¹² Kini Yesu rəm in, rokrən kɪn mə tukrərer

kupən ye narmamə, m̄ini-pən tukun m̄imə, “Piraov̄in. Yo yakwərisin ta kafam nəm̄həyen, to r̄ipəh n̄iraptə̄rəkin-m̄inien ik.” ¹³ Kini Yesu rə̄əhu-pən kwerm̄in mir iran, məkneikin rə̄rer atuaturuk m̄ihuvə, kini maməgnəgin Kughen.

¹⁴ Niemhaa r̄hai yermamə yame ramehuə ye nimə kape nofuginien, meinai Yesu r̄imnor huvə pian a ye Sabat. Kini m̄ini-pən tuk narmamə minə m̄imə, “N̄ip̄ig sikis kape norien wok kapəmiə. Nakharkun nhauəyen ye n̄ip̄ig minə a pəh In ror huvə əmiə. Mərig ye Sabat, takhapəh nhauəyen mə In tukror huvə əmiə.”

¹⁵ Kini Yesu Yermaru r̄ini-pən tuk əriə m̄imə, “! Kimiə nəmarpəkao hah minə. ?Kimiə pa nhagin ram̄risin kafan dongki mine kao ye Sabat, mə tukrəs̄ig m̄ivən mə tukrinim nu? Mə kimiə m̄fam naksor wok məkna. ¹⁶ Kini ye norien əmə a in a, ratuaturuk əmə mə yo jakr̄isin pian e ye nəm̄həyen kafan, m̄ivəh m̄iragh in ye Sabat. Pian a, in kwənərəus kirik kape Ebrahim, kini Setan r̄imirkwəji ətə̄rəkin in kape newk 18.”

¹⁷ Yesu raməgkiar məknei, kafan tikmir minə kimisauris. Kini narmamə m̄ifam, rikiriə ragien tuk wok huvə yamə mine Yesu ramor irəriə.

Narmaruyen kape Kughen ramehuə ye nəs̄an̄inien kafan

(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Kini Yesu r̄imini m̄imə, “?Narmaruyen kape Kughen in rəm̄hen kin naha nhagin? ?Jakni naha nhagin riumhen? ¹⁹ Narmaruyen kape Kughen in rəm̄hen kin kwənk̄wai mastad, kini yermamə kirik

rimivəh mihu ye kafan nəsimien. Kini kwerun rhaktə mehuə, kini man yerpirig minə kamhauə masor-pən nimairiə ye rəgrəgin.”

²⁰ Kini mamni min mimə, “Jakamhajoun nar-maruyen kape Kughen mimə riumhen naha? ²¹ In rəmhen kin yis kirik yame piraovin kirik ramərap-pən ye flaoa yame kamor-pən ye besin ehua, kini rher əpu fam flaoa raməsiis mamehuə.”

Swatuk kəskəh
(*Mat 7:13-14, 21-23*)

²² Kini nipig Yesu rimməriwək mamvən Jerusalem, maməwhag kimi narmamə ye taon ehua minə mine yerkwanu minə. ²³ Kini kwən kirik raiyoh-pən In mimə, “Yermaru. ?Kughen tukrivəh miragh narmamə kwatiksın əmə uə?”

Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, ²⁴ “Yakamni-pre tuk əmiə mə kimiə takasəkeikei misarkut pik mhamə takhavən misauru-pən ye kwəruə yame rəkəskəh, meinai narmamə khapsaah kisarkut mhamə tukhavən imə, mərig to khapəh nhavəniən. ²⁵ Mərig tukmə Yermamə, yame kafan a nimə, tukrərer mətapig ye kwəruə kafan, kini kimiə yamə mine nakhapəh nisauru-pən-hanəyen ye kwəruə, takasərer iruə masəsik-əsik tapig mhamə, ‘Yermaru. Əhitə ye kwəruə tuk əmawə.’ Mərig əmə jakni mimə, ‘!Ah! Yakeinein əgkəp əmiə.’ ²⁶ Kini kimiə taksokrən mhamə, ‘Yermaru. Kitawə kimisəvigin kwis. Kini Ik nimmhajoun əmawə apa iməməwə ikin.’ ²⁷ Mərig Yo jakni mimə, ‘Yo yakamni-pre tuk əmiə mimə, yakeinein əgkəp əmiə. Kimiə m-fam yor təvhagə has minə. !Havən

isok tuk Yo!’ ²⁸ Ye nīpig a, kimiā taksəm Ebrahim mine Aesak mine Jakob mine profet kupən minə kasarə ye rao ye neai ikin Kughen ramarmaru ikin, məriḡ kimiā takasərer iruə, kini tukarak-ərhav kīn əmiā, takasasək, misokwəruə, masəriḡ rahah. ²⁹ Kini narmamə tukhasi-pirə, mhasi-fiak, mhasi-prah, mhasi-pihiu, mhavən misəkwətə misəvīḡin ye rao ye neai yame Kughen ramarmaru ikin. ³⁰ Kini rhuvə mə takharkun mhamə narmamə minə e kasəkupən tukpihauə mhakwasīḡ, kini yamə mine kamhakwasīḡ tukpihauə mipisəkupən.”

*Yesu rikin rəpou tuk nəmə Jerusalem
(Mat 23:37-39)*

³¹ Kini ye nīpig a, Farisi minə tiksīn kīmnhauə mhani-pən tuk Yesu mhamə, “! Eh! Rhuvə mə takitərhav eikin e mamvən, meinai Herod rorkeikei mə tukrhopni Ik.”

³² Kini Yesu rīni-pən tuk əriə mīmə, “Herod in yor kiko iko rəmhen kīn kuri aparū yame ramən nar mīrə. Takhavən mhani-pən tukun mə Yo yakmə, ‘Əm-ru. Nīpig kwakwə əmə aikīn ramarə, yame Yo jakəko ta nanmīn has minə ye narmamə, kini mor huvə nīmḡeyen kape narmamə. Kini nīpig kīsīsər ror infamien, kini jakərkin kafak wok.’ ³³ Nar apnapīḡ əmə Herod rīmə tukrhopni yo, məriḡ Yo jakaməkeikei məri-pən kafak swatuk mamvən ai taktəkun mine tikianakwamer mine tuknahu mīvən mītərhav-pən Jerusalem, meinai ikin əmə aikīn a kamhopni profet kape Kughen minə ikin.

13:27: Sam 6:8

13:28: Mat 8:11-12

13:29: Sam 107:3

13:30: Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8

³⁴ !Aweh, nəmә Jerusalem, nəmә Jerusalem! Kimiә nakashopni profet minә kape Kughen. Kini narmamә yamә mine Kughen rimnher-pre kin әriә tuk әmiә, nakwәsarkwhopni fam әriә kin kapier apig. Nipig ripsaah yakorkeikei mә jakәpkәfugin әmiә mamәm huvә әmiә rәmhen kin yame man ramauu tini minә, mәrig kimiә nakasәpәh. ³⁵ Mәrig kimiә nakharkun mә Kughen rimnәpәh әmiә. Kini yakamni-pre tuk әmiә mә to nakhapәh nisәmminien Yo mhavән miseriaji takhani mhamә, 'Pәh kivәh-si haktә Kwән en ramuә ye nhag Yermaru.' ”

14

Yesu rimavән imei Farisi kirik

¹⁻² Ye Sabat kirik, Yesu rimavән ye nәkwai nimә kape yemehuә kirik kape Farisi minә mә tuksәvigin. Kini apa Yesu ramkwәtә ikin, kwән kirik ramhә kin nәmhәyen e kәsis ramkwәtә ipakә tukun. Kini narmamә kimisәm Yesu mә tukrhawor. ³ Kini Yesu raiyoh-pән nәmhajoun minә kape Loa kape Moses mine Farisi minә mimә, “? Rhawor? ? Loa rameighan kin mә yermamә kirik rirkun nivәh-miraghien narmamә yamә mine kamhamhә kamhamragh min ye Sabat uә nikam?” ⁴ Mәrig iriә khapәh nisәgkiarieren. Kini Yesu rirap kwән a mor huvә min nipran, mher-pән kin ramvән.

⁵ Kini mini-pән tuk әriә mimә, “?Tukmә kimiә kirik, kafan kwajikovә* , uә kafan kau rivә-әrhav

13:35: Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13

14:3: Luk 6:9 * **14:5:** Kopi akwas tiksın kape Niutesteman khapәh nhaniyen “kwajikovә” mәrig kamhani “dongki.”

pikin ye nəkwaï nimir ehua ye Sabat, kini tukrha-wor? In tukraməkeikei mivən mirəh-sihaktə aihuaa əmə. ? Pa e irəmiə in to ripəh norien məkneikin? Rirkək.” ⁶ Kini nəgkiarïen kapəriə rirkək.

⁷ Kini Yesu rimməm narmamə tiksın yame kimmokrən kin əriə tuk nəviginien a, kini khauə imə misorkeikei mə tuksəkwətə kupən ye narmamə, ye kwənmhaan kape nisaiyen. Kini Yesu rini-pən nuhpikinien tuk əriə mīmə, ⁸ “Tukmə yermamə rokrən kin ik mə takvən tuk nəviginien kirik kape narkurəkien, takpəh nivəniən məkwətə kupən ye kwənmhaan kape nisaiyen. Tamə yermamə kirik in yerpırig pik rapita ik ruə, ⁹ kini yamehua kape nimə tukrini-pre tuk ik mīmə, ‘Ǝta. Pəh kwən e tukrəkwətə-pre ikin en.’ Kini takauris meinai takaməkeikei mivən məkwətə yetanə, ikin kipəh nisaiyen əjir ikin. ¹⁰ Mərig tukmə yermamə kirik ramokrən kin ik mə takvən məvigin ye lafet kirik, kini rhuvə mə takvən məkwətə-pən ikin kipəh nisaiyen əjir ikin. Tukmə ror yamehua kape nimə tukruə mini-pre tuk ik mīmə, ‘Yo kirik, yuvən məkwətə kupən ye narmamə, ye kwənmhaan kape nisaiyen.’ Ramni-pre məkneikin tuk ik, mivəhsi-haktə nhagim ye nimir narmamə mi-fam apa imə. ¹¹ Yakamni-pre məknai meinai yermamə yame ravəhsi-haktə atuk in mə tukreihua, Kughen tukrivəhsi-əhu in. Mərig yermamə yame ravəhsi-əhu atuk in, Kughen tukrivəh-sihaktə in tukreihua.”

¹² Kini Yesu rimini-pən tuk yemehua kape nimə

mimə, “Kini tukmə nakamor nəviginien ehuə kirik yenpig uə yeraan, takpəh nokrənien kin ik minə tiksın, mine piam minə, mine kafam kwənərəus minə, mine narmamə yamə mine kapəriə nautə rehuə yame mine kisarə ipakə tuk ik. Tamə, iriə kisokrən min kin ik mə takvən məvigin kimiə miriə, misarpin tai nar yame nimnor irəriə. ¹³ Mərig tukmə nıpig nakmə takor lafet kirik, takaməkeikei mamokrən kin yavən has minə, mine narmamə yamə mine nikariə rimhə, mine nımrin pis minə, mə tukhauə nakasəvigin kwis kimiə miriə. ¹⁴ Iriə to khapəh nisarpin-preyen tai norien a, mərig Kughen tukrautə-pre kin kafan nihuvəyen kim ik. Kini ye Nıpig Kwasig, nıpig narmamə yamə mine kisatuatuk tukhamragh min, kini Kughen tukrərok ik iran.”

*Yesu rimini nuhpikinien kape nəviginien ehuə
(Mat 22:1-10)*

¹⁵ Kini iriə kirik aikin raməvigin, mamərig nəgkarien a, kini mini-pən tuk Yesu mimə, “!Nar huvə kirik e, nivəniən apa ye rao ye neai, ikin Kughen ramarmaru ikin, maməvigin ye lafet ehuə kafan!”

¹⁶ Mərig Yesu rimini-pən tukun mimə, “Nıpig kirik, yermamə kirik rimə tukror nəviginien ehuə kirik kafan, kini markupig, mini-pən tuk narmamə khapsaah mə tukhauə misəvigin kwis iriə min. ¹⁷ Kini rinor ta nıpig kape nəviginien, mher-pən kin kafan kirik yorwok mə tukrivən mini-ərhav pən tuk narmamə yame rimnokrən-ta kin əriə mimə,

‘Hauə misəvigin, meinai yaknor apnəpeinə ta ye nəviginien.’

¹⁸ “Mərig iriə m-fam kimisəpəhs-pən, mhamə to iriə khapəh nhavəniēn. Kirik rīmṅəkupən mīni-pən tukun mīmə, ‘Eh. Ni-pən tuk kafam yemehuə mə to yakpəh nurəyen. Yimivəh nīmri nīmoptanə kirik, kini jakaməkeikei mivən məsiəkun.’ ¹⁹ Kini kirik mīn rīmə, ‘Eh. Ni-pən tuk kafam yemehuə mə to yakpəh nurəyen. Yimivəh nīmri kau ten, kini jakaməkeikei mivən məm pi pom wok mīnə kapəriə.’ ²⁰ Kini kirik mīn rīmə, ‘Eh. Ni-pən tuk kafam yemehuə mə yimnarkurək pə pə əmə, to yakpəh nurəyen.’ ²¹ Kini yorwok rīmauə mīni-əsaḥ pən tuk kafan yemehuə. Kini yemehuə ai rikin rəmhə pik, kini mīni-pən tuk kafan yorwok mīmə, ‘Ita. Yuvən aihuaa, apa ye swatuk mīne ikīn mīnə tiksin ye taon a məm yavən has mīnə, mīne narmamə nīkariə rīmhə, mīne nīmriṅ pis mīnə, mīne yamə mīne nihuriə rahas, mikir əriə, mhauə.’ ²² Kini in ror nar a yame yemehuə rīmīni-pən tukun, kini mīrerig-pə mīni-pən mīmə, ‘Yemehuə. Narīmnar fam yame nīmīni, yo yaknor fam. Mərig nəviginien rehuə aikīn, kini nīmə rəmhən mīn tuk narmamə tiksin.’ ²³ Kini yemehuə rīmīni-pən tuk yorwok mīmə, ‘Ita. Yuvən ye swatuk, mīne ikīn mīnə fam iruə ye taon. Yuvən məkeikei kīmi narmamə mə tukhauə imə. Nīmə e kafak tukraməkeikei mukwar huvə. ²⁴ Mərig yakamni-pre tuk ik mə narmamə yamə mīne yimnokrən kīn əriə maməkupən, iriə to khapəh nisən-əsīgəviniēn nəviginien kirik kafak.’ ”

Yermamə kape Yesu tukrərəhu kupən Yesu ye nımraghien kafan

²⁵ Narmamə khapsaah pik kamhakwasig kin Yesu ye swatuk, kini In rarar mini-pən tuk əriə mımə, ²⁶ “Tukmə yermamə kirik rorkeikei mə tukrikwasig kin Yo, tukraməkeikei mivəh Yo yakəkupən ye kafan nımraghien. In tukraməkeikei morkeikei Yo rapita rimni mine nisini, mine kafan piraovin, mine tini minə, mine piauni minə, mine nowini minə, mine in atuk. Tukmə rıpəh norien məkneikin, in rıpəh nəmhenien mə tukruə rəmhen kin kafak yermamə. ²⁷ Kini tukmə yermamə rıpəh neighanien kin mə tukhopni in tuk nhagik, uə rıpəh norien nəkwak, in rıpəh nəmhenien mə tukruə rəmhen kin kafak yermamə.

²⁸ “Tukmə kimiə kirik rorkeikei mə tukrivhirəkin nimə apomh kirik, in tukraməkeikei mokupən məkwətə, mirkun huvə mane ye narimnar minə, məm-ru mə kafan mane rəmhen uə nikam. ²⁹ Tamə ririkakun mor nuknen, meinein norien infamien iran, narmamə tuksarh iakei iran ³⁰ mhamə, ‘Em-ru. Kwən a rimirikakun əmə kafan nimə. Mərig reinein norien infamien iran.’ ³¹ Kini tukmə king kirik, kafan mobael, iriə ten taosen əmə, tukmə rərig nəvsəoyen mə king pisin kirik min yame kafan mobael minə twenti taosen kamhauə mə tuksarowagin iriə min, kini in to rıpəh nivən-aihuaayen ye narowaginien. Kwasig ikin ramvən tuk narowaginien, tukraməkeikei məkwətə, mirkun huvə mə in rirkun napitayen tikmir minə a uə nikam. ³² Tukmə rirkun mə to

ripəh napitayen, tukraməkeikei mher-pən kin narmamə tiksin khavən masəm kafan tikmir minə tiksin nipig khapəh hanə nhauəyen ipakə tukun, misərəhu nəmərinyen. ³³ Kini ye norien kirikianə əmə min, kimiə takasəkeikei misəkwətə misəm huvə nimraghien kapəmiə. Tukmə yermamə kirik ripəh norkeikeiyen mə tukrəpəh narimnar fam kafan mikwasig kin Yo, in ripəh nəmhenien mə tukruə rəmhen kin kafak yermamə.

³⁴ “Nigar in nar huvə kirik. ? Kini məriḡ tukmə nigar rəhiu pik, tukhawor kor rhekin min?
³⁵ Ripəh nəmhenien tuk nar kirik. Tukarakikin əmə. Tukmə kimiə narmamə yame nimətirgimiə rarə, sətəriḡ huvə kin nəḡkiarieren e.”

15

Nuhpikinien ye sipsip yame rimnerwei (Mat 18:10-14)

¹ Ye nipig a, narmamə khapsaah yamə mine kasərer tuk mane kape takis, mine yor təvhagə has khapsaah kimnhauə mə tuksəriḡ nəḡkiarieren kape Yesu. ² Kini Farisi minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses kimnhani hah Yesu mhamə, “Ah. Kwən a, rikin rorkeikei mə yor təvhagə hah minə tukhavən misəm, kini misəviḡin kwis.”

³ Ror pən, Yesu rimini nuhpikinien kirik mimə,
⁴ “? Kimiə pa nhagin, kafan sipsip wan handred, kini kirikianə ramerwei, məriḡ rikin rapəh nəsikien? Tukmə kimiə kirik kafan sipsip rimirkək məknakin, kini in tukraməkeikei mipəh kafan naenti naen sipsip kasən mənvhirik masərer apa

ripiəpiə ikin, kini in tukrivən marhakın yame rimnerwei meriaji məm. ⁵ Kini nipiğ tukrəm, kini rirəhsi-haktə mərəhu-pən ye nuran, kini rikin tukragien. ⁶ Kini nipiğ tukmə rajiərhav-pə yerkwanu, in tukraməkeikei mokrən kın in minə tiksın, mine narmamə yamə mine kasarə ipakə tukun, kini mini-pən tuk əriə mımə, ‘Hauə, kisagien kwis, meinai yımnəm min kafak sipsip yame rimnerwei.’”

⁷ Kini Yesu ramripiñ nəgkiarieren mımə, “Yakamni-pre tuk əmiə mə, rəmhen əmə kın apa ye rao ye neai. Tukmə yor təvhagə hah kırıkianə rarar ye kafan nəriğien mivən tuk Kughen, kini nagienien apa ye rao ye neai tuk kwən a in rehuə, rapita nagienien tuk narmamə naenti naen yamə mine kisatuatuk mhapəh nisorien nar has kırık yame tukasəkeikei misarar ye nəriğiein kapəriə tukun.”

Nuħpikinien ye mane yame rimirkək

⁸ Kini Yesu rarə mini min mımə, “Tukmə piraovın kırık kafan silva mane ten, kini kırık rirkək. ?Kini tukrhawor? Tukrəsiə pən ye laet mahiə marhakın huvə apa imə mivən meriaji məm. ⁹ Kini nipiğ tukrəm mane a, in tukrokrən kın in minə tiksın mine narmamə yamə mine kisarə ipakə tukun, mini mə, ‘Hauə kisagien kwis, meinai yaknəm mane apa kafak yame rimirkək.’”

¹⁰ Kini nipiğ Yesu rimnor infamien ye niniyen nuħpikinien, mini-pən tuk əriə mımə, “Kini yako-rkeikei mə jakni-pre tuk əmiə mə, ye norien kırıkianə əmə min, agelo minə kape Kughen

kisagien pik ye nipig yor təvhagə has kirikianə ramarar ye kafan nərigien mamvən tuk Kughen.”

Nuhpikinien ye ji yermamə kirik yame rimnerwei

¹¹ Kini Yesu ramripin nəgkiarieren mamni mimə, “Yermamə kirik, tini yerman kiraru. ¹² Kini yame rəkəskəh iran rini-pən tuk rimriu mimə, ‘Rimik. Ewhai nautə minə kafam, mivəhsi-pə kafak ai taktəkun.’ Kini rimriu rəwhai kafan narimnar mivəhsi-pən kimi əriu. ¹³ Kini rapəh norien tu, tini yame rəkəskəh rirəh kafan, mivən, mor salem kin, kini mivəh mane ye nautə minə a, mitərhav iməriə ikin, mivən ye tanə pisin kirik min isok. Kini aikin a rimnoriah kafan mane ehua ye norien yamə mine ravi nərigien kafan, mamvən mamvən. ¹⁴ Kini nipig kafan mane rimirkək fam, nikumhə ehua rimavən piəpiə ye tanə a. Kini nikumhə rinaməs min kwən a; nan nəviginien ruirkək. ¹⁵ Kini rivən mamor wok kimi kwən kirik aikin, kini kwən a rher-pən kin mə tukrivən maməvigin kafan pukəh minə. ¹⁶ [Kini nikumhə rimnəs pik], rikin rivən tuk nəviginien ne pukəh minə, mərig yermamə kirik rirkək mə to riwəhsi-pən nəviginien kirik kimin. ¹⁷ Kini rikin rarə min, mamətərig mə, ‘Eh. Taktəkun ai, yorwok minə kape rimik, nəriə nəviginien rehua rapita, mərig yo yakamarə ikin e, pəh nien mə tuktu, yakəmkərəv mimhə. ¹⁸ Pəh yaktərhav ikin e, mirerig-pən tuk rimik, kini mini-pən tukun mimə, “Tatə. Yo yimnor təvhagə has kimik mine Kughen. ¹⁹ Taktəkun ai, yakpəh nəmhenien mə takokrən kin yo mə narim e yo. Mərig okrən kin yo rəmhen

əmə kɪn yo yorwok əmə kɪrɪk kafam.” ’ ²⁰ Kini rarar, meriwək, mamvən mə tukrəm kafan tatə.

“Kini ramuə hanə isok, kafan tatə rɪmnarhə-pən məm, kini rɪkɪn rehuə tukun, raiyu, mɪvən məutəru, mamagien tukun. ²¹ Mərig tini rini-pən tukun mɪmə, ‘Tatə. Yo yɪmnor təvhagə has kɪmik mɪne Kughen. Taktəkun ai yakpəh nəmhenien mə takokrən kɪn yo mə narɪm e yo.’

²² “Mərig kafan tatə rokrən kɪn kafan yorwok mɪnə mɪni-pən tuk əriə mɪmə, ‘!Eh! Havən aihuaa mhavəh kot yame rhuvə pɪk rapita, mhauə mɪsarkaoh-pən kɪmɪn, kini mhavəh ring mhauə mhavəsi-pən ye kwermɪn. Kini mhavəh sandel mhauə mhavəsi-pən ye nɪhun. ²³ Kini mharəh kau e yame rəsiis-əsiis, mhauə mhauh, pəh kisor kwis lafet kɪn kɪtawə narɪk, ²⁴ meinai narɪk e, rəmhen kɪn mə ruamhə ta, mərig taktəkun ai in ruəmragh mɪn. In rɪmnerwei, mərig yaknəm mɪn in.’ Kini iriə kisor lafet.

²⁵ “Kini ye nɪpɪg a, tini yame rehuə, in apa yerki nəsimien. Kini ye nɪpɪg ramuə muə ipakə tuk yerkwanu, kini mərig narmamə kasəni nɪpe, masor danis. ²⁶ Kini rokrən kɪn yorwok kɪrɪk ruə maiyoh in mɪmə, ‘!Eh! ?Naha e narmamə kasor?’ ²⁷ Kini rini-pən tukun mɪmə, ‘Naorahim ruauə, kini kafam tatə rɪmoh kau kɪrɪk yame rəsiis-əsiis, meinai naurahim rɪrerɪg-pə mɪn, kini in rəsənɪn əmə.’

²⁸ “Kini piauni yame rehuə, rɪkɪn rɪmhə, kini mɪmə, ‘To yakpəh nɪvənien imə.’ Kini kafan tatə rɪtərhav-pə iruə maməkeikei kɪmɪn mə tukrɪvən imə. ²⁹ Mərig rini-pən tuk kafan tatə mɪmə, ‘Ǝmru.

Kimwarə newk ripsaah, kini yakamor wok ikin e rəmhen kin yorwok kirik kafam, kini mipəh nəsikien nəkwam. ?Mərig rhawor, tatə? Nimirəh nivəsi-pəyen nar kəskəh kirik kimi yo rəmhen kin nəni, mə jakor nəviginien kirik kimawə yo minə tiksın. ³⁰ Mərig narim a yame rimnoriah fam kafam nautə tuk nərokien piraovın kape swatuk, kini nipig rirerig-pə yerkwanu, kini nakarar muh kau kirik yame rəsiis-əsiis mamor lafet kin kafan.'

³¹ "Kini kafan tatə rini-pən mimə, 'Narik. Nipig m-fam kirau mik kwarə. Kini narimnar kafak kafam. ³² Mərig ratuatuk əmə mə tuksor lafet e misəvigin meinai naorahim e rəmhen mə ru-amhə ta, mərig taktəkun ai in ruimragh min. In rimneirwei, mərig taktəkun ai kwəsəm in.' "

16

Nuhpikinien ye manaja yame ramor norien yame riko-iko

¹ Nipig kirik, Yesu rini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, "Yermaru kirik, kafan nautə ripsaah, kini in mivəh manaja kirik muə yame ramehuə ye kafan yorwok minə. Kini yorwok minə tiksın khauə mharuk-pən nəgkiarien has ye manaja a kimi yermaru mhamə, '!Eh! Kwən a ramoriah kafam narimnar.' ² Kini rokrən kin kwən a ruə raməgkiar kimin mimə, '!Eh! ?Naha nəgkiarien yakərig kamni iram? Yakorkeikei mə takvəh fam nəgkiarien minə kape wok kafam, muə, meinai taktəkun ai jakher ye-rhav kin ik.'

³ "Kini manaja a rimavən, mamətərig kin mimə, 'Aweh. Kafak yermaru rorkeikei mə tukrher ye

rhav kın yo, kafak wok tukrirkək. ?Kini jakhawor pən iran mine? Nagheek ripəh nəmhenien mə to yakikir nimoptanə [mivəh mane iran], kini yakauris pik tuk nawəyen kın mane tuk narmamə.
⁴ !Eh! Taktəkun ai yakirkun naha nhagin yame jakor, pəh narmamə tukhakir yo mhavən iməriə ikin masarha huvə tuk yo nipig kafak yermaru tukrher ye-rhav kın yo.'

⁵ "Kini manaja rimavən mokrən kın narmamə yamə mine kasor kaon kimi yermaru khauə kirikianə kirikianə. Kini rini-pən tuk yermamə yame rimnəkupən muə mimə, '?Ik nimnor kaon kimi yermaru ye naha?' ⁶ Kini kwən a rini-pən tukun mimə, 'Yimipik dram kape nehe olif iriə m-fam wan hundred.' Kini yemehuə rini-pən tuk kwən a mimə, 'In əmə e nəkwəkwə kape kaon kafam. Əkwətə aihuua əmə ru, mirai-pən əmə fifti dram ye kafam nəkwəkwə.'

⁷ "Kini rini-pən min tuk kwən kirik mimə, '?Ik nimnor kaon kın naha?' Kini rimə, 'Yimnor kaon kın wan taosen bag wit.' Kini manaja rimə, 'Vəh nəkwəkwə kape kaon kafam, kini mirai-pən əmə eit hundred bag wit.'

⁸ "Kini kwasig ikin, yermaru kape manaja aperə rimnərig nəvsaoyen kın, marar məgnəgin in tuk kafan norien kape neikuəyen mə in tukrəm huvə atuk in. Norien e ramhajoun mə narmamə ye tokrei tanə, kharkun norien bisnes irəriə minə, mərig narmamə kape nikakien khapəh nharkun-huvəyen norien minə kape tokrei tanə. ⁹ Kini yakamni-pre tuk əmiə mə, sasitu huvə ye narmamə kın mane kape tokrei tanə mə iriə tukhauə kimiə minə tiksın. Kini nipig mane kape tokrei tanə

tukrirkək, kini Kughen tukrivəh əmiə mivən apa ye rao ye neai yame ramarə kape rerin.

¹⁰ “Tukmə yermamə yame rirkun narhahuvəyen tuk nar kəskəh kirik rirkun narhahuvəyen tuk nar ehuə kirik. Kini yermamə yame ramor norien yame rapəh natuatukien ye nar kəskəh kirik, in tukror norien yame rapəh natuatukien ye nar ehuə kirik. ¹¹ ?Ror məknakin mə tukmə kimiə nakhapəh nisarhahuvəyen tuk mane kape tokrei tanə e, yermamə rirkək yame tukreighaan kin əmiə mə takhawəh nar huvə əfrakis, in e narimnar kape Kughen. ¹² Kini tukmə kimiə nakhapəh nisarhahuvəyen tuk narimnar kape yermamə min kirik, kini pəh rikimiə tukripəh nəsikien mə tukvəhsi-pre min kimi əmiə kapəmiə atuk narimnar, meinai, kirkun mə takhapəh nisarhahuvə-minien tuk narimnar minə a.

¹³ “Yermamə rirkək yame to ror slef kape yemehuə mir kiraru. To ramor məknakin, tukraməkeikei morkeikei kirik, maməməkin kirik; uə tukraməkeikei mor nəkwai kirik, məpəh kirik. To nakhapəh nisor-kwis-kwisien wok kimi Kughen mine tuk mane.”

¹⁴ Farisi minə kisorkeikei pik mane, kini nipig kimisərig nəgkiarien minə a, kini misarh iakei ye Yesu. ¹⁵ Mərig In rimini-pən tuk əriə mimə, “Kimiə nakasor norien yamə mine kasor narmamə rikiriə raməsik mə naksatuatuk. Mərig Kughen rirkun mə rikimiə rahas. Yakamni məkneikin meinai naha nhagin yame narmamə khavəh-si haktə mə in nar ehuə, mərig ye nimri Kughen in nar apnapig əmə.”

*Loa tukramarə rerin
(Mat 19:1-12; Mak 10:1-12)*

¹⁶ Kini Yesu rimə, “Kamni-ərhav Loa mine nəgkiarien kape profet kape Kughen minə meriaji-pə Jon Baptaes, kini kwasig ikin, kamni-ərhav nəvsaoyen huvə kape narmaruyen kape Kughen, kini narmamə m-fam kisarkut mə tukhavən misarə aikin. ¹⁷ Mərig kipəh niniyen kimə wok kape Loa mine nəsaninien kafan ruirkək. Nikam. Nəgkiarien m-fam kafan kasəmiryame rehuə minə meriaji-pən yame rəkəskəh əgkəp minə. Loa tukrarə rerin rapita neai mine tokrei tanə. ¹⁸ Tukmə yermamə kirik rīpəh kafan hanə piraovın, kini mamkir piraovın pisin kirik min mwarə, in ramor təvhagə has. Kini tukmə yermamə kirik rikir piraovın kirik yame kafan yerman rimməpəh, kini kwarə kwis, kini in ramor təvhagə has meinai in raməkrəh kin piraovın kape yermamə pisin.”

*Kwanage kape kwən kirik kafan nautə rehuə
mine Lasaros mine Ebrahim*

¹⁹ Kini Yesu rimini mimə, “Kwən kirik, kafan nautə rehuə rīvən ye neipən huvə minə, nimrin rhaktə, kini nipig mifam ramən pik nəviginien huvə minə. ²⁰ Kini yavən has kirik, nhagin e Lasaros, nipran rəmhir-əmhir. Kini kirəh kavən apa ye kwəruə kape yerkwanu. ²¹ In rorkeikei pik mə tukrən nisimsi nəviginien yame raməsaah-əsaah-pən ye nəpəəg tebol kape yamehuə a. Kini nar kirik rahas min, kuri minə min khauə masəpaih-əpaih nimap minə kafan.

22 “Kini yavən has a rımamhə, kini agelo mınə khavəh mhavən apa ye nıkar Ebrahim, kwənmhaan kape nisaiyen. Kwən a kafan nautə rehuə, in mın rımamhə, kini kınım. 23 Kini in rıvən apa ye nap ehuə, mamərig nəmhəyen ehuə, marha-faktə, maməm Ebrahim apa isok, Lasaros apa ye nıkarın. 24 Kini mokrən apomh mımə, ‘Tatə Ebrahim. !Awəh! Pəh rıkim tukreihuə tuk yo. Her-pən kın Lasaros mə tukreires kwənkwai kwermın ye nu kini mıvəh muə mırıp neramık kın pəh rokiei, meinai yakamərig nəmhəyen ehuə eikın e ye nap ai taktəkun.’

25 “Mərig Ebrahim rımə, ‘Narık, rıkim tukraməsık ru kafam nımraghien apa kupən. Ik nımnavəh narımnar huvə kafam rıpsaah, mərig Lasaros rınnamərig nəmhəyen ehuə ye nıpran. Mərig taktəkun ai, in ramərig rhuvə ikın e. Kini ik, nakamərig nəmhəyen ehuə ye nıpram. 26 Kini nar kırık mın. Ye kwerkwan irətawə, nəkwai nımır ehuə yame raməwhai ətawə. Ik en, kini kımawə e. Tukmə kımawə kırık rımə tukrurə məm əmiə, mərig to rıpəh nurəyen. Kini tukmə kımıə kırık rımə tukruə məm əmawə, mərig to rıpəh nuəyen.’

27 “Kini yermamə yame kafan nautə rehuə rımını mımə, ‘Tatə. Yakaməkeikei kımık. !Awəh! Her-pən kın Lasaros rıvən ye nımə kape kafak tatə 28 meinai piak kırıkırıp aikın. Rhuvə mə in tukrıvən mor kwırıp kımı əriə pəh tukasərig əriə mə tukhapəh nhauə-mınien ikın yakamərig pık nəmhəyen ikın.’

29 “Mərig Ebrahim rımə, ‘Nıkam. Iriə kharkun nisəvheikınien Nəkwəkwə kape Moses mıne profet

kupən minə kape Kughen. Pəh piam minə tuksərig nəgkiarien minə a.'

30 "Kini yermamə yame kafan nautə rehuə ramni mīmə, 'Nikam, Tatə Ebrahim. Ripəh nəmhenien. Mərig tukmə yemə mhə kirik rirerig-pən mini əsaah pən tuk əriə, iriə tuksarar ye nərigien kapəriə, misəpəh norien has minə kapəriə.'

31 "Mərig Ebrahim rimə, 'Tukmə khapəh nisərigien nəgkiarien kape Moses mine profet minə kape Kughen, kini in nar apnərig tukmə kwən kirik ramragh mīn ye nīmhəyen kafan, kini mivən məgkiar kimi əriə, mərig tukhapəh nhaniyen nəfrakisien iran.' "

17

*Takhapəh nisorien yermamə rimir ye norien has
(Mat 18:6-7; Mak 9:42)*

1 Kini Yesu rini-pən tuk kafan narmamə minə mīmə, "Nəfrakisien. Nivəhsipən-vəhsipənien kape təvhagə has yamə mine kamhavi-pən narmamə ye nahasien, iriə tukhauə. Mərig narpinien ehuə ramvən tuk yermamə yame ravəhsi-pən vəh-sipən kimi narmamə, uə yame in swatuk kape niwəhsi-pən wəhsi-pənien. 2 Mərig tukmə yermamə kirik ravi-pən kwajikovə kirik yame rhatətə irak, mə tukror təvhagə has, kini yermamə a, Kughen tukror narpinien ehuə kimin. Kini narpinien a tukriskai rapita yame kiruk-pən kapier pam kirik ye nipətək nuan, karkw-ərhav-pən kin ye tame tahik mə tukrəmnim. 3 Kini

ror məkneikin mə takasəkeikei masarha huvə tuk kapəmiə nımraghien.”

Takhapəh nisarpinien tai təvhagə has kape yermamə

(Mat 18:15, 21-22)

Kini Yesu rimə, “Kini tukmə piam ramor təvhagə has kimik, ni-pən kafan norien has ye nımrin, kini tukmə ramarar ye kafan nərigien, kini əru kin kafan norien has mıpəh nıvəh-tımtımien yerkim. ⁴ Kını nar apnapıg in ramor təvhagə has kimik m-seven ye nıpıg kirikianə, kini muə m-seven mınıpre tuk ik mımə, ‘Kəsi. Yımnor təvhagə has kimik. Jakarar ye kafak nərigien mıpəh kafak təvhagə has,’ kini ik takaməkeikei mərükın kafan norien has mınə, kini mıpəh nıwəh-tım-tımien yerkim.”

Yermamə yame ramni nəfrakisien ye Kughen, kafan nəhuakien ror nanmın

(Mat 17:20)

⁵ Kını aposol mınə kımısayoh Yesu Yermaru mhamə, “Or kapəməwə nhatətəyen rıskai məmhen mın.”

⁶ Kını Yesu Yermaru rimə, “To nhatətəyen kapəmiə rikəskəh pawk rəmhen kin kwənkwai mastad, mərig nakharkun nhani-pənien tuk tukwas e mə, ‘Əvi atuk ik, kini mıvən mıviə pən apa ye tahik,’ kini tukror nəkwaimiə.”

Kimiə naksəmhen kin yorwok mınə kape Kughen

⁷ Kını Yesu rimə, “Hani-ru. ? Tukmə yermamə kirik, kafan yorwok ramasim, uə ramarha tuk sipsip mınə, kini mırerig-pə yerkwanu, kini rikimiə raməsik mə yamehuə kafan tukrını pən

tukun mīmā, ‘! Eh! Yuə aihuaa məkwətə mən nəviginien a.’? ! Nīkam! ⁸ Məriḡ in tukrini-pən tuk kafan yorwok mīmā, ‘Yuvən mor nak nəviginien, kin yuvən miwəhsi-pən kafam neipən huvə, kini miwəhsi-pə nak nəviginien mine nik niniimien. Nipig nimnor fam kafam wok, nakirkun nivənien məvigin minim.’ ⁹ ?Kini rikimiə raməsik mə yemehua, in tukrini-pən tenkiu kimi kafan yorwok tuk wok ehua kafan yame in tukraməkeikei mor uə nīkam? ! Nīkam! ¹⁰ Kini kimiə en, naksəmhen əmə kin yorwok minə kape Kughen. Nipig nimisor fam narimnar yame Kughen rimini-pre tuk əmiə mə takasəkeikei misor, takasəkeikei mhani əmə mhamə, ‘Kimawə yor wok minə əmə. Ripəh nəmhenien mə tukni vi vi əmawə. Yakasor əmə wok yame kimawə jakasəkeikei masor.’ ”

Yesu rimnor huvə narmamə ten yamə mine kamhawəh nəmhəyen e leprosi

¹¹ Nipig Yesu rimneriwək mamvən Jerusalem, In rimavən-pən ye kwerkwān ye provins mir e Sameria mine Galili. ¹² Kini nipig rimatərhav-pən ye yerkwānu kirik, narmamə ten yamə mine kamhavəh nəmhəyen e leprosi kimnhauə misərer isok kwənmopin, ¹³ kini misokrən kin In mhamə, “! Yesu Yermaru! !Pəh rikim tukreihuə tuk əmawə!”

¹⁴ Kini nipig Yesu rimnəm əriə, mini-pən tuk əriə mīmā, “Havən, misəm pris, pəh in tukrəm nipraimiə.” Kini nipig kimiseriwək ye swatuk, kini mhahuvə, nəmhəyen a rirkək irəriə.

¹⁵ Kini iriə kirik rəm mə leprosi kafan rirkək. Kini rarar mirerig-pən tuk Yesu mamokrən apomh

mimə, “!Yakamni vi vi Kughen! !Yakamni vi vi Kughen!” ¹⁶ Kini in rimneiwaiyu mənimkur-pən ye nihu Yesu, mini vi vi In tuk nor-huvəyen kafan nəmhəyen. Kwən a in yemə Sameria. ¹⁷ Kini Yesu rimiini mə, “?Nəfrakisien mə yimnor huvə narmamə ten maikwas ta ye kapəriə nəmhəyen, uə nīkam? ?Məriḡ naen hiə? ¹⁸ Kwən a in yepsipis əmə, məriḡ in pisin əmə rimireriḡ-pə mamni vi vi Kughen.” ¹⁹ Kini Yesu rini-pən tuk kwən a mə, “Ǝrer meriwək mamvən. Kafam nhatətəyen rimnor huvə ik.”

Narmaruyen kape Kughen tukruə

(Mat 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nipiḡ kirik, Farisi minə kimisaiyoh-pən Yesu mhamə, “Tuk nagheen narmaruyen kape Kughen ruə?”

Kini In rini-pən tuk əriə mimə, “To narmamə khapəh nisəmien Narmaruyen kape Kughen yame ramuə kin nimiria. ²¹ Kini yermamə kirik rirkək yame tukrini mə, ‘Hauə-ru misəm, in apa,’ uə ‘Hauə misəm. In apa.’ Meinai narmaruyen kape Kughen ruauə ta maməmīr yerkimia.”

²² Kini Yesu rini-pən tuk kafan narmamə minə mimə, “Nipiḡ minə kimnhauə yame naksorkeikei mhamə taksəm nipiḡ minə kape Ji Yermamə, məriḡ to nakhapəh nisəmien. ²³ Kini narmamə tukhani-pre tuk əmia mhamə, ‘!Hauə-ru misəm, in apa!’ uə ‘Hauə, in apa!’ Məriḡ takhapəh nhakwasigien kin əria, ²⁴ meinai ye nipiḡ Yo, Ji Yermamə, jakurə iran, in tukrəmhen əmə kin naropigien yame raməsia ye neai ye nīkarin kirik muə meriaji-pən

nīkarin kirik min. Kini narmamə m-fam tuksəm mharkun. ²⁵ Mərig kwasig ikin ye narimnar minə a, jakaməkeikei mamərig nəmhəyen ehua, kini narmamə yamə mine kisarə ai taktəkun, kamhaukreikin-pə nimeitairiə masəpəh Yo.

²⁶ “Ye nīpig Yo, Ji Yermamə, jakuə iran, tukrəmhen əmə kin narəyen kupən ye nīpig kape Noa. ²⁷ Ye nīpig a, narmamə kasəvigin, mamhanim, masor nəviginien kape narkurəkien, in e narimnar m-fam kasor ye nimraghien kapəriə, miseriaji-pə ye nīpig yame Noa ruavən imə ye nəpəəg nəkwai rao ehua kafan. Kini nəhig rimap, yapiwən ehua rimauə maiyu makatənim fam kin narmamə yamə mine khapəh nhavənen ye nəkwai rao.

²⁸ “In rəmhen əmə min kin narəyen kupən ye nīpig kape Lot. Narmamə kimnasəvigin, mhanim, masor salem kin narimnar, mamhawəh nimri narimnar, masəsim, mhavhirəkien nimə minə, in e narimnar fam kimisor ye nimraghien kapəriə. ²⁹ Mərig ye nīpig yame Lot rimatərhav-pən ye taon a Sodom, kini nap mine kapier yame kamhawək mhasi-faktə ye neai masəkwəpni əriə m-fam apa ye taon.

³⁰ “Kini rəmhen əmə kin nīpig Yo Ji Yermamə jakuə min iran. Kini Kughen tukror əpu Yo kimi narmamə. ³¹ Ye nīpig a, tukmə yermamə kirik ramkwətə iruə ye kafan nimə, pəh in tukrap mīpəh nivən-minien a ye nimə mə tukripik kafan narimnar. Kini tukmə yermamə kirik apa ye kafan nəsimien, pəh in tukrap, mīpəh nuə-minien ye yerkwanu. ³² !Takhapəh nisəru-kinien piahwaru

kape Lot! ³³ Yermamə yame rorkeikei mə in tukramraptərəkın kafan nımraghien ye tokrei tanə e, mıpəh nıkwasıgıen kın Yo, in tukrıpəh nı-wəhyen nımraghien rerın. Mərig yermamə yame raməpəh narımınar kape nımraghien kape tokrei tanə e, mıkwasıg kın Yo, in tukrıvəh nımraghien rerın. ³⁴ Yakamni-pre tuk əmiə mə, ye nıpıg a, yenpıg, yermamə kıraru tukawapır ye bed kırıkianə əmə, kını jakvəhsi-ta kırıkianə, mıpəh kırıkianə. ³⁵ Kını pıraovın kıraru tukawor nəvıgınen, kını jakvəhsi-ta kırıkianə, mıpəh kırıkianə. ³⁶ Yerman kıraru tukawasım, kını jakrəhsi-ta kırık, mıpəh kırık.”*

³⁷ Kını kafan narmamə mınə kımnhani-pən tukun mhamə, “Yermaru, takıtərhav-pə hiə?”

Kını In rımını-pən tuk əriə mımə, “Takharkun əmə. Rəmhen kın nıpıg lıgkai mınə kamhaivə yerpırig mıseiwaiyu masərip tahık, nakharkun mə kəməm mınə apaıkın.”

18

Nuhpıkınien ye yeni has yame ramor tan pən ye nasıtuyen

¹ Kını Yesu rımını nuhpıkınien kımı əriə maməvhag kın kımı əriə mə tukasəkeikei masəhuak nıpıg mıfam mhapəh nısəpəhyen, mhapəh nısorien mə rıkirıə tukreiwaiyu. ² In rımını mımə, “Yerkwanu kırık, yeni kırık aikın kape nərəhuyen nəgkiarien mınə. Kını rıpəh

---

17:32: Jen 19:26   **17:33:** Luk 9:24   * **17:36:** Nəgkiarien ye v 36 rıkək ye kopi akwas tıksın kape Niutesteman. Keinein mə Luk rımırı əfrakis uə nıkam.   **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

nisiaiyen Kughen, kini mīpəh nisiai-mīnien narmamə. ³ Kini ye yerkwanu a, piraovīn kīrik kīnnamhə tan kīn aikīn, kini nīpīg mīfam ramuə mamaiyoh yeni a mīni-pən tukun mīmə, ‘Aweh. Asitu irak mərəhu atuatur nahasien yame kafak tīkmīr ramor irak.’ ⁴ Məriḡ yeni a ramor pīk tan pən tuk nəḡkiariēn mə tukror huvə aihuaa nahasien kape pian a. Məriḡ pian a rīmnaiyoh-pən kwən a ye nīpīg mīfam. Kini yeni a ramətəriḡ mīmə, ‘Nar apnariḡ mə yakpəh nisaiyēn Kughen, mīpəh nisiai-mīnien narmamə, ⁵ məriḡ jakaməkeikei mīvən mərəhu atuatur kafan nahasien kini mərəhu nīhuvəyēn. Meinai pian a ramni nar kīrikiānə maməriḡ mītə yo tuk kafan nəḡkiariēn mamriḡpīn. Kini tukmə yakamor tan pən tukun, kini in tukruə mamokrən-okrən kīn yo, kini yakəpkəs kīn.’ ”

⁶ Kini Yesu Yermaru ramriḡpīn nəḡkiariēn mīmə, “Sətəriḡ kīn Yo. Nəḡkiariēn kape yeni apa rahas pīk. ⁷ ?Məriḡ rhawor ye Kughen? In rīmīrpen kafan narmamə mīnə, kini iriə kīsasək ətḡīn In nīpīg mī-fam yenpīg-enpīg mīnə mīne yenpīg mīnə fam. ?Kini rikimīə raməsīk mə In tukrīni-pən tuk əriə mīmə, “Takhawhīn pī pom”? Nīkam. ?Kīmīə nakhamə ta mə In ramor tan pən tuk nasituyēn ye kafan mīnə uə? Nīkam. ⁸ Yakamni-pre tuk əmīə mə nəfrakisīēn, In tukrasitu aihuaa əmə ye kafan mīnə, kini mərəhu atuatur nahasien yame ramuə tuk əriə. ?Məriḡ nīpīg Yo, Ji Yermamə, jakrerīḡ-pə mīn iran ye tokrei tanə, jakəm mə narmamə tīksīn aikīn yamə mīne kīshatətə ye Kughen uə kharkək?”

Nuhpīkīnien kape Farisi mīne narmamə yamə

mine kasærer tuk mane kape takis

⁹ Kini Yesu rimini nuhpikinien kirik kin narmamæ tiksîn yamæ mine khamæ ta mæ kisatuatuk rapita narmamæ minæ tiksîn, masæm-æhu narmamæ minæ fam. ¹⁰ In rimini mimæ, “Kwæræ mir kiraru kimiravæn apa ye Nimæ Ehuæ kape Kughen mæ tukwæhuak. Kirik, in Farisi. Kini kirik in ramærer tuk mane kape takis. ¹¹ Kini Farisi ramærer mamsigævin næhuakien, mamægkiar atu-atuk iran mimæ, ‘Kughen, yakamni vi vi lk meinai yakor pisin ye narmamæ apnapig minæ, yamæ mine kisorkeikei pik mane, maseikuæ mæ tuksækræh kin, masor rahas, misækræh kin piraovîn kape yermamæ pisin. Kini yo yakpæh norien ræmhen kin kwæn e yame ramærer tuk mane kape takis. ¹² Nipig kiraru ye wik kirikianæ, yo yakamatuakæm mamæpæh næviginien tuk næhuakien. Kini tukmæ yakvæh narimnar ten, yakvæhsi-pre kirikianæ.’

¹³ “Mærig kwæn a yame ramærer tuk mane kape takis, in ramærer isok, kini mamauris, mipæh narha-faktøyen ye neai mamæhuak. Kini rikin rarkwopir, mamasæk, mamærip nimagen mimæ, ‘Kughen. Yo yemæ has. !Pæh rikim tukreihuæ tuk yo!’ ”

¹⁴ Kini Yesu ramripin nægkiarien mimæ, “Yakamni-pre tuk æmiæ mæ nipig kwæræ mir e tukrarerig-pæn yerkwanu, yermamæ yame ramærer tuk mane kape takis, Kughen tukræm mæ kafan nimraghien in ratuatum. Mærig Farisi rapæh natuatumien, meinai yermamæ yame ravæh-si haktæ atuk in, Kughen tukrivæh-si æhu; mærig

yermamə yame ravəhsi-əhu atuk in, Kughen tukrivəh-si haktə.”

*Kwajikovə minə kimnhavən misəm Yesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ Kini narmamə tiksın kimnhapık kapəriə kwajikovə əmtəmtə minə mhavən masəm Yesu mə In tukrərəhu-pən kwermın irəriə, mivəhsi-pən nihuvəyən kimi əriə. Mərig narmamə minə kape Yesu kimnhani-əhu əriə. ¹⁶ Mərig Yesu rımnokrən kın kwajikovə minə mə tukhavən ipakə tukun. Kini mımə, “Takhapəh nhani-əhuyen kwajikovə minə. Səta irəriə pəh khauə tuk Yo. Meinai Kughen tukramarmaru ye narmamə yamə mine kisəmhen kın kwajikovə minə e. ¹⁷ Yakamni əfrakis tuk əmiə mə yermamə yame rıkin rıpəh nagienien tuk nivəhyen kafan nərigien reiwaiyu rəmhen kın kwajikovə, to rıpəh nivənien ye Rao ye Neai.”

*Yermamə kirik kafan nautə reihuə
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)*

¹⁸ Kini yemehuə kirik ruə mını-pən tuk Yesu mımə, “Yhajoun huvə. ?Nakmə jakaməkeikei mor naha mamarə rerin?”

¹⁹ Kini Yesu rımə, “? Nakhawor mamni mə Yo yakhuvə? Yermamə kirik rapəh nihuvəyən. Kughen əmə In rhuvə. ²⁰ Ik nakwırkun ta loa yame Moses rımını mımə, “Takpəh nhopniyen yermamə. Kini mıpəh napırpən-apnapıg-ien tuk piraovın pısın. Kini mıpəh nəkrəhyen. Kini mıpəh nını-apnapıgien nar meikuə kın ye yermamə kirik. Tuk nıpig minə fam takamsıai rımım mine nısınım.’ *(Eks 20:12; Dut 5:16-20)*”

21 Kini kwən ai rini-pən tukun mimə, “Yhajoun. Loa minə en, yakaməri-pən fam ye nəkəskəhyen kafak, muə meriaji-pə.”

22 Kini Yesu rimnəriḡ nəḡkiarieren a, mini-pən tuk kwən a mimə, “Nar kirikianə əmə ik nakpəh nor-hanəyen. Takvən, məvrai rik rik fam kafam narimnar, mivəh mane iran, kini mivəhsi-pən kimi yavən has minə. Kini kafam narimnar tukripsaah apa ye neai. Kini ik muə, mikwasig kin Yo.”

23 Nipig kwən ai rimnəriḡ nəḡkiarieren yame Yesu rimini, rikin rəpou, meinai kafan nautə ripsaah.

24 Kini Yesu rarha-pən mini-pən tukun mimə, “! Man! Riskai pik tuk narmamə yamə mine kapəriə nautə rehuə tuk nivənien pəh Kughen rarmaru irəriə. 25 ?Nakhmə ta mə narmiragh ehuə kirik, kamni kimə kamel, to rauru-pən ye kwəruwei nidil uə? Nikam, rəutən pik. Rəmhen əmə min kin yermamə yame kafan nautə rehuə, rəutən pik tukun tuk nətayen aikin a muə Kughen rarmarumaru iran.”

26 Kini narmamə yamə mine kimisəriḡ nəḡkiarieren yame Yesu rimini kinasaiyoh əriə minə, mhamə, “!Eh! ?Məriḡ tukmə ror məknekin, kitawə pa in tukramarə ye nimraghien rerin?”

27 Məriḡ Yesu rimini mə, “Narimnar yame narmamə kiseinein nisorien, Kughen rirkun norien.”

28 Kini Pita rini-pən tukun mimə, “?Məriḡ rhawor irəmawə? Yiməsəpəh fam kapəmawə narimnar, mhauə, mamhakwasig kin Ik.”

29 Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yermamə yame in ravəh əkupən Yo, kini maməta ye kafan narimnar rəmhen kin nimə, uə piraovin, uə pi-auni, uə kafan kakə, uə rimni mine nisini, uə

kafan kwajikovə mə tukruə ye Narmaruyen kape Kughen, ³⁰ kini yermamə a, ye tokrei tanə e, tukraməkeikei mivəh narimnar ripsaah məknakin rapita narimnar yamə mine rimməpəh kupən. Kini ye narəyen vi kafan, tukrarə ye nimmraghien rerin.”

*Yesu rimini-ərhav min kafan nimhəyen
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)*

³¹ Narmamə khapsaah, kini Yesu rokrən kin kafan narmamə twelef, misəkwətə karin, kini rini-pən tuk əriə mimə, “Sətərig ru. Taktəkun ai, tukhavən apa faktə, Jerusalem. Kini narimnar yame profet kape Kughen minə kupən kimnhani irak, Ji Yermamə, tukhauə misor nəfrakisien kin. ³² Tukeighan-pən kin Yo ye kwermi nəmə Rom, kini tuksarh iakei irak, misərkis-ərkis Yo, misərig-əvhin Yo. ³³ Tukrəh Yo, kavən, khopni Yo. Mərig ye nipiğ yame ror kisisər kin, jakamragh min.”

³⁴ Mərig narmamə twelef kafan kimnhapəh nharkunien nipiğai nəgkiarien kafan, meinai Kughen rimmerkwaig kin nipiğai narimnar minə a, kini kimnhapəh nharkunien mə raməgkiar ye naha.

*Yesu rimmor huvə nimirin pis kirik
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)*

³⁵ Nipiğ Yesu ramuə ipakə tuk taon a Jeriko, nimirin pis kirik aikin ramkwətə ye nikar swatuk. Nipiğ mi-fam in ramawə-pən kin mane kimi narmamə. ³⁶ Kini nipiğ nimirin pis rimmərig mə narmamə khapsaah kaseriwək ye swatuk, kini raiyoh-pən mə, “?Naha nhagin narmamə kasor?”

³⁷ Narmamə khani-pən tukun mhamə, “Yesu e. Yemə Nasaret. Rameriwək ye swatuk.”

³⁸ Kini rokrən apomh mimə, “!Yesu! !Kwənərəus kape King Deved! !Rikim tukreihuə tuk yo!”

³⁹ Kini narmamə e kaseriwək misəkupən kin Yesu khani-pən tukun mhamə, “!Ah! !Pim!”

Mərig ramripin əmə ye nokrənien, mamni mə, “!Kwənərəus kape King Deved*! !Rikim tukrehuə tuk yo!”

⁴⁰ Kini Yesu rərer mini-pən tuk əriə mimə, “Harəh mhauə.” Kini kimnharəh mhauə ipakə, Yesu raiyoh-pən mimə, ⁴¹ “?Nakmə jakor naha nhagin kimik?”

Kini in rimə, “Yermaru, yakorkeikei mə jakəm nar.”

⁴² Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Arha məm nar. Kafam nhatətəyen rimnor huvə ik.”

⁴³ Məkneikin, rarha məm nar, kini mikwasig kin Yesu, mamni vi vi Kughen. Kini nipig narmamə m-fam kimisəm nar a, iriə min kimnhani vi vi Kughen.

19

Sakias rimini nəfrakisien ye Yesu

¹ Kini Yesu reriwək mamvən mə tukritərhav-pən Jeriko. ² Kini ye taon a, kwən kirik aikin, nhagin e Sakias. In yemehuə kirik kape narmamə yamə mine kasərer tuk mane kape takis. Kini kafan nautə ripsaah. ³ Kini in rorkeikei mə tukrəm-ru mə Yesu In pa. Mərig reinein nəmien, meinai in

---

* **18:39:** Kwən a ramokrən kin Yesu məknakin, ramhajoun mə ramni nəfrakisien iran, mə in Kristo yame Kughen rimirpen.

rarkwakwə. Kini narmamə kasərer əswasig kin.
 4 Kini Sakias raiyu əkupən mivən mhaktə ye tokrei
 nai kirik e kamni kimə sikamo, mə tukrəm Yesu ye
 nipiḡ In tukrukurao-pən aikin.

5 Kini nipiḡ Yesu rimaue atuaturuk a in ikin,
 marha faktə məm in. Kini mini-pən tukun mimə,
 “Sakias. Eiwaiyu aihuaa. Meinai taktəkun ai,
 jakaməkeikei mivən apa imam yerkwanu kafam
 mamarə.” 6 Məkneikin Sakias rimneiwaiyu, mikir
 Yesu miravən apa iman ikin yerkin agien.

7 Mərig nipiḡ narmamə kimisəm narimnar
 minə a, kini kisəsiwən-əsiwən kin norien minə
 a, mamhani nikar Yesu mhamə, “!Ah! Kwən a
 ramvən imei yor təvhagə has minə.”

8 Kini nipiḡ kimnhavən ye nəkwai nimə kape
 Sakias, in rərer mini-pən tuk Yesu mə, “Yermaru.
 Ərig-ru yo. Jakəwhai kafak narimnar mvwəhsi-
 pən nipərin kimi yavən has minə, mipəh nipərin
 kafak. Kini narimnar yame yimnəkrəh kin, yo
 jakarpin-pən mi-kuas.”*

9 Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Taktəkun
 Kughen rivəh miragh ik mine kafam minə. Meinai
 ik min nimnhatətə ye Kughen, kini ik nimaue
 kwənərəus əfrakis kirik kape Ebrahim. 10 Kini
 Yo, Ji Yermamə, yimaue mə jakarhakin narmamə
 yamə mine kwəserwei, miwəh miragh əriə.”

19:7: Luk 15:2   * **19:8:** Eks 22:1 mine Nam 5:6-7 krəni
 mə tukmə yermamə kirik raməkrəh kin nar kirik, turkraməkeikei
 marpin-pən m-kwas.   **19:9:** Luk 13:16; Wok 16:31   **19:10:**
 Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15

*Nuħpikiniēn ye narmamə yamə mine kimisor
wok kin mane
(Mat 25:14-30)*

¹¹ Nipig Yesu rinamuə ipakə tuk Jerusalem, narmamə rikiriə rimnəsik mə narmaruyen kape Kughen pəh nien mə tuktu ruə. Kini Yesu ramripin nəgkiariēn kafan mamni nuħpikiniēn kirik kimi əriə ¹² mimə, “Yemehuə kirik rimə tukrivən apa kantri pisin kirik isok, mə tukvəh-si haktə in mə in king kirik. ¹³ Kwasig ikin ritərhav, in rimnokrən kin kafan yorwok ten, məwhai mane mivəhsi-pən kirikianə kirikianə kimi əriə†. Kini mini-pən tuk əriə mimə, ‘Kimiə takasəkeikei masor wok kin mane, pəh ramehuə, miseriaji yo jakrerig-pə min.’

¹⁴ “Mərig iriə apa iman ikin kimisəmakin kwən a, kini misher-pən nəgkiariēn mhamə, ‘Yakhapəh nisorkeikeiyen mə kwən a tukrarmaru irəmawə.’ ¹⁵ Mərig kivəh-si haktə in kinor king kin, kini in rirerig-pə min. Kini mokrən kin kafan yorwok yame mine rimnəwhai kafan mane irəriə. Rimə tukrirkun-ru mə kimisor win ye naha mane ye nipig rimnamarə isok. ¹⁶ Kini yame raməkupən rimauə mini-pən tukun mimə, ‘Yemehuə. Nimnərəhu-pə mane kirik ye kwermik, kini yimnor win min ye irəkwak ten.’ ¹⁷ Kini kafan yemehuə rimini-pən tukun mə, ‘Ik nimnor wok yame rhuvə, meinai nimnor wok huvə tuk nəm-huvəyen nar yame rikəskəh, kini taktəkun ai, yakeighan kin ik mə takarmaru ye taon iriə m-fam ten.’

---

† **19:13:** Nəgiariēn kape Gris ramni mə yemehuə rimivəhsi-pən “mina” kirik kimi əriə kirikianə kirikianə. Mina kirikianə in rəmhen kin wan hundred taosen vatu. **19:17:** Luk 16:10

18 “Kini yame ramkwasig kin ruə mini-pən mə, ‘Yemehuə. Nimmərəhu-pə mane kirikianə ye kwermik, kini yimnor win min ye irəkwak kirkirip.’

19 Kini yemehuə rimini-pən tukun mimə, ‘Ik takamarmaru ye taon iriə m-fam kirkirip.’

20 “Mərig yorwok min kirik ruə mini-pən tukun mə, ‘Yemehuə. Mane e kafam. Yimnərkis ətərekin kin neipən merkwaig huvə kin ²¹ meinai yakamgin kin ik, meinai kafam norien rəutən. Ik nakawəh narimnar yame pəh nien mə kafam, kini mampik nəviginien ye nəsimien yame pəh nien mə kafam.’

22 “Kini yemehuə a rini-pən tukun mimə, ‘!Ik yorwok has! Nəgkarien əmə kafam ramhajoun mə nimmoriah əgkəp. Nakwirkun ta mə yo yemə əutən, kini yakavəh narimnar yame pəh nien mə kafak, kini mampik nəviginien ye nəsimien yame pəh nien mə nəsimien kafak. ²³ ?Rhawor nimipəh nivəhyen kafak mane mivən mərəhu-pən ye bang, pəh nipig yame jakrerig iran, jakirkun nivəhyen kafak mane iriu profit kafan?’

24 “Kini yemehuə a rarar mini-pən tuk narmamə yamə mine kasərer ipakə, mimə, ‘Havəhsita mane yame yimivəhsi-pən kimin, mhavəhsi-pən kimi kwən a kafan mane ten.’

25 “Kini iriə kimnhani mhamə, ‘Yamehuə. Rapəh natuatukien meinai ruivəh-ta mane ten.’

26 “Kini yemehuə a rini-pən tuk əriə mimə, ‘Yakamni-pre tuk əmiə mə, yermamə yame rawəh nar kirik, tukpivəhsi-pən min tiksın kimin. Mərig yermamə yame kafan nar kirik rirkək, tukpiwəhsita fam kafan narimnar minə. ²⁷ Kini taktəkun ai, kafak tikmir yamə mine khapəh nisorkeikeiyen

mə jakuə king kapəriə, takhakir əriə mhauə, mishopni əriə ye nimirik.’ ”

*Yesu rimavən Jerusalem mor əpu mə in king
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)*

²⁸ Kini nipig Yesu rimnəgkiar ta, kini In rimneriwək məkupən mamvən Jerusalem, kini narmamə kimnhakwasig kin. ²⁹ Nipig kimnhauə ipakə tuk yerkwanu mir a Betfas mine Betani ye tukwas a kamni kimə Olif, kini In rimini-pən tuk kafan yermamə mir kiraru mimə, ³⁰ “Takravən apa yerkwanu yame nakaravaag-pən ikin. Ikin a, takwəm kwaji dongki kirik yame kipəh hanə nəsuəyen iran. Nakrarisin mwəsig mirauə. ³¹ Kini tukmə yermamə kirik raiyoh-pre əmiru mimə, ‘?Nakararisin dongki a tuk naha?’ Kini takrani-pən tukun mirəmə, ‘Yermaru kapətawə rimə tukrəsua iran.’ ”

³² Kini kimiravən mwəm naha nhagin yame Yesu rimini. ³³ Kini nipig kimirarisin kwaji dongki, kini narmamə kapəriə a dongki kimisaiyoh əriu mhamə, “!Eh! ?Nakararisin dongki a tuk naha?”

³⁴ Kini iriu kirəni-pən tuk əriə mirəmə, “Yermaru rimə tukrəsua iran.”

³⁵ Kini kimwəsig miravən kimi Yesu, mawəpeinə-pən kin kapəriu kot ye nimetai dongki, kini mw-asitu ye Yesu rhaktə məsuə ye kwaji dongki a.‡ ³⁶ Nipig rimnəsua iran mamvən, kini kafan narmamə kisəpəkiək ta kin kapəriə kot misətu mimhahuvə-pən kin kimi swatuk.

‡ **19:35:** Sek 9:9 ramni profesi kirik mə Kristo tukrəkwətə-pən ye dongki mamua Jerusalem rəmhen kin king.

³⁷ Kini nipig Yesu rinamuə ipakə tuk Jerusalem, maməsuə ye dongki a, mamuə ye tukwas e kamni kimə Olif. Kini narmamə minə kafan khapsaah kimmhauə. Rikiriə m-fam ragien, kharikakun mamhani vi vi Kughen masokrən apomh tuk nımtətien yamə mine kimisəm In ramor. ³⁸ Kini mamhani mhamə,

“Pəh kivəh-si haktə Kwən en ramuə ye nhag Yermaru!
(Sam
 118:26)

Pəh nəmərinyen tukrarə apa ye rao ye neai.
 Kini apa yerpirig əgkəp ye rao ye neai,
 pəh kivəh-si haktə nhag Kughen Yermaru.”

³⁹ Kini Farisi minə tiksın yamə mine kasərer aikin khani-pən tukun mhamə, “Yhajoun. Ni-əhu kafam narmamə minə mə tukhapim əmə.”

⁴⁰ Mərig Yesu rimini-pən tuk əriə mimə, “Tukmə narmamə mine e khapim, kapier minə e tuk-sokrən-okrən.”

Yesu rimini mə nəmə Jerusalem tuksarə ye narpinien

⁴¹ Kini nipig Yesu rimauə ipakə məm taon a Jerusalem, kini mamasək tuk narmamə minə aikin a. ⁴² Mamni mimə, “! Eh! Nar apnapig mə nimisəpəh narımnar yame ravəhsi-pə nəmərinyen kimi əmiə miseriaji-pə ai təkun, mərig tokmə nakpiharkun əriə ai taktəkun, kini Kughen rıpvəhsi-pre kimi əmiə. Mərig nıkam. Narımnar minə a kaserkwaig to nakhapəh nisəmien. ⁴³ Mərig nipig minə e yame ramuə tuk əmiə, kapəmiə tikmir minə tukhauə misərer rukrao irəmiə, tukhakır nımoptanə mhakır ihaktə kor kəsik kəupə kin ye kapəmiə taon, misor əswasig

kin tuk əmiə. ⁴⁴ Kini iriə tukSORIAH fam nimə minə ye taon kapəmiə, to kapier kirik ye kapəmiə nimə minə rīpəh nərərien. Kini tukshopni əmiə mifam mine kapəmiə kwajikovə minə. Narimnar minə fam e tukruə meinai kimiə nakseinein nīpīg e towei yame Kughen rīmauə mə tukrīvəh mīragh əmiə iran.”

*Yesu rīmnəko ye-rhav narmamə yamə mine kasor maket ye Nimə Ehuə kape Kughen
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)*

⁴⁵ Kini Yesu rīmavən ye Nimə Ehuə kape Kughen, maməko yerhav narmamə yamə mine kasor maket aikin. ⁴⁶ Kini In rīmini-pən tuk əriə mə, “Kimirai-pən ye Nəkwəkwə kape Kughen kimə, ‘Kafak nimə, in nimə kape nəhuakien,’ (Aes 56:7) məriḡ kimiə naksor ruə rəmhen kin ‘nimə kirik yame yəkrəh minə kaserkwaig ikin.’ (Jer 7:11)”

⁴⁷ Kini kwasig ikin, ye nīpīg m-fam, Yesu rīmnəwhag apa ye nəkwai Nimə Ehuə kape Kughen. Kini jif pris minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses, mine nəmehuə minə kape kwənərəus kape Isrel, kasarhakin swatuk mə tukshopni Yesu, ⁴⁸ məriḡ khapəh nisəmien, meinai nīpīg m-fam narmamə khapsaah iriə min, meiani kisorkeikei pik mə tukasəriḡ nəḡkiarīen minə kafan, kini nəḡkiarīen kafan ramuh kapəriə nətəriḡien.

20

*Namehuə minə kape Isrel kisarkut mə tuksəm-ru
nehuəyen kape Yesu mə rimasiṗ-kaa
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)*

¹ Nipig kirik, Yesu rimnaməvhag kimi narmamə apa ye Nimə Ehuə Kape Kughen, mamni-ərhav nəvsaoyen huvə kape Kughen kimi narmamə. Kini jif pris minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses mine nəmehuə minə kape kwənərəus kape Isrel kimnhauə masəm In. ² Misaiyoh mhamə, “?Nakamhawor narimnar minə e? ?Pa nhagin rimivəhsi-pre nehuəyen mə takor narimnar məknekın?”

³ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Rhuvə. Jakaiyoh kın naiyohyen kirik kimi əmiə. Tukmə nakhani atuatur, jakni-pre tuk əmiə mə Pa nhagin rimivəhsi-pə nehuəyen kimi Yo tuk norien narimnar. ⁴ Hanipə-ru tuk Yo mə ?Pa rimivəhsi-pən nehuəyen kimi Jon mə tukror baptaes ye narmamə? ?Kughen uə yermamə?”

⁵ Kini kinasəsiwən-əsiwən kimi əriə minə mhamə, “?Tukshaw ni e? Tukmə kitawə khani mə Kughen rimivəhsi-pən nehuəyen kimi Jon, mərig Yesu tukrini mimə, ‘?Tukmə Kughen rimivəhsi-pən nehuəyen kimin, rhawor e kimiə nakhapəh nhaniyen nəfrakisien iran?’ ⁶ Mərig to khapəh min nhaniyen mə, ‘Yermamə əmə rimivəhsi-pən nehuəyen kimin,’ meinai narmamə minə e kamhani mə Jon in profet əfrakis.”

⁷ Kini kishorṗin mhamə, “Kimawə yakseinein mə pa rivəhsi-pən neihuəyen kimin.”

⁸ Kini Yesu rimi-pən tuk əriə mə, “Kini Yo mın, to yakpəh niniyen mə Pa rimi-vəhsi-pə neihuəyen kimi Yo mə jakor narimnar minə e.”

*Nuhpikinien kin plantesen kape grep
(Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17)*

⁹ Kini Yesu rimi nuhpikinien kirik kimi narmamə mimə, “Yermamə kirik rəsim kin kafan plantesen kape grep. Kini in mərəhu plantesen a ye kwermi narmamə tiksın, marə, mitərhav ye tanə pisin marə kape nipig apomh. ¹⁰ Kini kwənkwai grep rimhiak, kini yemehuə kape plantesen rher-pən kin kafan tiksın manaja mə tukhavən misəm narmamə yamə mine kisəsim aikin mə tukhavəhsi-pən grep nan, rəmhen kin nərək kafan. Mərig iriə kisarar, mharaptərək kin kwən ai, misərkis-ərkis, misher-pən kin mə tukrirerig, mhapəh nhavəhsi-pənien mane kirik kimin. ¹¹ Kini yamehuə ai rarə mher-pən mın kin kafan kirik yermamə. Mərig iriə kimnhauh mın misor naurisien kimin, misher-pən kin mə tukrirerig, mhapəh nhavəhsi-pənien mane kirik kimin. ¹² Əmaikin, yamehuə kape plantesen rher-pən mın kin yermamə kirik mın. Kimnhauh in, misəko yerhav in. ¹³ Kini yamehuə kape plantesen a rimə ‘?Jakhawor ai taktəkun? Rhuvə mə jakher-pən kin narik keikei, tukmə ror iriə tukhasiai in.’ Kini rher-pən kin ruvən. ¹⁴ Mərig iriə kisəm khamə, ‘Kwajikovə atuaturuk e kape yamehuə kape plantesen. Pəh kishopni pəh plantesen e tukror kapətawə kin.’ ¹⁵ Məknekin kharaptərək kin, misarkw-ərhav kin ye nəkwai

plantesen, mišhopni.* ?Yamehuə kape plantesen a tukrhawor min? ¹⁶ Tukrivən mhopni-hopni narmamə minə ai, mərəhu-pən plantesen a ye kwermi narmamə pišin.”

Kini niṗig narmamə kimisərig nəgkiarieren a khamə, “Pəh nar a tukriṗəh norien nəfrakisien kin.”

¹⁷ Mərig Yesu rimnarha tim tim irəriə mimə, “Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə, “Səpaag e, yame narmamə kape nəvhirəkinien nimə kimisarakikin, mərig Kughen rimnor in ruauə Səpaag huvə yame tukrəkir məkupən.’ (Sam 118:22)

“?Mərig nəgkiarieren e niṗran naha? ¹⁸ Mə narmamə mifam yamə mine kamharəh pikin səpaag a, nikikririə tukrakapir. Kini yermamə yame səpaag a tukrimamir, mhopni, mhosis.”

¹⁹ Kini nəmhajoun kape Loa kape Moses mine jif pris minə kimnharkun mə nuhpikinien minə a ramni irəriə; ror məkneikin, kimisarha-kin swatuk mə tukharaptərəkin aihuaa əmə In, mhawəhsi-pən ye kalabus, mərig kimisəpəh meinai kimnhagin kin narmamə.

Nəmehuə kape Isrel khamə tukhavəhsi-əhu Yesu tuk nəgkiarieren ye nikarin kape takis (Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Kini nəmhajoun kape Loa kape Moses, mine jif pris minə kimisarha tim tim ye Yesu misorkeikei mə tukharuk-pən nəgkiarieren kirik

---

* **20:15:** Yesu ramni nuhpikinien kape plantesen mə nəmə Isrel kimishopni profet tu minə tiksın kape Kughen, kini mərig ruirkun ta mə tukshopni min In. **20:18:** Aes 8:14-15; Rom 9:33; 1 Pet 2:8, 3:14

iran tuk nægkiarien kafan, mhawəhsi-pən in ye kwermi gavman kape Rom. Kini misasar misherpən kin narmamə tiksın mə tukhavən masor kəut kəsua kimin. ²¹ Kini kəut kəsua minə kimnhavən misaiyoh Yesu mhamə, “Yhajoun. Yakharkun mə Ik yermamə atuaturuk. Nakpəh niginien kin yermamə mə to rivi kafam nərigien, meinai rikim rapəh nəsikien mə yermamə kirik rehuə uə yermamə kirik reiwaiyu, mərig nakaməfrakis əmə, kini nəvhagien kafam raməri-pən əmə norien yame Kughen rorkeikei. ²² Ni-ru tuk əmawə mə, ?Ratuaturuk mə tukasərok-pən takis kimi Sisa, yamehuə kape Rom, uə nikam?”

²³ Mərig Yesu ruirkun mə kimnhani əmə naiyohyen a mə in tukrini nægkiarien kirik yame tukhani hah in tukun. ²⁴ Kini mini-pən tuk əriə mə, “Havən-ru mhawəh mane kirik mhauə pəh yakəm. ?Mə nanmi pa raməmır-pən aikin? ?Mine nhag pa?”

²⁵ Khamə, “Nanmi Sisa, mine nhagin.”

Məknekin Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Namhen. Nar kimini kimə kape Sisa, havəhsi-pən kimi Sisa. Mərig nar kape Kughen, hawəhsi-pən kimi Kughen.”

²⁶ Kini kisakur pik kin nægkiarien yame Yesu rimırpen, miseinein nhawəhsi-əhuyen Yesu ye nimri narmamə kin naiyohyen. Mhapəh nhaniyen nar kirik.

Sadusi minə khamə tukhavəh-si əhu Yesu tuk nægkiarien ye nikarin kape nimraghien rerin (Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Kini Sadusi minə tiksın kımnhauə tuk Yesu. Iriə khamə ta mə narmamə yamə mine kwənhamhə, to khapəh nhamragh-minien ye rao ye neai. 28 Kini kımisaiyoh-pən kin nəgkiarien kirik kimi Yesu mhamə, “Yhajoun. Moses rimirai-pən ye Loa kapətawə mə tukmə kwən kirik rimhə-tan kin kafan piraovın, mərig kiripəh hanə nıweiməkien kin kwajikovə kirik, kini piauni kirik tukraməkeiki mikir pian a tukaweimək†, kini kwajikovə minə tukharaptərəkın min nhag yermamə yame rimamhə. 29 Tukmə narman seven, iriə piauriə minə. Nımrin nupan rarkurək kini mipəh nırəhyen kafan kirik kwajikovə, mımhə. 30-31 Kini tukmə yame rikwasig kin rikir piraovın kape piauni yame rimamhə, kini mipəh neiməkien, kini mımhə min. Kini naorahini yame ror kisisər kin ror əmə min nar kirikianə kin meriaji iriə fam a seven kisarkurək ye piraovın a, kini mhamhə fam, mhapəh nıseiməkien. 32 Kini en piraovın ai rimhə min. 33 Kini ye nıpig kape narmamə tukhamragh min iran, iriə ai seven iriə piauriə minə, ? piraovın ai tukror piraovın kin kape pa nhagin?”

34 Mərig Yesu rimini-pən tuk əriə mımə, “Ye tokrei tanə e, narman mine nıpiraovın kisarkurək. 35 Mərig ye nıpig kape narəyen vi, narmamə yame Kughen rikin ragien tuk əriə mə tukhamragh min ye nımhəyen kini mivəh əriə mivən kisarə ye narəyen vi, to iriə khapəh nisarkurəkien. 36 Kini iriə to khapəh nhamhəyen meinai tuksəmhen əmə kin agelo minə. Kini iriə ji Kughen minə meinai

† 20:28: Moses rimini məknekin ye Dut 25:5-6.

In rimmor əriə kamhamragh min ye nimhəyen.
³⁷ Kini Moses ramhajoun ye nəkwəkwə kafan mə narmamə tukhamragh min ye nimhəyen kapəriə, mamni mə nipiğ in rimməm nai kirik ramuək; aikin, Moses rokrən kin Kughen mimə Ik, 'Ik Ik Kughen yame Ebrahim, Aesak mine Jakob karhəgnəgin hanə Ik.' ³⁸ !Kitawə kharkun mə irisir kirharə iriə Kughen meinai nar apnapig kwərhimhə ta tu mirhokupən Moses, məriğ Kughen ramni mə karhəgnəgin hanə In. !Kini pa rimə narmamə mhə minə ksəgnəgin Kughen, məriğ narmamə yamə mine kamhamragh!"‡

³⁹ Kini Farisi§ tiksın kimhani-pən tuk Yesu mhamə, "Yhajoun, nimirpen huvə nəgkiarien."

⁴⁰ Kini iriə m-fam kimnhagin kin naiyoh-pən-minien nəgkiarien kirik kimin.

Yesu rimivəh-si əhu Farisi minə kin naiyohyen autən kafan

(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Kini Yesu ramaiyoh-pən əriə mimə, "?Rhawor e kamni kimə, 'Mesaea in kwənərəus əmə kape Deved?' ⁴² Məriğ, səmru, Deved rimirai-pən ye Ol Sam mimə,

“Kughen Yermaru rimini-pən tuk Yermaru kafak mimə,

20:37: Eks 3:2,6 ‡ **20:38:** Sadusi minə kimnhani nəfrakisien ye Ol Testamen, məriğ kimnhapəh nhaniyen nəfrakisien mə narmamə yamə mine kwənhamhə tukhamragh min. Məriğ Yesu ramhajoun əriə mə Ol Testamen ramni mə Ebrahim, Aesak mine Jakob kwərhamragh min ye rao ye neai, ramhajoun-pən mə narmamə yamə mine kwənhamhə tukhamragh min. § **20:39:** Nəgkiarien kape Gris ramni mə "nəhajoun kape Loa kape Moses."

“Ēkwətə ye kwermik matuk

⁴³ Meriaji nīpīg jakor ik takehuə ye tīkmir
kafam mīnə.”’ (Sam 110:1)

⁴⁴ “Ye nāgkiarien e, Deved rīmnokrən kīn
Mesaea mə ‘Yermaru.’ ? Mərīg nakshawor
mamhani mə Mesaea in kwənərəus əmə kape
Deved?”

*Yesu rīmnāgkiar ye nəmhajoun mīnə kape Loa
kape Moses*

(Mat 12:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nīpīg narmamə kīsətərig kīn, In rīmīni-pən tuk
kafan narmamə mīmə, ⁴⁶ “Kīmīə takasərig əmīə
tuk namhajoun kape loa kape Moses. Iriə rīkiriə
ramagien tuk nīvəhsi-pənien neipən huvə. Kīni
tukmə khavən apa ye maket, mīsorkeikei pīk mə
narmamə mīnə fam tuksaowīə kīmī əriə mhasiai
əriə. Kīni tukmə khavən ye nīmə kape nofuginien,
mīsorkeikei mə tukasəkwətə əkupən, kīni tukmə
khavən ye lafet, mīsorkeikei mə tuksəkwətə ye
kwənmhaan kape nīsiayen. ⁴⁷ Kīni tukmə pīah-
waru yame kīnnamhə-tan kīn, kīni iriə kasəkrəh
kīn kafan nautə. Kīni masəhuak apomh mīn mə
narmamə mīnə tukhasiai əriə. Narpīnien kapəriə
tukrīskai rapita.”

21

*Pīahwaru yame kīnnamhə-tan kīn ravəhsi-pən
mane kīmī Kughen*

(Mak 12:41-44)

¹ Kīni Yesu ramkwətə ipakə tuk kwənmhan
yame kīvəhsi-pən mane kīmī Kughen ikīn,
mīvaag haktə məm narmamə kapəriə nautə rehuə
kamhavəhsi-pən mane kapəriə. ² Kīni məm mīn

phiawaru kirik kimnamhə-tan kın ruə; kafan mane rirkək. Kini in miwəhsi-pən əmə siren* kɪraru. ³ Kini Yesu rımə, “Yakamni əfrakis tuk əmiə. Piahwaru e kimhə tan kın, kafan mane rirkək, mərig in rımivəhsi-pən mane kimi Kughen rapita fam mane yame narmamə minə tiksın kimnhavəhsi-pən. ⁴ Narmamə ai kimnhavəhsi-pən əmə nıpar mane, mamhapəh nıpərin. Mərig piahwaru e kafan mane rirkək pawk, mərig rımivəhsi-pən fam mane yame tukrivəh nımri nəviginien kın nan.”

*Nımtətien minə kape Nıpig Kwasig
(Mat 24:1-35; 42-44; Mak 13:1-37)*

⁵ Kini kafan tiksın narmamə kasəgkiar ye Nimə Ehuə kape Kughen yame kafan kapiar ehuə minə khahuvə, mine narımnar huvə minə a imə yame narmamə kamhavəh-sipən kimi Kughen. Kini Yesu rini mımə, ⁶ “Nimə e nakasəm ai taktakun, mərig nıpig ramuə yame narmamə tuksatmətəg-ətəg kapiar minə kape nimə e, kapiar kirik to rıpəh nərerien a ikin ramərer ikin taktəkun.”

⁷ Kini kisaiyoh-pən In mhamə, “Yhajoun. ? Narımnar minə e tuk nagheen ruə? ?Kini naha nımtətien tukrhajoun mə pəh nien mə tuku narımnar minə e tukhatərhav pə?”

⁸ Kini Yesu rımə, “Takasəkeiki masərig əmiə mə yermamə kirik tukrıpəh neikuəyen irəmiə mivi əmiə. Meinai narmamə khapsaah tukhauə mhamə, ‘Yo, yo e Kristo’ kini tiksın tukhani mhamə, ‘Nıpig kape narımnar minə e rınamuə

* **21:2:** Pəh nien mə rımivəhsi-pən “siren” mərig mane kɪraru kape nəmə Isrel, mə “lepta.” **21:3:** 2 Kor 8:12 **21:6:** Luk 19:44

ipakə.’ Mərig takhapəh nhakwasigien kin əriə.
 9 Kini nipiḡ takasərig nəvsaoyen kin mə narmamə kasarowagin, uə narmamə kasərer mashopni gavman kapəriə, mərig takhapəh nhaginien. Narimnar minə a tuksəkupən kin, mərig pəh nien mə Nipiḡ Kwasig a.”

10 Kini Yesu ramripin nəgkiarieren mimə, “Kwənərəus minə tiksın tukhauh min kwənərəus pisin minə tiksın. Kini gavman kirik tukruh gavman kirik. 11 Kini mig ehua minə tuksavən. Kini nikumhə tukravən ikin minə khapsaah ye tokrei tanə, kini nəmhəyen skai minə tukhavəh narmamə ye tokrei tanə. Kini apa yerpiriḡ ye nimago-ago, narimnar tukhauə misor riki narmamə khagin. Kini tuksəm nimtətien ehua minə ye neai. 12 Mərig kwasig ikin narimnar minə a tukritərhav, narmamə tukharaptərəkin əmiə, mhauh əmiə, misərip əmiə ye nimə kape nofuginien kapəriə, mhavəhsi-pən əmiə ye kalabus. Misərip əmiə ye nimri king minə, mine nəmehua minə kape gavman meinai kimiə nakamhavəh nhagik mamhani nəfrakisien irak. 13 In a nipiḡ atuaturuk yame takhani-ərhav nəvsaoyen huvə kimi əriə. 14 Mərig takhapəh nisətərig-kupənien mə naha nəgkiarieren takhani-pən tuk əriə, 15 meinai Yo jakvəhsi-pre nəgkiarieren atuaturuk kimi əmiə kini mivəhsi-pre nirkunien kimi əmiə, kini mor kapəmiə nəgkiarieren rəsanin, kini kapəmiə tikmir minə tukhapəh nišorpinien nəgkiarieren, mhapəh nhaniyen mə kimiə nakseikuə. 16 Kini kapəmiə tatə minə

mine mamə minə mine piaumiə minə mine kapəmiə kwənərəus minə mine kimiə minə tiksın tukseighan-pən kin əmiə ye kwermi tikmir minə kapəmiə. Kini mishopni əmiə tiksın. ¹⁷ Narmamə m-fam tuksəməkin əmiə meinai nakamhani nəfrakisien irak. ¹⁸ Mərig kimiə taksarə huvə əfrakis, to kimiə kirik rīpəh nerweiyen. ¹⁹ Tukmə naksərer tim tim, mishatətə irak ye nīpig əutən yamə mine kamhauə ye kapəmiə nīmraghien, takhavəh nīmraghien rerin.

²⁰ “Mərig tukmə naksəm mobael minə khapsaah khauə misərer kuraō ye taon e Jerusalem, kini kimiə takasəkeikei mharkun mə pəh nien mə tuktu kini kisoriah əgkəp taon a. ²¹ Kini kimiə yamə mine nakasarə ye Judia, takasəkeikei misaiyu misap mhavən miserkwaig apa ye tukwas minə. Kini kimiə yamə mine nakasarə ye taon a, takasəkeikei misap. Kini kimiə yamə mine nakasarə ikin minə rarkuraō ye taon a, takhapəh nhavənien imə ye taon a, ²² meinai nīpig a in nīpig kape Kughen tukror narpinien kimi narmamə yamə mine kasor norien has. Kini nəgkiarien yame kimirai-pən ye Nəkwəkwə kafan tukruə mor nəfrakisien kin. ²³ !Aweh! Nəmhəyen ehuə tukruə tuk nīpiraovin yamə mine kisor tipriə, mine yamə mine kahavəhsi-pən nah kimi kwajikovə, meinai nahasien ehuə tukruə ye tanimtanə. Kini Kughen tukror niemhaa mine narpinien kimi nəmə Isrel minə fam. ²⁴ Kini tukshapni narmamə kin nau, kini nīpig kapəriə tikmir minə kisapita əriə, tukhakir əriə mhavən ye kantri pisin pisin minə misor əriə

rəmhen kin slef minə kapəriə. Kini narmamə yamə mine pəh nien mə kwənərəus kape Isrel tuksəvi-əsis Jerusalem mhavəh-si əhu narmamə yamə mine kisərə aikin, misarmaru irəriə mhavən miseriaji nipig kapəriə tukror infamien.†

²⁵ “Kini nimtətien tiksın tukhauə ye mırh mine makuə mine kəmhau minə. Kini eikin e ye tokrei tanə. Kini tahik tukrəsəso, peao-peao minə tukhavi pik, narmamə m-fam tukhagin kin, rukreikin kapəriə kapə. ²⁶ Narmamə tukhagin pik, nimirəriə rəpignap kin nahasien ehuə yamə mine tukhauə ye tokrei tanə meinai narimnar kape neai kasərer tim tim pawk, mərig Kughen tukrikiu-kiu irəriə. ²⁷ Kini ye nipig a, tuksəm Ji Yermamə tukreiwaiyu-pə ye nimar napuə kirik ye nəsaninien, nikhakien ehuə tukrarkurao iran. ²⁸ Kini nipig narimnar minə a kharikakun mhauə misor nəfrakisien kin, sərer misarha faktə ye neai, meinai pəh nien mə tuktu kapəmiə Kristo tukruə mirisin əmiə.”

²⁹ Kini In rimini nuhpikinien kirik kimi əriə mimə, “Nakharkun-ru nai e fig mine nai minə tiksın. ³⁰ Tukmə nimarəriə rəsaa, mhapir-pir min, ramor nimtətien mə in nipig kape nəsimien. ³¹ Ye norien kirikianə əmə min, tukmə naksəm narimnar minə a ror məknakin, ramor nimtətien mə pən nien mə tuktu narmaruyen kape Kughen tukruə. ³² Yakamni əfrakis tuk əmiə mə narmamə yamə mine kasarə ye rao e to khapəh

---

† **21:24:** Yesu rimamhə, newk 40 ruə muavən, kini ye newk 70 AD, mobael kape Rom kimisoriah Jerusalem. **21:24:** Sam 79:1; Rev 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Rev 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Rev 1:7

nhamhə-famien kwasig ikin narimnar minə fam e tukritərhav-pə. ³³ Napuə mine nimoptanə tukawəkeikei mirarkək, mərig nəgkiarien kafak to ripəh nirkəkien tuk nipig kirik.”

³⁴ Kini Yesu ramripin nəgkiarien mimə, “Takasəkeikei misərig əmiə. Takhapəh nisoriahyen nipig kapəmiə tuk norien əmə lafet, misapis kin ninimien, misətərig pik kin narimnar kape tokrei tanə, tamə Nipig Kwasig tukruə mor kakur kimi əmiə rəmhen kin yame kwənməkuru ramhotərəkin əmiə, naksakur. ³⁵ Meinai nipig a tukruə miwəh fam narmamə kape tokrei tanə. ³⁶ Mərig nipig mifam takasəkeikei misərer matuk, kini masəkeikei masəhuak mə takhavəh nəsaninien rəmhen mə takasərer tim tim əmə ye nipig narimnar m-fam a tukruə, kini in a riki Ji Yermamə tukragien tuk əmiə ye nipig taksərer ye nimrin.”

³⁷ Kini nipig m-fam Yesu raməvhag kimi narmamə apa ye Nimə Ehuə kape Kughen, kini yenpig minə In ritərhav miwən apa tukwas a kamni kimə Olif, mamapir aikin. ³⁸ Kini yenpig-enpig minə fam, narmamə kamhauə misətərig kin kafan nəgkiarien apa ye nəkwai Nimə Ehuə kape Kughen.

22

Judas rimneighan-pən kin Yesu kimi tikmir minə (Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

¹ Kini nipig kape nəviginien e kamni kimə Bred yame Yis Rirkək iran ruauə ipakə, kini lafet a ririkakun ye nipig kape nəviginien e

kamni kimə Nəviərokinien. ² Kini hae pris minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses kasarhakin məniwən swatuk tuk nhopniyen Yesu. Kasarhakin məniwən swatuk meinai kamhagin kin narmamə.* ³ Kini Setan rimavən yerki Judas, nhagin min kirik e Iskariot, in yermamə twelef kirik kape Yesu. ⁴ Kini in rimavən məgkiar kimi hae pris minə mine nəmehuə minə kape mobael kape Nimə Ehuə Kape Kughen, mamharai mhun mə tukreighan-kin Yesu rivən ye kwermiriə. ⁵ Kini rikiriə ragien, kini kimiseighan kin mə tukhawəh-si pən mane kimin. ⁶ Kini Judas reighan kin nəgkiarien kapəriə, mə tukror, kini mamawhin nipig yame narmamə tukharkək iran, kini reighan-pən kin Yesu rivən ye kwermiriə.

Lodsapa

(Mat 26:17-19; Mak 14:12-16)

⁷ Kini nipig kape lafet e kamni kimə Bred Yame Yis Rirkək Iran ruauə, kini ye nipig a, narmamə tukasəkeikei mhauh kwaji sipsip tuk nəviginien e kamni kimə Nəviərokinien. ⁸ Kini Yesu rimnokrən kin Pita mine Jon, mini-pən tuk əriu mə, “Ravən kini mwor əpnəpeinə ye nəviginien kape Nəviərokinien apa ikin tukhavən misəvigin ikin.”

⁹ Kini kirəni-pən tukun mirəmə, “?Nakorkeikei mə kimru jakravən hiə mwor əpnəpeinə ye nəviginien?”

---

* **22:2:** Nəmehuə minə kimnharkun mə tukmə kimishopni Yesu, narmamə tukhauh əriə tukun. **22:3:** Jon 13:2,27 **22:7:** Eks 12:1-27

10 Kini rini-pən tuk əriu mīmə, “Wətərig huvə ru. Nipig kimiru nakratərhav-pən Jerusalem, kini takwəm kwən kirik ramrəh jag ehuə kirik kimiruk pən nu iran. Kini takrakwasig kin mirhuvən ye nimə kirik yame in ramvən ikin. 11 Kini takrani-pən tuk yemehuə kape nimə mirəmə, ‘Yahoun rimnher-pə kin əmru mə jakrauə mwaiyohpre ik mə ?kwənmhaan a in hiə yame In mine kafan minə narmamə tukhavən misor nəviginien kape Nəviərokinien?’ 12 Kini in tukrikir əmiru nakrhuvən apa yerpirig ye nimə yame kimnətu huvə ta narimnar kape nəviginien aikin. Kini takwor apnəpeinə ye nəviginien aikin.”

13 Kini kimiravən mwəm narimnar m-fam rəmhen kin yame Yesu rimini. Kini kwor apnəpeinə ye nəviginien kape Nəviərokinien.

Nəviginien infamien kape Yesu mine kafan narmamə minə

(Mat 26:20-30; Mak 14:17-26; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-25)

14 Kini ye nipig kape nəviginien, kini Yesu rimavən məkwətə-pən ye tebol iriə kafan aposol minə. 15 Kini mini-pən tuk əriə mə, “Pəh nien mə tuku, kor nəmhəyen kimi Yo. Mərig yakorkei pək mə tüksəkupən misor kwis nəviginien kape Nəviərokinien. 16 Yakorkei pək mə kitawə tüksəvigin məkneikin meinai, jakpəh nən-min-ien nəviginien kape Nəviərokinien meriaji-pən niprai nəviginien e tukruə mor nəfrakisien kin ye narmaruyen kape Kughen.”

17 Kini Yesu rimiwəh kap waen mini-vi-vi Kughen tukun, kini mīmə, “Kimiə fam havəh mhanim, 18 meinai taktəkun ai yakamni-pre tuk

əmiə jakpəh niniim-minien waen meriaji-pən nipiḡ Narmaruyen kape Kughen tukruə.”

¹⁹ Kini miwəh bred mini-vi-vi Kughen tukun, kini mharu, məwhai kimi kafan narmamə minə, mimə, “In e nīprak yame yakavəh-sipre kimi əmiə. Nipiḡ nakasən bred e, rikimiə tukraməsik Yo.”

²⁰ Kini ye norien kirikianə əmə, nipiḡ kimisəviḡin ta, Yesu rimivəh kap waen kini mini-pən tuk əriə mə, “Kap waen e in nitawik yame tukraiye tuk əmiə, kini ramhajoun promes vi yame Kughen ramor kimi narmamə. ²¹ Məriḡ taksətəriḡ-ru. Kwən kirik ikin e kasəviḡin kitawə min e ye tebol, kini in tukreighan-pən kin Yo ye kwermi tikmir minə kafak. ²² Yo, Ji Yermamə, jakaməkeikei mimhə rəri-pən nəriḡien kape Kughen. !Məriḡ, awe! Narpinien ehuə tukrivən tuk yermamə yame rameighan-pən kin Yo ye kwermi tikmir minə kafak.” ²³ Kini kinisaiyoh əriə minə mhamə, “? Kitawə pa tukror norien a?”

Aposol minə kimisotgoh kimi əriə mə pa in rehuə rapita

²⁴ Kini nar min kirik, iriə kimisotgoh kimi əriə minə mhamə pa nhagin irəriə in yerpiriḡ pik rapita əriə. ²⁵ Məriḡ Yesu rimini-pən tuk əriə mimə, “King minə kape tokrei tanə kasarmaru ye narmamə ye kapəriə nəsaninien, mamhawəhsi-haktə atuk əriə mə iriə ‘narmamə kape nasituyen.’ ²⁶ Məriḡ kimiə, takhapəh nisorien məknakin. Tukmə kimiə kirik in yerpiriḡ, in tukrəhsi-əhu in rəmhen kin kwa-jikovə. Kini tukmə kimiə kirik ramərer kupən, kini

22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22
20:25-27; Mak 10:42-45

22:24: Luk 9:46

22:25: Mat

in tukruə rəmhen əmə mə yorwok əmə kirik. ²⁷ ? Pa e in yerpīrig pik, yermamə yame raməvigin ye tebol uə yorwok yame ravəh nəviginien mamuə? Nakharkun mə yermamə yame raməvigin ye tebol in yerpīrig rapita. Mərig Yo, yemehuə kapəmiə, nīpig yimnamarə kitawə-m kimiə, yakəmhen əmə kin yorwok əmə kirik.

²⁸ “Kimiə e, nīpig mifam nakasarə ipakə tuk Yo ye nīpig yakamarə ye nīpig əutən minə. ²⁹ Kini rəmhen əmə kin mə Rimik rawəhsi-haktə Yo mə jakuə king, kini Yo min yakawəhsi-haktə əmiə mə takhauə rəmhen kin king minə, ³⁰ mə takhauə misəkwətə kitawə, masəvigin kwis ye nīpig yame jakuə rəmhen kin king. Kini ye nīpig a, kimiə min taksəkwətə ye jea kape king minə, kini kimiə takhauə misərer kupən ye kwənərəus minə twelef kape Isrel masəkir əriə masarmaru irəriə.”

*Yesu rimə Pita tukrini mə in reinein In
(Mat 26:31-35; Mak 14:26-31; Jon 13:36-38)*

³¹ Kini Yesu rini-pən tuk Saemon Pita mə, “Kəsi. Saemon. Setan rinaiyoh-pən ta Kughen mə tukreighaan kin in pəh in ruə mivəhsi-pən vəhsi-pən kimi əmiə mor nahasien kimi əmiə mə tukəm-ru mə nhatətəyen kapəmiə riskai uə nikam. ³² Mərig Saemon, yimnəhuak tuk ik mə kafam nhatətəyen tukripəh nimir-əgkəp-ien. Kini nīpig nakamarar ye kafam nətərigien mamrerig-pə min, ik takaməkeikei mor nətərigien kape piam minə tukhaskai.”

³³ Mərig Saemon Pita rimini-pən tukun mimə, “Yermaru. Yakamərer matuk mə kirau mik.

22:26: Mat 23:11; Mak 9:35

22:27: Jon 13:12-15

22:30:

Mat 19:28

22:32: Jon 17:15

Tukvəhsi-pən pawk ərau ye kalabus uə tukhopni pawk ərau.”

³⁴ Mərig Yesu rini-pən tukun mīmə, “Pita. Yakamni-pre tuk ik mə tuk yenpiḡ, kwasig ikin man rəkakə, kini takni m-kisisər mə nakeinein Yo.”

Yesu ramor kwirig kimi narmamə kafan mə tuk-sarə ye nəmhayen

³⁵ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Apa kupən, yimnamher-pən kin əmiə yerkwanu mīnə, nīmnhapəh nhawəhyen mane mīne nitip mīne bag mīne sandel. ? Mərig rhawor irəmiə? ? Nīmīsəkwakwə kin nar kirik uə nīkam?”

Kini khani-pən tukun mhamə, “Nīkam.”

³⁶ Kini rini-pən tuk əriə mə, “Mərig taktəkun ai, tukmə kafam mane aikin ye nitip, kini takaməkeikei miwəh mīne bag. Kini tukmə kafam nau nisə rirkək, takaməkeikei mor salem kin kafam kot miwəh nīmri nau nisə. ³⁷ Yakamni-pre tuk əmiə mə nəgkiarīen e ye Nəkwəkwə Kape Kughen yame raməgkiar irak, tukraməkeikei mor nəfrakisīen kin, e ramni mə, ‘Narmamə khamə-ta mə in yemə-akapir loa.’† Əwəh, nəgkiarīen e ruə mīnor nəfrakisīen kin ai taktəkun.”

³⁸ Kini iriə kamhāni mhamə, “Yermaru. Əmru. Nau nisə kiraru apa.”

Kini In rīmīni-pən tuk əriə mə, “Ah, nəmhen.”

Yesu rīmavən maməhuak apayə Tukwas e kamni kimə Olif

(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

22:34: Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38   **22:35:** Luk 9:3; 10:4   † **22:37:** Profesi e raməmīr ye Aes 53:12.

³⁹ Kini Yesu rimatərhav ye taon mivən apa ye tukwas e kamni kimə Olif rəmhen kin yame ramor nipig mifam. Kini kafan narmamə minə khakwasig kin. ⁴⁰ Kini kishaktə aikin a, rini-pən tuk əriə mə, “Takasəkeikei masəhuak mə nar kirik to ripəh nivəh-si-pən vəhsi-pənien kimi əmiə mor kapəmiə nhatətəyen rimir.” ⁴¹ Kini In rimipəh əriə mivən isok kəskəh əmə, məninkur maməhuak mamni mimə, ⁴² “Tatə, tukmə rikim ragien, aweh, vəhsi-ta nəmhəyen‡ yamə mine tukpihauə. Mərig takpəh norien ye nərigien kafak; or əmə ye kafam nərigien.” ⁴³ Kini agelo kirik rimasi-pən ye neai muə mivəhsi-pən nəsaninien kimin. ⁴⁴ Meinai rikin rimhə pik, kini ramətərig pik, kini maməhuak skai. Nəmnhawkien rarkwəmətəih iran maiyu rəmhen kin yame nitaw jir ramaiyu məsik nimoptanə. §

⁴⁵ Nipig rimnəhuak ta, mərer mirerig-pə mə tukrəm kafan narmamə minə. Kini məm əriə kwəsapir yeru. Kwəsəpou meinai rikiriə raməmhə. ⁴⁶ Kini rini-pən tuk əriə mimə, “?Rhawor nakasapir? Sarha, misəhuak mhamə nar kirik tukripəh niwəhsi-pən vəhsi-pənien kimi əmiə mə tukror nhatətəyen kapəmiə tukrəta irak.”

*Tikmir minə kape Yesu kimnhauə mharəh In
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:2-11)*

⁴⁷ Nipig Yesu raməgkiar hanə, kwəhen ehua ritərhav-pə tukun, kini kwən a Judas, in yermamə kirik ye narmamə twelef kape Yesu, in rimikir

‡ **22:42:** Nəgkiarieren kape Gris ramni, “Vəh-si ta ‘kap.’ Kap ramor nuhpikinien ye nəmhəyen.” § **22:44:** Ye kopi akwas tiksın kape Niutesteman yame kimirai ye Gris, nəgkiarieren ye ves 43 mine 44 rirkək.

əriə mhauə. Kini rīmauə ipakə tuk Yesu mə tukrəturəm-pən iran. ⁴⁸ Mərig Yesu rīmini-pən tukun mə, “Judas. Yo Ji Yermamə. ?Mərig rhawor nakamuə mə takaturim-pə irak mameighan-pən kin Yo kimi tikmir minə?”

⁴⁹ Kini nīpig narmamə kape Yesu kimisəm narimnar minə a, mharkun naha nhagin tukor, mhani-pən tukun mhamə, “Yermaru. ? Jakshawor? ?Jaksərai əriə kin nau, uə?” ⁵⁰ Kini iriə kirik rīmnərai nīmətirgi slef kirik kape jif pris kin nau.

⁵¹ Mərig Yesu rīmə, “!Ah! !Nəmhen! Səpəh əmə!” Kini In rīrap nīmətirgi kwən a kini mor huvə min.

⁵² Kini Yesu rīmnəgkiar kimi hae pris minə mine nəmehuə minə kape mobael kape Nimə Ehuə kape Kughen, mine nəmehuə minə kape kwənərəus kape Isrel, yame kimnhauə mə tukharaptərəkin In. Mini-pən tuk əriə mə, “!Eh! ?Nakhamə ta mə Yo yermamə kape narowaginien, kini nakamhapik nau nisə mine kwətavhə minə mamhauə mə takharaptərəkin Yo uə?” ⁵³ Nīpig mīfam yakamarə kitawə-m kimiə ye Nimə Ehuə kape Kughen. ?Mərig rhawor nakhapəh nharaptərəkinien Yo aikin? Mərig taktəkun ai, in nīpig atuatuk kapəmiə-nīpig yame nəpignapien in ramehuə.”

Pita rīmə in reinein Yesu

(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kini khauə mharaptərəkin Yesu mharəh mhavən imei jif pris. Kini Pita rikwasig kin əriə, mərig rīpəh nivən-pakəyen tuk əriə. ⁵⁵ Narmamə minə a kimisher nap kirik ipakə tuk nimə kape

hae pris, kini misəkwətə rao rao kin nap. Kini Pita rivan məkwətə iriə miriə. ⁵⁶ Kini piakəskəh kirik yame in yorwok kirik rimauə məm Pita ramkwətə, nəmrhawəniən kape nap risia-pen in. Kini pian a rarha tim tim iran, mini-pən tukun mimə, “Kwən min e in e iriu Yesu kimnaweriwək.” ⁵⁷ Mərig Pita rimini-pən tuk pian a mə, “Pian apa, yakeinein kwən en.”

⁵⁸ Kini kwasig ikin, ripəh norien tu, kwən min kirik ruə mini-pən tuk Pita mə, “Eh. Ik min kirik yermamə kafan.”

Mərig Pita rimə, “Eh. Pəh nien mə yo yermamə kafan.”

⁵⁹ Kwasig ikin, aoa kirik ruə muavən ta, kini kwən kirik raməgkiar skai kimi əriə mimə, “Yakamni əfrakis mə kwən e rinaməriwək iriu Yesu, meinai in min in yemə Galili.”

⁶⁰ Mərig Pita rimə, “Kwən apa, yakpəh-nirkun-əgkəpien nəgkiarien e nakamni.” Kini Pita raməgkiar hanə, man rəkakə. ⁶¹ Kini Yesu Yermaru rarar mivaag-pən məm Pita. Kini Pita, rikin ruh nəgkiarien kape Yermaru yame rimini iran mimə, “Tuk yenpig əmə e, kwasig ikin man rəkakə, takni m-kisisər mə nakeinein Yo.” ⁶² Kini Pita rimatərhav iruə, rimnasək rimnasək.

Narmamə kisərh iakei ye Yesu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Kini ye nipig a, narmamə yamə mine kimnharaptərəkin Yesu kimisərh iakei iran, mamhauh. ⁶⁴ Misarkis ətərəkin nimirin kini mhauh, mhani-pən mhamə, “!Eh! !Profet! Niru mə pa ramuh ik!” ⁶⁵ Kini kimnhani nəgkiarien hah rehuə iran misoriah In.

*Kimnəriþ Yesu ye kaonsel**(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)*

⁶⁶ Kini yenpiġ-yenpiġ kin, nāmehua kape kwənərəus kape Isrel, mine hae pris minə, mine nəmhajoun kape Loa kape Moses khauə misofuġin ye kaonsel kapəriə. Kini narmamə kharəh Yesu mhauə rərer ye nimri kaonsel a. Kini narmamə kape kaonsel kimnhani-pən tukun mhamə, ⁶⁷ “Niru tuk əmawə mə ik e Kristo yame Kughen rimirpen uə nikam.”

Məriġ Yesu rini-pən tuk əriə mə, “To yakni pre tuk əmiə, nakhapəh nhaniyen nəfrakisien irak.

⁶⁸ Kini to yakaiyoh əmiə, nakhapəh nishorpinien.

⁶⁹ Məriġ ririkakun ai taktəkun, Yo, Ji Yermamə, Yo jakvən məkwətə ye kwənmhaan kape nəsaninien mine nisaiyen, in e ye nikar Kughen matuk yame Rəsanin.”

⁷⁰ Kini iriə m-fam kisaiyoh-pən tuk Yesu mhamə, “?Rhawor? Ik Ji Kughen uə?”

Kini Yesu rimini mə, “Nakamhani məknen, nəfrakisien.”

⁷¹ Kini khamə, “To khapəh nhawhinien yermamə min kirik mə tukruə mini-hah in, meinai kimisəriġ atuaturək nəġkiarien a ye nherin.”

23*Yesu rimnərəer ye nimri Paelat**(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)*

¹ Kini narmamə m-fam kape kaonsel kimisarrar mhakir Yesu mhavən kimi Paelat. ² Kini mharuk-pən nəġkiarien iran mhamə, “Yimisəm mə kwən e in e ramkir kapətawə narmamə minə mamor

əriə kasarmər, kini mamarar ye nərigien kapəriə kasor tikmir iriə gavman kape Rom, mamni-əhu əriə mə tukhapəh nisərokien takis kimi Sisa yame ramarmaru ye tanə e. Kini in mamni-ərhav mə in Kristo yame Kughen rimirpen ta mə In king kirik.”

³ Kini Paelat raiyoh-pən mimə, “?Rhawor? ?Ik king kape nəmə Isrel uə?”

Mərig Yesu rimini-pən tukun mimə, “Nakamni əfrah.”

⁴ Kini Paelat rini-pən tuk jif pris minə mine narmamə m-fam mə, “Yakpəh nəm-pənien nar has kirik iran yame ramni mə In rimnakapir loa kirik.”

⁵ Mərig iriə kisokr-apomh mamhani mhamə, “Nikam. Kwən e raməriwək apnapig mamhajoun narmamə mifam ikin minə ye Judia, ririkakun Galili muə meriaji-pə eikin e, kini mamor nətərigien kapəriə kaserwei misarmər.”

⁶ Kini nipig Paelat rimnərig nəgkiarien a, raiyoh mə, “?Rhawor? ?Kwən e in yemə Galili?” ⁷ Kini rimnərig mə Yesu rimatərhav ikin a Herod Antipas ramarmaru ikin, in mher-pən kin Yesu mə tukrivən mamərer ye nimri Herod, meinai ye nipig a, Herod min in ramarə Jerusalem.

Yesu rimnərer ye nimri Herod Antipas

⁸ Kini nipig Herod Antipas rimnəm Yesu, rikin rimnagian pik, meinai rimnorkeikei mə tukrəm In ror tu. Herod rimnərig əmə nəvsaoyen kin, kini morkeikei mə tukrəm Yesu tukror nimtətien kirik.

⁹ Kini rimnaiyoh kin nəgkiarien ripsaah kimi Yesu, mərig Yesu ramapnapig əmə mipəh nhorpinien kafan nəgkiarien. ¹⁰ Kini jif pris minə mine

nəmhajoun kape Loa kape Moses kimisərer ye nimir Herod mamharuk-pən nəgkiarien ripsaah ye Yesu. ¹¹ Kwasig ikin, Herod Antipas mine kafan mobael minə kimisarh iakei ye Yesu. Kini Herod rini-pən tuk kafan mobael minə mə tuksarkaoh-pən kin kot huvə kirik kimin, kini mhakir mhavən min kimi Paelat.

¹² Kupan ikin, Herod Antipas mine Paelat kimawor tikmir kimi əriu minə. Mərig ye nipig a, iriu kimirauə kirikianə.

*Paelat rimini mə Yesu tukraməkeikei mimhə
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)*

¹³ Kini Paelat rimnokrən kin jif pris minə mine nəmehuə minə kape nəmə Isrel, mine narmamə m-fam, kini iriə mifam kimnhauə kirikianə. ¹⁴ Kini in rimini-pən tuk əriə mimə, “Kwən e, nimmharəh mhauə ramərer ye nimirik, kini nakamhani mhamə ramarar ye nərigien kape narmamə kapəmiə, kasor tikmir kimi gavman. Mərig yaknəkir ta nərigien a ye nimirimə, kini mipəh nəmien mə rimnakapir loa kirik. Nəgkiarien yamə mine nakamharuk-pən iran ripəh norien nəfrakisien kin. ¹⁵ Kini Herod Antipas min, in rinəkir min məm mə ripəh norien nar has kirik. Ror məkneikin in rimnher-pə min kin kimi ətawə, kini rimar əmə tuk nəmien mə kwən a in ripəh norien nar has kirik mə to khopni in tukun. ¹⁶ Pəh kafak mobael minə kisərkis-ərkis əmə in kini ai misher-yerhav kin pəh ramvən.”

¹⁷ Ye nipig kape lafet kape Nəviərokinien, Paelat tukraməkeikei mirisin kapəriə kirik yermamə

ritərhav ye kalabus.* 18 Mərig iriə m-fam kisokr-apomh mhamə, “!Kır ərhav kwən en pəh khopni! ! Mərig risin Barabas rirerig-pə tuk əmawə!” 19 (Kwən e Barabas, kimivəhsi-pən in ye kalabus meinai in rimmor narmamə kamhauh mobael minə kape gavman ye taon a, kini in yhopni yermamə).

20 Mərig Paelat rorkeikei mə tukririsin Yesu ramvən, kini in mægkiar min kimi əriə. 21 Mərig iriə kisokr-apomh pik min mhamə, “!Əsik-haktə in ye nai kamarkwao kin! !Əsik-haktə in ye nai kamarkwao kin!”

22 Mərig Paelat rimməgkiar min kimi əriə yame ror kisisər kin, mimə, “?Rhawor? ?Kwən a In rimmor naha nhagin yame rahas? Yo yakpəh nəmien mə In rimmor nar has kirik yame ratuatuk mə tukhopni In tukun. Mərig pəh kafak mobael minə tukserkis-ərkis əmə In, kini ai misher-yerhav kin ramvən.”

23 Mərig iriə kasəkeikei misəgkiar skai, kini masokrən apomh ye Paelat mhamə tukrəsik haktə pən ye nai kamarkwao kin. Kini misokrən apomh mamhavən, mhakurao ye nərigien kape Paelat. 24 Kini Paelat rimini-ərhav mə Yesu tukraməkeikei mimhə rəri-pən nəgkiarien kapəriə. 25 Kini meighan-pən kin ramvən ye kwermi kafan mobael minə mə tukharəh mhavən misor nərigien kape narmamə minə a. Mərig Paelat rimirisin Barabas e kupən kimivəhsi-pən ye kalabus tuk nuhyen mobael kape gavman mine nhopniyen yermamə.

---

* 23:17: Nəgkiarien ye ves 17 rikək ye kopi akwas tiksın kape Niutesteman. Keinein mə Luk rimirai əfrakis uə nikam.

*Kimikir Yesu kivən mə tukhopni
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)*

²⁶ Kini nipiḡ mobael minə kimnhakir Yesu mhatərhav ye taon, misəm yemə Saerin kirik, nhagin e Saemon. In rimasi-pən isok meriwək mamuə ye taon. Kini kharaptəkin, misərəhu-pən nai kamarkwao kin kape Yesu ye nuran mhamə tukrirəh. Kini mhani-pən tukun mhamə, “Kwasig kin Yesu.” ²⁷ Kini narmamə khapsaah kimiseriwək mamhakwasig kin Yesu ye swatuk. Kini nipiraovin khapsaah kimnhakwasig kin əriə, misasək, masokrən kin Yesu. ²⁸ Mərig Yesu rarar marha-pən məm əriə, kini mini-pən tuk əriə mimə, “Nipian Jerusalem, takhapəh nisasəkien tuk Yo; mərig sasək atuk tuk əmiə mine jimie minə. ²⁹ Sətərig kin Yo. Nipiḡ ramuə tukpini kimə ‘Sagien kimie nipiraovin yamə mine naksor siə kin əmiə, mine yamə mine nakhapəh nhavəhsi-pənien nah.’ ³⁰ Ye nipiḡ a, narmamə tukhani-pən tuk tukwas ehuə mhamə,

‘!Aweh! !Əkwətəsis əmawə!’

Mhani-pən tuk nahak minə mhamə, ‘Əkwətəsuun əmawə.’ (Hos 10:8) ³¹ “?Mərig tukmə nap ramuək məkna nipiḡ nai ramrəmrə, kini tukrhawor ye nipiḡ yame nai ramsiə?”†

Mobael minə kimnharuk haktə Yesu ye nai kamarkwao kin

23:29: Luk 21:23 † **23:31:** Yesu ramni nuhpikinien kirik ye nai ramrəmrə mine nai ramsiə. Yesu In rəmhen kin nai ramrəmrə, meinai nımraghien kafan ratuatuk, mərig in ramərig rahas rəmhen kin yame nap ramuək. Mərig yor təvhagə has minə kisəmhen kin nai yame ramsiə nihuvəyen rirkək irəriə. Kini iriə tuksarə ye narpinien ehuə, nap tukrəs pik əriə.

³² Kini mobael minə kimmharəh kwərə mir kiraru yamə mir kimawəkəpır loa mhamə tukshopni ərisir Yesu. ³³ Kini kimmhauə ikin kirik e, nhagin e Kerhə Irə Jir. Aikin a, kimmharuk haktə Yesu ye nai kamarkwao kin. Kini mharuk haktə min yemə-akapır loa mir kiraru aikin, kirik ye nıkar Yesu matuk, kini kirik ye nıkarin mawor. ³⁴ Kini Yesu rimə, “Tatə, takpəh narpın-pənien tai norien has yame kasor irak, meinai kiseinein naha nhagin yame kasor.” Kini kımısəwhai kafan narımnar masarukin daes tukun.

³⁵ Kini narmamə yamə mine kasərer aikin kasəm narımnar minə a. Mərig nəmehuə minə kape kwənərəus kape Isrel kasarh iakei min ye Yesu mamhani mhamə, “In ruəvəh miragh ta narmamə khapsaah. Mərig tukmə in Kristo yame Kughen rimirpen, mine in Yemə Kughen Rimmher-pə kin, pəh rivəh miragh atuk ru In.”

³⁶ Kini mobael minə, iriə min kisarh iakei ye Yesu, kini mhavən ipakə tukun masaiyoh mərorkeikei waen. (Mərig waen a rəukəh pik).

³⁷ Mamhani-pən tukun mhamə, “!Tukmə Ik king əfrakis kape kwənərəus kape Isrel, vəh miragh atuk Ik ai təkun!”

³⁸ Kini kimirai-pən nəgkiarieren kirik ye tənkar nai kirik, kəsik-pən yerpırig ye nai kamarkwao kin yame ramni mimə, “In e king kape nəmə Isrel.”

³⁹ Kini yemə-akapır loa kirik yame kimarkwətərəkın-pən in ye nai kamarkwao kin, rımnəgkiar has pən kimi Yesu mamni mimə, “! Eh! ?Ik Kristo yame Kughen rımnher-pə kin Ik uə

nīkam? Tukmā ror məknenkin, vəh mīragh Ik kini mivəh mīragh mīn əmru.”

⁴⁰ Mərig yemə-akapir loa kirik mīn rīmīni-pən tuk in kirik, mīni-əhu mīmə, “?Rhawor? Natakmhə pawk, mərig nakpəh nīsiayen Kughen. Narpīnien e kapətasir in rəm nəmhen əmə. ⁴¹ Mərig ratuatuk əmə mə kīrau tukrīmhə tuk kapərau norien has yame mīne kimīwor. Mərig kwən a rīpəh norien nar has kirik.”

⁴² Kini mīni-pən tuk Yesu mīmə, “Yesu, ye nīpig takuə mor king iran, pəh rīkim tukraməsik yo.”

⁴³ Kini Yesu rīmīni-pən tukun mīmə, “Yakamni-pre əfrakis tuk ik, mə towei əmə, kīrau mik tuk-warə apa ye rao ye neai.”

Yesu rīmamhə

(Mat 27:45-46; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Kini ipakə tuk twelef klok yerkweiha, mīrh rīpəh nəsiayen, kini nəpignapien rīmneiwaiyu-pə məmīr meriaji-pən tri klok yenaiyu. Kini ye nəkwai Nimə Ehuə kape Kughen, kimīruk haktə neipən kirik yame kimnətapig kin Kwənmhan yame Rəmərhakə Məmərhakə pik. Neipən a rəhipu nīpərin kīraru. ⁴⁶ Kini Yesu rīmnoqrən apomh mīmə, “Tatə. Yakamərəhu-pre nīmraghien kafak ye kwermīm.” Nīpig rīmnoqkiar ta, kini kafan neihagien ritərhav.

⁴⁷ Kini nīpig yeməhuə kape mobael mīnə kape nəmə Rom rīmnam narīmnar mīnə a, rəgnəgin Kughen mamni mīmə, “!Nəfrakisien, kwən a In yemə atuatuk!” ⁴⁸ Kini narmamə yamə mīne kimnhauə aikin a mhamə tuksəm, nīpig kimisəm

narimnar minə a, kimnhavən misərig rahah yerkiria, kini misərip nimagiria. ⁴⁹ Kini narmamə tiksın kape Yesu, mine nipiraovın yamə mine kimnhasi-pən Galili, mamhakwasig kin Yesu mamhauə, iria kimisərer isok kəskəh, masəm narimnar minə a.

Josef Aramatia riminim niprai Yesu

(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kini yemə Aramatia kirik aikin, nhagin e Josef. Aramatia in taon kirik apa Isrel, kini kwən a in yermamə kirik kape kaonsel kape nəmə Isrel. In yemə huvə, kafan nimraghien ratu-atuk, kini in yermamə kirik yame rimnawhin mə tukrəm narmaruyen kape Kughen. Kini in rimipəh neighanien kin nəgkiarien kape kaonsel yame kimiseighan-pən kin Yesu mə tukhopni. ⁵² Kini in rimavən məm Paelat maiyoh-pən in mə tukreighaan kin niprai Yesu pəh rirəh. ⁵³ Kini Josef rimavən mirəhsi-əhu niprai Yesu ye nai kamarkwao kin, mirəh mivən muvrig kin neipən huvə kirik e kamni kimə linen. Kini mirəh mivən mərəhu-pən ye nəpəəg kapiet yame kinirai ta tuk norien suranə ikin, mərig kipəh hanə ninimien yermamə kirik aikin. ⁵⁴ In a ye nipig yame nəmə Isrel kasor apnəpeinə iran tuk Sabat, kini ipakə Sabat ririkakun.

⁵⁵ Kini nipiraovın yamə mine kimnhasi-pən Galili mamhakwasig kin Yesu, kimnhakwasig kin kwən a, mhavən misəm nəpəəg kapiet a. Kini misəm mə Josef rimnhawor pən iran mine mərəhu niprai Yesu. ⁵⁶ Kini ai, nipiraovın minə a kimnharerig-pən yerkwano mə tuksor apnəpeinə ye nimar nai minə tiksın mine pomad yame

nəmiovriə rapien huvə mə tuksor-pən ye nıprai Yesu. Mərig ye Sabat, iriə kisapis rəri-pən loa.

24

*Yesu rimimragh min ye nimhəyen
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)*

¹ Kini Sande, yenpig-enpig əgkəp, nıpiraovın minə kimnhavən apa ye nəpəəg kapier, mhəpik nar pien-pien yamə mine nəmiovriə rapien huvə, yamə mine kwəsor apnəpeinə ta iran. ² Nıpig kimnhauə ipakə tuk nəpəəg kapier, misəm kapier yame kimnətapig kin ye nəpəəg kapier, mərig kinəsua ta kin. ³ Kini kimisauru-pən imə ye nəpəəg kapier, mhəpəh nisəmien nıprai Yesu Yermaru. ⁴ Kini miseinein apomh masətərig kin narimnar minə a. Məkneikin, yermamə kiraru kratərhavpə, mwərer iriə miriə. Miravən ye neipən yame rhawən maməsiə. ⁵ Kini nıpian minə a kimnhagin pik, misənimkur. Kini kwərə mir a krəmə, “? Rhawor nakasarha kin yemə ruəmragh ta e imei nəmə mhə minə? ⁶ In ruirkək eikin e. ! In ruəmragh min! Rikimiə tukraməkeikei maməsikru nəgkiarieren yame rimini-pre tuk əmiə ye nıpig yame rinamarə apa Galili mimə, ⁷ ‘Narimnar minə e tukasəkeikei mhauə misor nəfrakisien kin. Tukeighan-pən kin Yo, Ji Yermamə, yakvən ye kwermi yor təvhagə has minə, kini tukruk haktə Yo ye nai kamarkwao kin kini jakmhə. Mərig nıpig yame ror kisiser kin, jakaməkeikei mamragh min.’ ”

⁸ Kini rikiriə rimnaməsik nəgkiarieren a kape Yesu.
⁹ Mhatərhav ye nəpəəg kapier, mhavən mhani-pən narimnar minə a tuk narmamə leven kape Yesu, mine kafan minə m-fam. ¹⁰ Kini nipiraovin yamə mine kimnhani-ərhav narimnar minə a kimi aposol minə, iriə e Meri Magdala, Joana, Meri nisin Jemes, mine nipiraovin minə min tiksın yamə mine kimnhavən ye nəpəəg kapier. ¹¹ Mərig aposol minə kimisərig nəgkiarieren a, khamə nəgkiarieren armər kirik yame nipran rirkək, mhapəh nhaniyen nəfrakisien iran.

¹² Mərig Pita rərer maiyu mivən apa ye nəpəəg kapier, məmrəmır mivaag-pən məm əmə neipən yame kimuvrig niprai Yesu kin, mərig nar min kirik rirkək. Kini in rarar mirerig mivən yerkwanu, kini mamətərig pik kin norien a.

Yermamə kiraru kape Yesu kimiwəm In ye swatuk yame ramvən apa Emeas

(Mak 16:12-13)

¹³ Ye nipig əmə in a, yermamə kiraru kape Yesu kimaweriwək miravən yerkwanu kirik, nhagin e Emeas. Yerkwanu a isok tuk Jerusalem rəmhen kin leven kilometa. ¹⁴ Kini ye nipig iriu kw-eriwək miravən, kini marəni narimnar yamə mine rimatərhav-pə. ¹⁵ Mwəgkiar hanə, kini Yesu rivən ipakə tuk əriu, mirhəriwək kwis marhivən. ¹⁶ Mərig kiripəh nirhirkunien mə pa irisir miriu krhəriwək, meinai Kughen rimnətapig kin ye nərigien kapəriu.

¹⁷ Kini Yesu rimini-pən tuk əriu mimə, “Kwərə mir. ?Naha e nakarəni?”

Məkneikin kwərə, rikiriu rəpou. ¹⁸ Kini iriu kirik, nhagin e Kleopas, rimini-pən tukun mimə,

“Tukmə ror Ik yepsipis əmə kirik e Jerusalem, yame reinein narimnar yamə mine rimatərhav-pə ye nipiğ yamə mine ruauə ta muavən.”

¹⁹ Kini raiyoh əriu mimə, “?Naha minə e?”

Kini kirəni-pən tukun mirəmə, “Narimnar yamə mine kimnor ye Yemə Nasaret e Yesu. In profet kirik kape Kughen, kini kafan wok rəsanin huvə mine kafan nəgkiarien minə khapam. Kini riki Kughen mine riki narmamə ragien tukun. ²⁰ Mərig kapəmawə hae pris minə mine nəmhajoun kape Loa kape Moses kimnharəhsipən In ye kwermi nəmə Rom mə tuksəkir misəm mə In tukrimhə. Kini kimisəsik haktə In ye nai kamarkwao kin, kini rimhə. ²¹ Narimnar a rinor ta ruəvəh nipiğ kisisər. Mərig kimawə yimisərəhu-pən pawk kapəmawə nərigien skai iran mə In tukririsin əmawə kwənərəus minə kape Isrel ye kwermi tikmir minə kapəmawə. ²² Nar kirik min, nipiraovın tiksın irəmawə kimisor əmawə yaksakur tuk nəgkiarien kirik. Toweı, yenpig-enpig əgkəp, kimnhavən apa ye nəpəəg kapier yame kiminim Yesu ikin, ²³ mhapəh nisəmien nıpran. Mharerig-pə mhani mhamə, ‘Yimisəm nəmrərhavyen kirik. In e agelo mir kiraru kirəni-pə tuk əmawə mirəmə, “Yesu ramragh.” ’ ²⁴ Kini kapəmawə narmamə tiksın kimnhavən ye nəpəəg kapier, masəm narimnar fam əgkəp ratuatuk rəmhen kin yame nıpiraovın minə a kimnhani. Mərig khapəh nisəmien Yesu.”

²⁵ Kini In rini-pən tuk əriu mimə, “Kwərə mir. Kapəmiru kapə rirkək. Naksor pik kəmar tuk

niniyen nəfrakisien ye nəgkiarieren yame profet minə kape Kughen kimnhani. ²⁶ ?Nakrarkun uə nikam mə Kristo yame Kughen rimirpen tukraməkeikei mamərig nəmhəyen ye nipran, kini kwasig ikin, In tukripivən apa ye rao ye neai mivəh nhag kape nisiaiyen?” ²⁷ Kini Yesu rimnhoprai-pən Nəkwəkwə kape Kughen kimi əriu yame raməgkiar iran, ririkakun ye nəkwəkwə minə kape Moses muə meriaji-pə nəkwəkwə minə kape profet minə kape Kughen.

²⁸ Kini kinarhuə ipakə tuk yerkwənu yame kwərə mir a kiravən ikin, mərig kwəm mə rameriwək mamvən. ²⁹ Kini iriu kawəkeikei kimin mirəmə, “Eh. Rhuvə mə takaməmır kitasir, meinai rinəpignəp ta. Pəh nien mə tuktu mirh rivə.” Kini rimavən məm əriu marhəkwətə.

³⁰ Kini kinarhəkwətə mə tukrhəvigin, kini In rivəh bred minə vi vi Kughen tukun, kini mhapu migəhsi-pən kimi əriu. ³¹ Məkneikin Kughen rimnor kirarkun mə In Yesu. Taktəkun əmə rirkək min, kirəpəh niwəmien In. ³² Kini kirəni-pən tuk əriu mirəmə, “Eh. Nəfrakisien mə nipig In rimnamhoprai-pə huvə Nəgkiarieren kape Kughen kimi ərau ye swatuk, kini kwərig huvə kin, rikirau ramagien pik.”

³³ Kini taktəkun əmə min kimiwərer miratərhay aikin a mirarerig min miravən Jerusalem. Kini ikin a, iriu kimiwəm nəmə leven kape Yesu mine narmamə tiksın min kafan kwənhauə misofugin ta misəkwətə. ³⁴ Mamhani-pən tuk əriə mhamə, “Nəfrakisien. Yesu Yermaru rimimragh min, kini

Saemon Pita rīnəm ta.” ³⁵ Kini iriu kīrāni-pən fam narīmnar yame rīmatərhav-pə tuk əriu ye swatuk, kini mīrāni-pən nīpīg yame iriu kīmīrarkun Yesu iran, ye nīpīg yame In rīmnhapu bred mīvəhsi-pən kīmi əriu.

*Yesu rīmatərhav-pə tuk kafan narmamə minə
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)*

³⁶ Kini nīpīg kīrāni nəgkiarīen a, Yesu ruə mərer ye kwerkwan irəriə mamni-pən tuk əriə mə, “Pəh nəmərinuyen tukramarə tuk əmiə.”

³⁷ Mərig iriə kīsakur pīk kīn, kini mhagin kīn. Khamə ta mə yarmhə. ³⁸ Mərig In rīni-pən tuk əriə mīmə, “?Rhawor nakamhagin məkneikīn? ?Rhawor kapəmiə nətərigien ramor kīraru? ³⁹ Taksəm-ru kwermīk mir mīne nīhuk mir. Yo əmə e. Sərao-pə mharap nīprak kini mharkun mə Yo e. Nanmī yermamə nīpran mīne nīkəkrin rīrkək, rīpəh norien məkneikīn. Nakasəm Yo, nīprak mīne nīkəkrik aikīn.”

⁴⁰ Rīmīni nəgkiarīen a, mhajoun kwermīn mir mīne nīhun mir kīmi əriə. ⁴¹ Iriə khapəh nhani-əgkəpien nəfrakisien iran, meinai rīkiriə rīmnamagian pīk, kini kīsakur pīk kīn. Mərig In rīmnaiyoh əriə mīmə, “Havəhsi-pə-ru nəvigīnien kīrik.” ⁴² Kini kīmīvəhsi-pən kəməəm kīrik yame kīmnhavaan ye nap kīmin. ⁴³ Kini rən ye nīmīriə.

⁴⁴ Kini Yesu rīmīni-pən tuk əriə mīmə, “In apa kupən, nīpīg yīmnamarə kitawə-m kīmīə, yīmīni nəgkiarīen e tuk əmiə mə, ‘Narīmnar mīnə fam yame kamhani irak ye Nəkwəkəwə kape Kughen, tukraməkeikei muə mor nəfrakisien kīn. In e

nægkiarien minə ye nəkwəkwə minə kape Moses mine nəkwəkwə kape profet minə kape Kughen, mine Ol Sam.’”

⁴⁵ Kini In rəhitə ye nərigien kapəriə mə tukharkun nīprai nægkiarien ye Nəkwəkwə kape Kughen. ⁴⁶ Mini-pən tuk əriə mimə, “Nægkiarien yame raməmīr ye Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə ‘Narmamə tukSOR ahas pən kimi Kristo yame Kughen rīmīrpen. Masor rərig nəmħəyen ye nīpran meriaji mimhə. Mərig ye nīpig yame ror kīsīsər kin, In tukramragh min ye nīmħəyen.’ ⁴⁷ Kini ye nhagik, narmamə tukasəkeikei mhani-ərhav nægkiarien a mhamə narmamə tukasəkeikei misarar ye nərigien kapəriə tuk təvhagə has, kini Kughen tukripəh narpinien tai təvhagə hah kapəriə, kini mərū-kin kapəriə norien has minə. Nægkiarien e tukraməkeikei mivən kimi kwənərəus minə fam apa ikin minə fam. Ririkakun Jerusalem, mivən meriaji pən ikin minə fam ye tanīmtanə. ⁴⁸ Kimiə nīmīsəm narīmnar minə e, kini takhani-ərhav atuaturək nægkiarien minə iran. ⁴⁹ Mərig taksəmīr ye taon e mamhawhin miseriaji takhavəh nəsaninien kape Nanmin kape Kughen, kini tukrikwar ye nīmraghien kapəmīə. Yo jakher-pən kin In rəmhen kin yame Rīmīk rīmīrpen ta mə tukror.”

*Kughen rīmivəh Yesu mamvən ye neai
(Mak 16:19-20)*

⁵⁰ Kini Yesu rīmīkir əriə mhatərhav ye taon, mhavən yerkwanu a Betani. Kini rīmivəhsi-haktə kwermīn mir maməhuak mivəhsi-pən nihuvəyen

kimi əriə. ⁵¹ Kini nipiḡ raməhuak hanə, mipəh əriə. Kughen rīvəh In mamhaktə ye neai. ⁵² Kini kasəgnəḡin In, mharerig pən Jerusalem, rikiriə ragien. ⁵³ Kini nipiḡ minə fam kamhavən ye Nimə Ehuə kape Kughen mamhani vi vi Kughen.

**Nəkʷəkʷə imərhakə kape kughen: nirpenien
vi
The New Testament in the Southwest Tanna Language
of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue sud-ouest Tanna
de Vanuatu**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Southwest Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tanna, Southwest

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ad9e16d0-33ca-5cbe-ad05-46d1635fa22b